

BERNA MEGEH

TÊMÛRÊ XELÎL

KURMANCIYA ERMENÎSTANÊ Û
KURMANCIYA HAWARÊ WEKHEW E

OCCO MAHABAD

SÊ NÎFŞ, SÊ DENG, SÊ JÛYAN

REMEZAN BAKUR

JÎ ÇANDA QEDÎM

NÎHAT GÛLTEKÎN

KURDÊN KU LI GÛRTÎGEHA
EDENÊ HATÎN DARVEKÎRÎN

NAVEROK

05

SÊ NİFŞ, SÊ DENG, SÊ JİYAN
OCCO MAHABAD

27

HÊSÎRÊ ÇİYAYÊ ŞENGALÊ
ROGER ACUN

09

NİŞTİMANPERWERIYA BARZANIYAN
SIRAÇ OĞUZ

28

ŞÊX SİLO YA JÎ SÊWÎ SİLO
ÎKRAM OGUZ

12

DARA EVÎNÊ / KEVOK MİZGÎN

32

TÎRSIYANE JÎ TE / MUQADES AGIRÎ

13

KURDÊN KU LÎ GÎRTÎGEHA EDENÊ
HATÎN DARVEKÎRÎN / NÎHAT GÛLTEKÎN

33

PÊVAJOYA PÊVEKAN
MERVAN SERHÎLDANÊ

19

DAYÊ / SULTAN YARAY

35

HEBÛNA TE / DEMHAT DÊRİKÎ

20

ŞÊWEYEKE WÊJEYÊ: CERİBANDÎN
LOKMAN POLAT

36

AXA KURDÎSTANÊ JÎ DİKARE ŞERÊ NERM
LÎ HEMBER NEYARÊ XWE BÎKE?
KEYHAN MÎHEMEDÎNÎJADÊ

22

ŞAHÎ Û HEZKÎRÎN / MORÎ XANİM

40

BAŞ ZANİM / ÇAYAN OKUDUCI

23

KURMANCIYA ERMENÎSTANÊ Û
KURMANCIYA HAWARÊ WEKHEW E
TÊMÛRÊ XELÎL

41

NAMEYA KUŞTÎNÊ / ŞÎLAN DOSKÎ

NAVEROK

---

44 MİRİN / ABDULLA HAJIAN

---

45 KURD MÎTRAYÎ, MÎSRAYÎ BÛN
SORAN HEMEREŞ,
KURMANCÎKİRİN: MUHSÎN OZDEMÎR

---

48 HELEBA ŞER / AZAD EKKAŞ

---

49 DÎLOPA AVÊ / HASBEG KOKSAL

---

50 SERDAR KÖMÜRCÜ / DU EVÎNDAR

---

51 JÎ ÇANDA QEDÎM / REMEZAN BAKUR

---

54 ŞEV Û MÎJ / DÎLAZAD A.R.T

---

55 MÎN GOT Û NEGOT / KONÊ REŞ

---

57 DAWIYA AXÎNÊ / RÊBER HEBÛN

---

58 SEROKWEZÎRÊ MÎN
KAMRAN SÎMO HEDÎLÎ

---

62 ALA MÎN / DENNÎS DARGUL

---

63 ÇEND GOTÎN LÎ SER DÊRÊ
DÎLBÎRÎN DÎLO

---

65 KÊ RABÛ / SEYFEDÎNÊ WELEKORÎ

---

66 ZANYARÊ NAVDAR YUVAL NEH HARARÎ Û
ÇAR BERHEMÊN WÎ / RÛMET MED

---

70 ÇÎROKA LAWÊ PADÎŞAH
ADÎL BAŞARAN

---

76 AVAZÊ KALO / HETA KU

---

77 CEMÎL ÎBRAHÎM
WERÎN EM ZÎMANÊ XWE BÎPARÊZÎN

---

79 ELÎND MÎZÛRÎ / RÎVÎNG

JI EDÎTOR

MIHEMED KESKÎN

Di vê hejmara me de Têmûrê Xelîl Kurmanciya Ermenîstanê û Kurmanciya Hawarê hildaye dest, Occo Mahabad behsa malbateke bi sê nifşan şareza û kedkar dike, Remezan Bakur bi pirs û bersivan ji çanda me ya qedîm vekolandiye, Nihat Gültekin serpêhatiya Kurdên ku li Girtîgeha Edenê hatine darvekirin ji me re neqil dike.

Kurdên delal car caran nayê fêmkirin lê divê ez dîsa vebêjim ku Bernamegeh platformeke demokratîk e hewl dide ku jiyana me ya fikr û ramanê bi çand, hûner û dîroka Kurdan pêş bikeve. Kovara Bernamegeh bexş û destekên we derdikeve lewma bêpere tê belavkirin. Divê bê zanîn ku ji bo berdewamiya xebatên me pêdîviya me bi piştgiriya we hene. Nehêlin ku Bernamegeh bê girtin. Dîsa divê bê fêmkirin di piştta me de ne sermiyaderek ne jî partî û rêxistinek heye. Azadbûna me ya edîtoriyalî, xebatên me yê serbixwe ji bexş û kedên we tên.

Bernamegeh cih û warê fikr û ramanên we ye. Fikr û nivîseke we hebe hûn dikarin ji me re bişînin em ê bi kêfxweşî biweşînin. Deriyên Bernamegehê ji ramanên we re vekirî ye.

Koordînatore Giştî: Occo Mahabad

Edîtor: Mihemed Keskîn, Cîhan Soylu, Serhad Aslan

Rûpelsazî: Mîtannî Ajans

Email: bernamegeh@gmail.com

Malper: www.bernamegeh.org - Kurdî
www.bernamegeh.com - Tirkî

OCCO MAHABAD

Sê Nifş, Sê Deng, Sê Jiyan

Dema ez zarok bûm rojekê xalê bavê min Hesênîkê Bala di destê xwe de du heb bandên teyîbê, hat li ber min sekînî, bandekê avêt ser teyîbê, dengê esmanî belav bû odeyê.

Min got: Hesênîk ev kî ye?

Xwedê bela xwe nede te tu çawa nas nakî ev Mecîdê Brukî ye mîna qulinqên reş û spî deng vedide bi tenê per û baskên wî tune bifire di nava esmanan de.

Di wan çaxan de min nizanibû ev dengbêjê rû qemer, deng qemer Mecîdê Silêman bû. Di civat û cimaeta Brukan de bi navê Mecîdê Brukî dihate naskirin.

Çend wext berê Semedînê Mecîdê Silêman ku kurê Mecîdê Silêman e qala serpêhatiya bav û kalê xwe dikir.

Wê demê Hesênîkê Bala hat bîra min.

Hesênîkê Bala mirovekî delodîn, şervan, şoreşger û welatparêz bû. Di navbera salên 1940 û 1946an de bi qehremanî ji bo avakirina Komara Kurdistanê hewl dide û dixebite. Li gor gotina wî, hem Mihemedê Siloyê Miho ku bavê Mecîdê Silêman e hem jî dengbêjê navdar Hemîdê Ûsivî rêhevalên wî yên şer bûne. Hesênîkê Bala û Mihemedê Siloyê Miho pêşî di eniya Mahabadê de pişt re jî di nava tevgera Mela Mistefa Barzanî de xebatên siyasî û eskerî dikin. Hesênîk eşkere ye bîra jiyana malbatî dike vedigere axa Wanê dizewice piştî çar salên şûn de koçî Makûyê dike û li wir di 94 saliya xwe de jiyana xwe ji dest dide. Hemîdê Ûsivî bavê hunermend Kawa Urmiye ye ku di sala 1926'an de li gundê Morê yê li Geliyê Diryan tê dinyayê.

Pişt re malbat koçî gundê Kuranê yê herêma Tirgewera Urmiyê dibin. Hemîdê Ûsivî di sala 1979'an de li bajarê Urmiyê jiyana xwe ji dest dide, li goristana gundê Kuranê tê binaxkirin.

Bavê Mecîdê Silêman dengbêj û şoreşger Mihemedê Siloyê Miho di sala 1917an de koçî bajarê Wanê dike lê ji ber şer û pevçûnên dewletên Ûris û Osmanîyan berê xwe didin Îran û Naxcivanê. Heta dawiya şerê cîhanê yê yekemîn di Gurnî û Aryulniyê de bi cih dibin. Ew şer ji sala 1914ê heta 1918ê dewam dike. Dema zivastanan li dor Çemê Erezê dema havînan li dor Beyazida Nû, Gondayan, Nuliduz û Akhmuganê jiyana xwe derbas dikin. Dema ku herêma Dîlê dikeve di bin nîrê sînore Ûrisan berê xwe didin bajarê Rewanê.

Mihemedê Siloyê Miho piştî ku dibistana mamostetiyê diqedîne li gundê Davîtaşên dibe muxtar û bi tevî malbata xwe li vî gundî bi cih dibe, bi navê Têmir û Mecîd du kurên wî çêdibin. Mihemedê Siloyê Miho car caran ji bo xebatê ji Rewanê diçe hem Başûrê Kurdistanê hem Rojhilata Kurdistanê û pişt re vedigere cem malbata xwe. Ew di sala 1946an de ji bo avakirina Komara Kurdistanê tevî tevgera Qasimlo dibe. Di çeperên şer de bi navê Îsa Begê Rewanî tê naskirin. Mihemedê Siloyê Miho li Rojhilatê di berxwedana şoreşê de şehîd dikeve. Semedînê neviyê Mihemedê Siloyê Miho dibêje ku du kur û qîzeke kalikê wî li Rojhilatê çêdibin lê ew nas nakin ka kî ne,

li kîjan bajêr dimînin loma pîrr dixwazin zarokên kalikê xwe nas bikin, bi wan re têkevin têkiliyê, hev nas bikin wek malbatê hev hembêz bikin.

Dengbêj û helbestvan Mecîdê Silêman ji eşîra Brukan e, kurê dengbêj û şoreşger Mihemedê Siloyê Miho Zakavkaz e. Eşîra Brukî di sala 1600an de ji Qerejdaxa Diyarbekirê koçî Wan, Îdir, Qers, Makû, Xoy, Nehcivan û Rewanê dibin. Piştî şoreşa Lenîn hinek vedigerin Kurdistana Bakur yê din jî ji Ermenîstanê bigire heta Êris, Qazakîstan, Azerbeycan, Îranê belav dibin welatê din, jiyana xwe bi vî awayî didomînin. Ev eşîr ji van milan pêk tê: Qirmizkî, Reîskî, Mamkî, Hacimkî, Xaskî, Girmuvkî, Karkî, Şarkî, Cicikî, Alkî, Şawlikî, Pîrkî, Beşkî, Banokî, Hesenkî û Gutkî.

Mecîdê Silêman di sala 1937an de li gundê Semenkaşê yê nehîya Kotaykê ku girêdayî Komara Ermenîstanê ye ji dayik dibe. Navê wî yê rastîn Mecîdê Mihemedê Silo ye. Dema bavê wî Mihemedê Siloyê Miho şehîd dikeve heft salî ye. Mecîdê Silêman ji aliyê pîrika wî Sîsê û kalikê wî Silo vê tê xweyîkirin. Piştî kalik û pîrika wî diçin ser rehmetê, apê wî Evdoyê Îsa wan digire ba xwe û li wan xweyî û mezin dike.

Di zaroktiya xwe de aliyekî diçe dibistanê bi Azerkî hînê dersên xwe dibe, li aliyekî piştî dibistanê şivantiyê dike. Ew û birayê wî heta ciwantiyên xwe gellek rojên zor û zehmet dibînin. Mecîd aşiqê klamên Kurdî ne. Bi dengê xwe yê xweşik di nava demekê kurt de bala civatê dikişîne.

Di sala 1955an de bi vebûna Radyoya Rewanê ya beşa Kurdî re gellek hunermendên Kurd wekî Karapetê Xaço, Şeroyê Biro, Reşîdê Baso, Zadîna Şekir, Efoyê Esed, Egîdê Têcir, Memoyê Silo, Şibliyê Çaçan, Asa Evdile, Belga Qado, Xelîlê Evdile û gellek hunermendên din dengên xwe digihînin Kurdên çar aliyê dinyayê.

Mecîdê Silêman di wan salan de bi klamên denbêjî û helbestên xwe yê xelkî

balê dikişîne ser xwe, ew bi qîza xwe Sîsa Mecîd re ji bo tevî xebatên Radyoyê bibin diçin Rewanê. Wî ji sala 1961ê hetanî sala 1980ê di radyoya Rewanê de dengbêjiyê kiriye û kilam gotine. Îro nêzîkî 100 klamên Mecîdê Silêman û 50 klamên Sîsa Mecîd di arşîvên radyoyê de qeydkirî ne. Helbestên Mecîdê Silêman li Ermenîstan û Qezakîstanê dibin pirtûk. Helbestên wî di rojname û kovarên Rûsya, Qazakîstan û Ermenîstanê de tên weşandin. Helbestên wî yê herî naskirî Welatê me Kurdistan, Heta Kîngê, Bedewê û Sînemê ne.

Mecîdê Silêman di sala 1964'an de li Enstîtûya Çandiniyê ya Êrîvanê beşa beytariyê diqedîne. Ew heta şerê Azerî û Ermenîyan (1988-1994) bi malbata xwe re li Ermenîstanê dijî. Ew bi derketina şer re mal û milkên xwe li pey xwe dihêlin mecbûr dimînin diçin bajarê Krasnodarê. Rewşeke kambax tê serê Mecîdê Silêman, qîza wî li bajarê Krasnodarê jiyana xwe ji dest dide. Mecîd bi hemû xemgînî û êşên xwe ve dixwaze qîza xwe bispêre axê lê rayedarên li vê derê ji ber mahneya "nasnameya we tune" nahêlin gora wê bê definkirin. Bi vê karesatê berê xwe didin Qezakîstanê. Di bajarê Alma Atayê li ba Kurdên ku di sala 1944an de bi fermana Stalîn hatibûn sirgûnkirin bi cih dibin. Debara malbata xwe bi xweyîkirina ajalan didomînin.

Kurdên Sovyetê heta niha bi sê qonaxan hatine sirgûnkirin û mexdûrkirin. Qonaxa yekê di sala 1937an de dest pê dike. Yekîtiya Sovyeta Sosyalîst li 7ê Tîrmeha 1937ê biryarek derdixe ku ev biryar dibe sedema koçberiya kurdan. Bi tevî zar û zêçên xwe di dawiya payîza 1937ê de kurdên Ermenîstan û Azerbaycanê ber bi Qezaxîstanê ve tên sirgûnkirin.

Ya duyemîn di sala 1944an de bi fermana Stalîn pêk tê. Kurdên reben ji sala 1937ê heta sala 1956ê bi statûya "Penaberên Taybet" di bin şert û mercên zehmet de jiyana xwe derbas dikin.

Qonax û sirgûntiya sêyemîn bi derketina şerê Ermenî û Azeriyan (1988-1994) çêdibe. Kurdên me dîsa bi mecbûrî koç dikin ku neyên qirkirin.

Mecîdê Silêman jî piştî vî şerî bi malbata xwe re dikeve rêyên dûr û dijwar di Aşîbûlaka Qazakîstanê de bi cih dibe. Aşîbûlak 15-20 kîlometre dûrî Alma Atayê ye û piraniya niştecihên vî gundî li Alma Atayê karê bazirganiyê dikin. Hinek Kurd jî debara mala xwe bi çandinî û xwedîkirina heywanan dikin.

Piraniya Kurdên Aşîbûlakê piştî şerê Ermenî û Azeriyan hatine Qezakîstanê û li vî gundî niştecih bûne. Li Aşîbûlakê nêzîkî 700 malên Kurdan hene. Kurdên li vê derê ji hev re pir hurmetkar û wek bira ne.

Zarok û civata wan giş Kurdî dizanin û pev re Kurdî diaxivin. Nifûsa Kurdan ji Qazakan gellek zêdetir e. Helbestvanên navdar Bariyê Bala û Hesênê Hecîsilêman jî piştî hatina ji Ermenistanê li vî gundî bi cih dibin.

Mecîdê Silêman di sala 1992'yan de li Qezakîstanê, li gundê Aşîbûlakê koma şano û govendê ava dike. Tevlî avabûna rêxistina Yekbûnê dibe. Di rêxistinên Kurdên Sovyetan de bi çalak cih digire. Qezakîstan gellek derfet dide Kurdan, bi saya piştgiriya dewletê pîrr kitêb, kovar û rojnameyên kurdî tînin derxistin. Kurdên li Qezakîstanê ji bo pêşketin û ronîkirina civatê Kovara Nûbar û Rojnameya Jiyana Kurd derdixin. Nûbar û Jiyana Kurd bi zimanê Kurdî, Rûsî û Qazakî derdikevin. Di her du weşanan de alfabeyên latînî û kîrîlî tînin bikaranîn. Tevahiya nivîsaran bi zaravayê kurmancî tîne weşandin. Heta beriya deh salan dibistanên Kurdan li herêma hebûn, zarokên Kurdan bi Kurdî perwerde didîtin lê bi biryarekê derfetên perwerdeya Kurdî hatin betalkirin û rakirin. Di nasname û pasaportan de navê neteweya Kurdan wek Kurd tînin nivîsandin. Dewleta Qezakîstanê nasnameya Kurdan nas dike, tu zext û zordarî li ser Kurdan nake.

Çar qîz û sê kur, heft zarokên Mecîdê Silêman hebûn; Sîsê, Sînem, Sêvdîn, Nesredîn, Semedîn, Sorgul û Tamîle. Sê navên pêşî rehma kirine, çar mane. Kedkarê Radyoya Erîvanê, dengbêj û hebestvan Mecîdê Silêman piştî ewqas salên bi xebat û tekoşînê derbasbûyî di sala 2018an de jiyana xwe ji dest dide. Ji aliyê dost, xizm û hezkiriyên xwe ve li Qezakîstanê tê binaxkirin.

Kom Muzîk di sala 2018an de bi navê Klamên Yêrêvanê albûma Mecîdê Silêman bi tevî Zadina Şakir derdixe. Tê de klamên naskirî Sêmlô, Wez Teyr im, Berbenî, Gazî Dikim, Lê Gidiyê, Tencorê, Bejnê û gellek klamên din cih girtine. Dixwazim bi helbesta wî ya Kurdistanê dilê we şa bikim ku hûn lê binêrin dengbêjekî zîrek û wêrek çawa bi helbestvaniyeke serkeftî rihê me aram û geş dike.

Welatê me Kurdistan e

Welatê me Kurdistan e
Cîh û meskenê me Kurdan e

Welat me re rûh û can e
Milet tê de bira ne

Welatê me pir şîrîn e.
Temam mêrg in û zevî ne

Qîz xortê wê tev cindî ne .
Eslê xwe ve Horî ne.

Kurdistana me zeynet e .
Cimaeta wê pir hurmet e.

Temam qedir û qîmet e.
Welat me re cinnet e.

Kurdistana me rengîn e.
Karxana ve ew zengin e.

Şaîr Mecîdê Silêman e.
Ev xeber hev anîne.

Di vê malbata şareza de nifşa sêyemîn ku bi hunermendiya xwe deng vedaye dengbêj Sîsa Mecîd e. Sîsa Mecîd di sala 1960an de li gundê Demirçiyê yê nehîya Masîsa Ermenîstanê welidiye. Di biçûkanî û ciwantiya xwe de bi stran û klamên dengbêjiyê mezin dibe. Bi dengê xwe yê wek bilbilan bala civatê dikişîne. Bavê wê Mecîdê Silêman di 16-17 saliya wê de, keça xwe dibe Radyoya Rewanê cem serokê radyoyê Xelîlê Çaçan û dengê wê dide qeydkirin. Sîsa Mecîd bi Evdîrehmanê Eylazê Hecîsilêman re dizewice. Du kur û qîzeke Sîsa Mecîd hene. Mêrê wî çend sal berê çû dilovaniya Xwedê. Bi giştî di klamên gotî de hunermendê naskirî Xelîlê Evdîla pê re li meyê xistiye. Klamên ku gotine bêhtirîn ji nivîskar Eliyê Evdîlrehman hatine sêwirandin. Sîsa Mecîddi 21ê cotmeha sala 2019an de li gundê Aşîbûlakê yê bajarê Alma-Ataya Qezakîstanê jiyana xwe ji dest dide. Cenazê wê bi beşdariya girseyeke qerebalix li goristana kurdan a li Gundê Aşîbûlakê tê veşartin.

Sîsa Mecîd zêdetirîn bi klamên xwe yên Bavê Koroxlî, Were Malo û Memed Kanî tê naskirin. Kom muzîk bi navê Klamên Yêrêvanê / Kew Helûn albûmeke wê bi tevî Karapetê Xaco derxistibû. Tê de klamên wekî Bilbilo, Kew Hêlun, De Yoyo, Ha Berde, Were Lolo Siwaro, Hey Kalê, Heylo Şênî cih girtibûn.

Sê nifş, sê deng, sê jîyan, malbateke jîr û şareza, bi hezaran bîranîn, xebatên dîr û dirêj û jîyanênwatedar.

Mihemedê Siloyê Miho bi şoreşgerî û dengbêjiya xwe, kurê wî Mecîdê Silêman bi dengbêjî û helbestvaniya xwe û qîza wî Sîsa Mecîd bi hunermendiya xwe di çand û dîroka Kurdan de cihekî taybet digirin. Eşkere ye jiyaneke bi vî awayî nakeve para her malbatê.

“

Piştî mirina Melle
Mistefa Barzanî jî
Mesud Barzanî cîhê
wî girt û bû serokê
partîyê.

Sıraç Oğuz

Niştimanperwerîya Barzanîyan

Kîngê li Kurdistanê bûyerek mezin biqewime,
Kurd wê bûyerê bi Malbata Barzanî va
girêdidin û her yek bi awayekî dinirxînin.
Hinek niştimanperwerîya wan derdixin pêş,
hinek jî bi nezanî wan gunehkar dikin.
Barzanî kî ne?

Niştimanperwerîya wan ji ku tê?
Ji alî hinek kurdan va çima tên rexnekirin?
Divê nivîsa xwe da ez li ser bersivên van
pirsan disekinim.

Barzan, navê eşîretê, malbata Barzanî jî
serokên wê eşîretê ne. Eşîreta Barzan, navê
xwe ji navenda eşîretê, ji gûndê Barzan digre.
Şêxên eşîreta Barzan jî digihîjin Şêx
Ebdûselam Barzanî û kalikên wî. Koka
Şêxên Barzan digihîje Mîrên Amîdiyê. Navê
serokê eşîreta Barzan yê yekemîn Mesûd e.

Şêx Mesûd li herêma Barzan li gundê
Hewînkê bi cîh dibe û li wî gundî dizewêce.
Bi navê Seîd kurekî wî tê dinê. Piştî Şêx
Mesûd, Seîd dibe serokê eşîretê û li dû Seîd
jî Şêx Taceddîn şuna wî digre. Dema Şêx
Taceddîn dibe serokê eşîretê, li derû dora wî
gelek bawermend dicivin. Jiber ku ew di
hemandemêda alim û pêşengek mezin bû. Bi
bawermendên aligirên xwe va dergeha
Barzan ava dike û bi xwe jî dibe şêxê
dergeha Barzan. Di vê qonaxê de şêxtiya
Barzanîyan dest pê dike. Bi mirina Şêx
Taceddîn ra, kurê wî Şêx Ebdurehman, ji
Ebdurehman jî kurê wî Şêx Ebdullah dibe
şêxê dergehê. Şêx Ebdullah, kurê xwe Şêx
Ebdûselam, ji bona perwerdeyîyek baş wî

dişîne medreseya Şêx Seyîd Taha yê Nehrî. Dema ku Şêx Ebdûselam Barzanî dibe serokê dergehê, wê demê biryar digre ku Medreseya Barzan ava bike. Bi avabûna Medreseya Barzan, Şêxên Barzan, bes bi şêxitiya xwe û bi îlmên xwe jî dibin xwediyê giraniyek. Mewlana Xalid, dema ku Dergehên Naqşibendîyan ziyaret dike, serlêdana Dergeha Barzan jî dike. Mewlana Xalid, di wê zîyareta xwe de Şêx Ebdûselam Barzanî dike xelifeyê xwe. Xelifetiya wî jî, qedir û qimeta Şêx Ebdûselam û dergeha Barzan xurttir dike. Şêx Ebdûselam Barzanî di sala 1872 an de diçe ser dilovanîya xwe. Pişt re Şêx Mihemed, dibe şêxê Dergeha Barzan û berpirsiyarê Medreseya Barzan. Şêx Mihemed bavê 4 lawan e. Ew jî Ebdûselam, Ehmed, Mihemed Siddik û Mele Mistefa ne. Di sala 1903 an da Şêx Mihemed diçe ser dilovanîya xwe, lawê wî yê mezin Şêx Ebdûselam Barzanî, cîhê wî digre û dibe serokê eşîretê û berpirsiyarê dergeh û medreseya Barzan. Hemû eşîretên derûdora herêma Barzan, ji Şêx Ebdûselam Barzanî re rêzdarîya xwe nişan didin. Şêx Ebdûselam Barzanî, di nav gel û malbatê da rolekî girîng dilîze. Di rê û rêbazek neteweyî da tevdigere û ji bo serkeftina milletê xwe dixebite. Bi edlayî serokatîya eşîretê dike û wek kalikê xwe Şêx Ebdûselamê mezin dibe dostê mazlûm û feqîran.

Şêx Ebdûselam Barzanî di civata kurdan da nûsaziyên (reform) girîng çê dike.

Ew nûsazî jî ev in:

- 1- Milkîyetê ra dike.
- 2- Erdê gundan li gundîya parve dike.
- 3- Zewaca bêdil û girtina qelind qedexe dike.
- 4- Rê li ber sazkirina têkilîyên komelayetî li ser bingeha wekhevî û edaletê vedike.
- 5- Ji bo karên olî û çareserkirina pirsgerêkên gundîyan li her gundeki mescîdek vedike.
- 6- Ji bo çareserkirina meseleyên gund û gundîyan, di her gundekê da meclîsek ava dike.
- 7- Di bin serokatîya kesên berpirsiyar da ji hemû eşîretan hêzên parastinê tomar dike. Şêx Abdûselam, xwediyê qerekerê milî, civakî, olî û reformxwaz bû. Reformên di dema wî de pêk hatine, ji alî Kurdan va jî bi cîh hatine. Ji wan yek jî nêçîra ajalane ku, li herema Barzan neçîra ajalan hêjê qedexeye. Şêx Ebdûselam Barzanî di destpêka sedsala 20 an da serokatîya tevgera gelê Kurd dike û li dijberî Osmanîyan derdikeve. Tevgera wî di sala 1913 an da têk diçe, ew derbasî Rojhilata Kurdistanê dibe. Deshîlatdarîya Îranê wî digre û teslîmî Osmanîyan dike. Desthîlatdarên Osmanî Şêx Ebdûselam Barzanî digrin, dibin Musilê û di sala 1914 an da li wir darda dikin.

Şêx Ebdûselam Barzanî

Piştî şehîdkirina Şêx Ebdûselam, birayê wî Ehmed Barzanî di 18 e saliya xwede dibê serokê eşîreta Barzanîyan û cîhê Şêx Ebdûselam digre. Şex Ehmed Barzanî, ji daw û doza gelê Kurd dûr nasekine. Bi hêzeke xurt alîkariya Xoybûnê û serhildana Agirîyê dike. Piştî têkçûna serhildanê li çekdarên ku derbasî Îranê dibin, xwedî derdikeve. Ehmed Barzanî jî, ji bo milletê xwe gelek hizmetên bêhempa dike. Şex Ehmed Barzanî di damezrandina Komara Mahabadê da cîh digre. Piştî hilweşandina Komarê, di sala 1947 de tê girtin. Heta sala 1958an di zîndanê da dimîne. Piştî derketina ji zîndanê derbasî Iraqê dibe, di sala 1969 an da sedema giranî nexweşiyek giran li Bexdayê jîyana xwe ji dest dide. Melle Mistefa Barzanî di sala 1946an da bi damezrandina PDK ê, heta dawîya emrê xwe, serokatîya partîyê û malbatê dike. Xebatê Melle Mistefa Barzanî ku ji bo gelê xwe kirîye, milletê kurd bi qedr û qîmet dizane û ewan herdem bibîrtîne. Melle Mistefa Barzanî di dîroka kurdan da bi herfên zêrîn cîhê xwe girtî ye. Piştî mirina Melle Mistefa Barzanî jî Mesud Barzanî cîhê wî girt û bû serokê partîyê. Mesud Barzanî, bi şagirtîya bavê xwe û bi perwerdeyîya malbatê mezin bûye. Mesud Barzanî jî wesîyetê bavê xwe li erde nehîşt û bi salan ji bo daw û doza gele kurd xebitî û di nav şer da jîyana xwe derbas kir. Piştî azadbûna Herêma Kurdistanê wek serokê herêmê hate hilbijartin. Ji bo serxwebûna Başurê Kurdistanê biryara referendumê girt û bi serfirazî anî cîh. Mesud Barzanî di warê dîplomasî û siyasî da ji bo serxwebûna Kurdistanê xebatê gelek balkêş kir. Ew xebatên bi qîmet, di pêşerojêda wê bibin sedema dewlet û azadîya milletê kurd. Di dîroka Barzanîyan da taybetîyên bi malbatî zêdene. Ji destpêkê heta roja îro, niştimanperwerîya Barzanîyan berdewam e.

Gava mirov di vî warî da lêkolînan dike, dibîne ku ew perwerdeyî û fêrbûn ji taybetmendîya malbatîyê tî. Salên 1870 yî û dema Şex Ebdûselam Barzanî girîng e. Ew jî, ji avakirina medereseyan û perwerdeyîya malbatî ye. Girîngîya rola medreseyan jî ji ziman tê. Di medreseyên Barzanîyan da ji bilî dersên olî, dersên din jî dihatin dayîn ku bi taybetî pirtûkê Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanê, Feqî yê Teyra, Melayê Batê û Elî Herîrî jî dihatin xwendin. Di medreseyên Barzanîyan da zimanê perwerdebûnê bi bi Kurdî bû. Quran, Hadîs û Kelam bi Kurdî dihatin teswîr kirin. Tesîra wan medreseyan îro jî tî dîtin. Helbet li seranserî Kurdistanê wek malbata Barzanî, malbatên niştimanperwer gelek in. Ew jî wek malbata Barzanî di nav civata Kurdan da baş tî naskirin. Hinek Kurd îro ji nezantîyê rexneyên bêbingeh li malbata Barzanîyan dikin. Ji ber ku ew ji dîroka xwe jî, ji dîroka malbata Barzanî jî hayîdar nînin. Malbata Barzanî, di herdemê da bi hizrê Kurdistanî û bi niştimanperwerî rola xwe lîst. Bawerî ewe ku, ji îro şûnda jî endamên malbatê yê cîvan jî bi kevneşopîya bav û kalên xwe ji bo Kurdistanek azad bi serkeftî xebatên xwe bidomînin.

KEVOK MIZGÎN

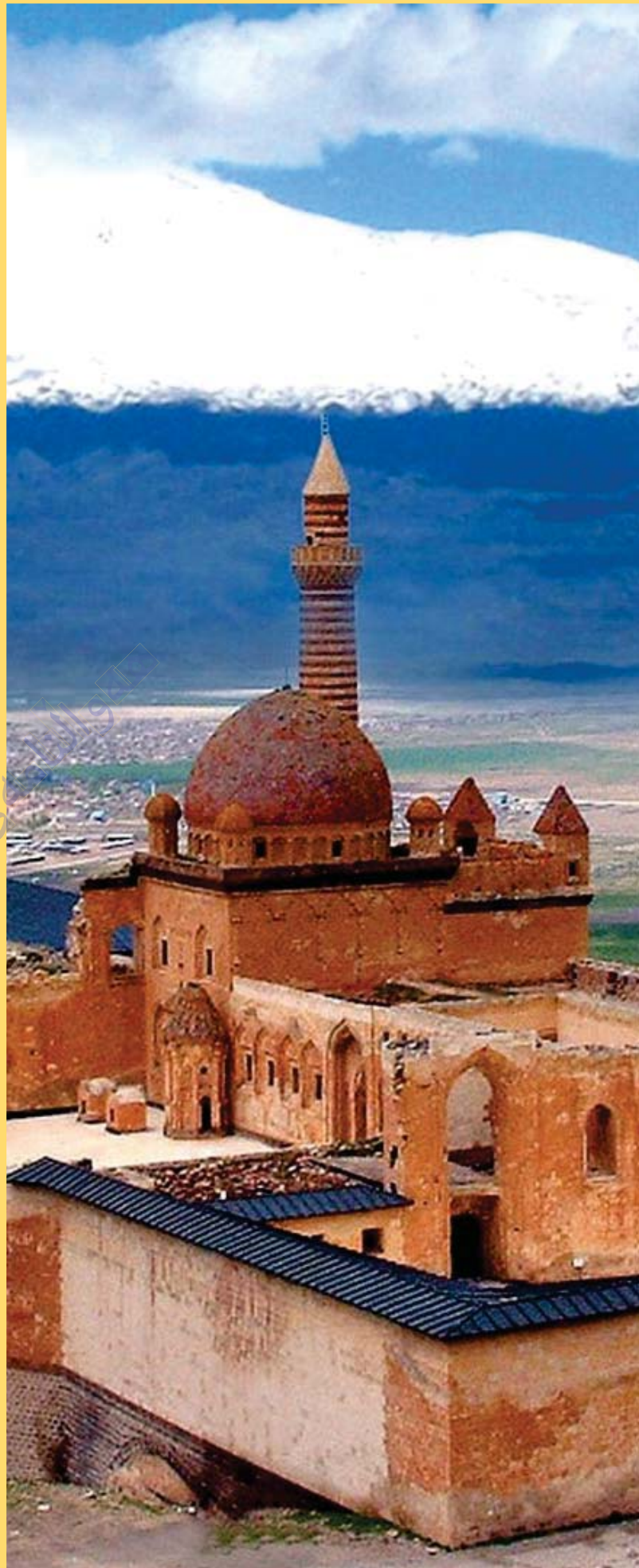
DARA EVÎNÊ

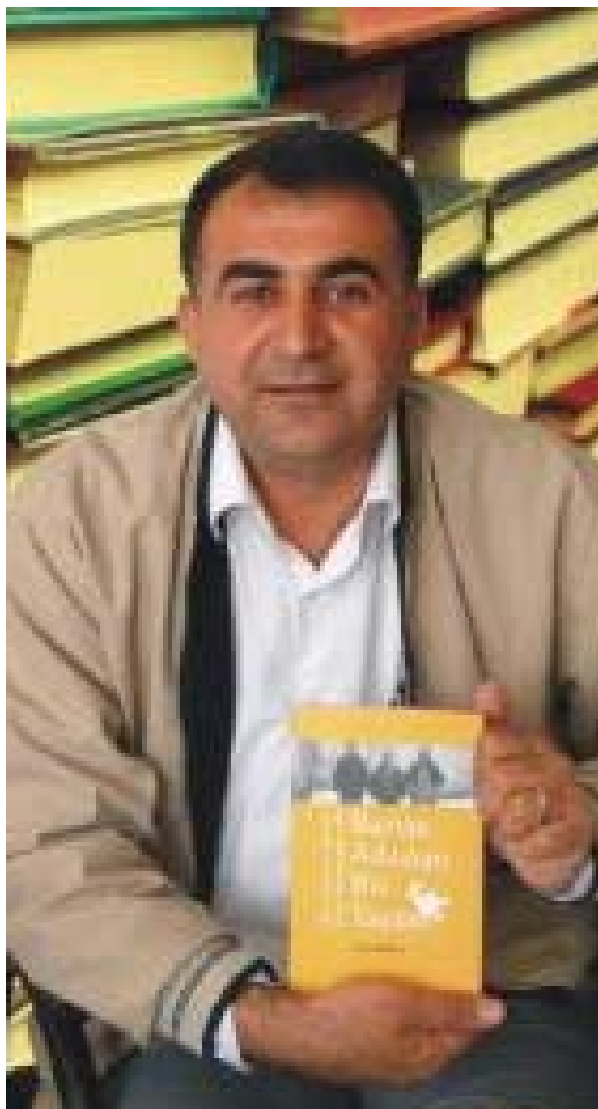
Ey vîn
Ey dara kok dayî li erda dil
Û xwer û vexwer a wê xwîna min
Va ez dikim bêm nik te
Lê belê dibe ku dîsan
Weka her hevdiînên me ên dîtir
Bi peke ji hewşa devê min
Ev bêjeya bêyom "çî"

Ey vîn
Ey dara tim li dil bi jîn û jîyan
Ev herdu tîpên bilêvkirina wan ya bi hev re
kiteyek
Û bi qasî bar û serbarên heft hêstiran biteqil
Xwe bar bikin li lêvên min
Û bibin asteng ji ken û axavtinên bîbikên
çavên min û te re

Ey vîn
Ey dara bi pel û kulîkên xwe
Li sînga asîmanê dilê min
Bûyî stêr û hîv
Ey remza peytexta dil pê bi rewşen
Dilê xwe bê agah bihêle ji vê tevgera min
Û dil bi vê yekê xemdar neke

Ey vîn
Ey bihuşa ji çûka dil re bê derî
Va ez dikim bêm nik te
Dizanim dê ev car jî mînanî wan carên dî be
Wê biqerimin lêvên min
Û ezê ji te re bi lêv nekim rewşa dilê xwe

“

Ji Enqereyê fermaneke Mustafa Kemal di sala 1932 an de di dema nêzikî dawiya bûyeran tê heremê. "Cenabê wî dixwaze ku şakî bi zindî werin girtin".

Nihat Gültekin

Kurdên Ku Li Girtîgeha Edenê Hatî Darvekirin

Gotinekê Aliya Izetbegovic gelek bala min diqêşîne. Ew gotina wî min wiha nîşe girtîye lînûska xwe; "Hûn çî dikin bikin, jenosîdê ji bîr nekin. Ji ber ku jenosîda jibîrbûyî dûbare dibe". Bi rastî dema min xebata dîroka devkî dikir, min gelek şahidên Gelîyê Zîlan û Agirîyê re rû bi rû xeberda, di nav armanca min de tenê tiştek hebû, bila ew bîranînên wan nekevin bin axa sar. Min xwest ku ew bîranînên gelek şahidan bi kitêban û belgefilman bigihêjin raya giştî û milete me. Ez çiqas biserketim û çiqas jî biserneketim, nizamim. Lê dixwazim bibêjim ku kî çî xebat kirîye mala wan ava be. Ji ber ku gelek tişt hatin nivîsandinê û pêşîya ji bîrkirine hat birîne. Bûyerên Gelîyê Zîlan û Agirîyê bê bîrkirine aliyekî tê wateya civat bê hafiza dimîne.

Dema mirov li weşanên heta niha dinihêre, dibîne ku gelek peyv û gelek sûcên ku hatine bikaranîn bi qestî hatine veşartin. Armanca wan ew e ku ew sûc bîn ji bîrkinê. Divê em tu caran komkujîya Gelîyê Zîlan û Berxwedana Araratê ji bîr nekin. Divê em van gotina guhe xwe de bikin guhar, hişê xwe de binivîsin û tu car bîra nekin. Dema min ev xebat dimeşand, ku salan berdewam kiribû, mijarek girîng derketibû pêşîya min. Mijara girtîgeha Edeneyê û kesên li wir hatibûn daliqandin. Heta van rojên dawî jî tu agahî tunebûn ku di girtîgeha Edeneyê kî hatibûn daliqandin. Girtîgeha Edeneyê teqez di nav axiftinên şahidên Zîlanê de hebûn yên ku me bi wan re hevpeyvîn pêkanîbû.

Wan teva digot ku piraniya kesên ku hatin girtin birin girtîgeha Edeneyê, li wir piraniya mirovên piştî darizandinan bi cezayên cuda hatin mehkûm kirin. Piraniya şahidan digotin ku hin ji van kesan hatin darvekirin û yên din jî bi cezayên cûr bi cûr mehkûm kirin. Gelek kes jî bi nexweşiyên cihê pêkîtibûn û hinek ji wan jî ber nexweşiyên xedar jiyana xwe ji dest dabûn.

Ji Enqereyê fermaneke Mustafa Kemal di sala 1932 an de di dema nêzikî dawiya bûyeran tê heremê. "Cenabê wî dixwaze ku şakî bi zindî werin girtin". Qaşo êdî naxwazin mirovan bikujin, lê wan jî wir şûnde bi saxî bigirin. Piştî vê fermanê, wekî ku em ji rojnameyên wê serdemê fêr dibin, dewletê hezarî zêdetir kes girtîye û şandiye Edeneyê. Di wê şandinê de gelek kes di rê de nexwaş ketine, gelek kes jî jiyana xwe dest dane. Doza li Dadgeha Cezayê Giran a Edeneyê bi salan berdewam dike. Hin nûçeyên di rojnameyan de yên li ser girtîgeha Edeneyê ev in;

28 Çiriya Paşîn 1931, Rojnameya Cumhuriyetê;
"Rûniştina doza 700 kesên ji şakiyên Agirî wê vê hefteyê li Dadgeha Cezayê Giran a Edeneyê dest pê bike. Heta niha 192 kes anîne bajarê me."
"Darizandina şakiyên Agirîye vê hefteyê dest pê dike."

28 Çiriya Paşîn 1931, Rojnameya Akşam
"Adana, 27 (Taybet)- Şakiyên Çiyayê Agirîyê, ku dadgehkirina wan li Dadgeha Cezayê Giran a Adanayê tê meşandin, dê heft sed kes beşdar bibin. Ji ber ku salona dadgehê dê nikaribe girseyek ewqas mezin pêşwazî bike, dê doz vê hefteyê li avahiya sînemaya Asri were li dar xistin, wekî ku min berê jî agahdarî dabû. Tevî ku dozên van bersûcan berê li Dadgeha Cezayê Giran a Wanê hatibû destpêkirin, doz li ser

pêwîstiya ku dadgeha temyîzê dîfî veguheziya Edeneyê. Heya niha 192 kes jî teşwîqên bûyerê hatine bajarê me.

Wekî din, dê van rojên din 240 kesên din jî bête bajarê me. Ji bilî vê, 91 kesên ji Ercîşê di roja 14 an jî Ercîşê derketin. Îhtîmalek mezin heye ku ew sibe êvarê (îşev) werin Adanayê. Wekî din, ji hêla Daîraya Istintakê ya Ercîşê ve hat ragihandin ku dê 62 girtî û 40 negirtî bêne şandin. "

24 Tebax 1932, Rojnameya Akşam
"Li Edeneyê 106 şakî tene muhakemekirin. Di nav wan de hin kesên Beg jî hene. Adana, 23 (Taybet) - Darazandina rûniştvanên Çiyayê Agirîyê îro jî berdewam kir. Bi 106ên hatine girtin bi rêz wek bi qefîle anîne dadgehê. Di dema dadgehkirinê de, ku sê demjimêran dom kir, tenê nasnameyên wan dikarin bêne eşkere kirin. Di nav sûcdaran de hin Beg û Begzade hene. Di nav wan de, Sico Axa û Yusuf İsmail, Bedri û Nadirzade İbrahim Beg yek ji parêzerên bajarê me Nazmî Bey tayîn kirin".

Dema ez li herêma Erdîşê pey şahidên komkujîyê digerîyam, em rojek çûbûn li gundê Pêrtaxê. Li wî gundî ez bi kurê Gulîzara Elîyê Mîrzê, Dirbaz Telek re axîfîbûm. Di kovara Zendê de hevpeyvînek bi sernavê Çend Dîmen Ji Qirkirina Gelfîyê Zîlan ji alîyê Îkram Îşler de hatibû weşandin, min ew bi dest xistibû. Di wê hevpeywînê de Gulîzara Elîyê Mîrzê weha behsa komkujîya Gelfîyê Zîlan û girtîgeha Edenê dike;
"...Xencî Bekiran li sê cîhan. Cihek li Ada Xeybê bûye. Li Milk û Çaxirbegê hatine kuştin. Xasiya min digot meha havîne. Cinazê wan ma, go îcar agir berdanê. Go îca sê meh havîn çû îca em hatine nava wan. Îca go çawa bila teşbîh nebe heywanê ku mirar dibe a hestîyên wan bi hev ve dimînin. Go îca me ji îşlîkên wan ew nas

dikirin. Go me digot ev îşlikê Seîdê Miho ye. Ev îşlikê Sufî ye. Ev îşlikê Alo ye, de Alo jî li Çakirbegê kuştibûn. Alo kurê Efendî ye. Go îca me hestîyên wan dixistine pêşa xwe, erdek dikola darikek davête ser, hinek xwelî davête ser, me lê dida em diçûn.

Bavê min revî. Îca çûbûn muxbîrî kiribûn, esker hatin bavê min girtin. Îca bavê min Sakelî li Erdîşê hate girtin. Uso hat em birine Binalixê. Salek mabû diya min Hecî İsat li milê wê bû. Bi Usiv ve mabûne li mala meta Zeyneb. Mala pîrka te. Hecî Mihê û Ahmedê bavê te wê çaxê sivik bûn. Wan salekê bavê min di hefsê de xweyî kir. Piştî salekê hildan birin Edeneyê. Erê lê bavê min pênc- şeş salan jî di Hefsa Edeneyê de ma. Bavê min piştî siyaseta Gelî heft salan hate girtin.

Lê zehf neçûn. Bekir Beg bû. Memed heye bavê wî Silo bû. Ahmê Şewêş bû. Mîrzê Baso bû. Şukrî bû. Elî bû. Li vir, li Erdîşê şikiyat çêbû, giregir hemû hatine girtin. Çûne Edeneyê. Şikiyatê wan jî Sidîqê Heso bû. Îca paşê de te nedî. Hinekan cih ji wê jê re dan, qet nehatin. Ev jî revîn hatin."

Dema ez li heremê dû şahidan digerîyam, carcaran ez bo axaftinê du caran, sê caran jî diçûme cem hinek şahidan. Ez bi ihtîmala gelo ez ê tiştên nû fêr bibim an na dubare diçûm cem wan şahidan. Ez ji wan cara düyemîn çûbûm cem kekê Mehmet Polat jî. Mehmet Polat her du hevdîtinê me de bi berfirehî behsa Komkujîya Gelîye Zîlan û girtîgeha Edenê wiha dikir; "Ez aniha 74 salî me. Min ev tiştanan mezinên xwe, bavê xwe hildaye. Evana qite qit min hemûya vana girt. Min mesela Gelîye Zîlan hemasa bav û dêya xwe pîrskir. Wana jî biçik biçik min re behskir. Em kuda biçûna min her dem sual dikir. Em diçûne gund, bavê min erezîye me min nîşan dikir. Digot eva ye meye, eva ye meye. Niha jî erezîye me heye. Niha jî qismek erezîye me, dest hara ye

daye(dewletê ye). Wî çaxî anîn hatin, herekî vana çar quriş dane van, erezîyên wan hemû kirin, male xezîne ye. Erezî nedidane wan, erezî jê standin.

Giregirên 32 gundan, 30 eşîrî, sed hebî di nava van da digrin û dibine girtîgeha Edene ye. Girtîgeha Edene ye, li wê derê ji nav da 30 heb wana, li vira înfaz dikin dikujin. Di nava van da kalke min jî heye. Kalke minî Efendî, ev jî di nav wan de bûye. Efendî ye Bedo. Navên van niha min hemû nivisîne. Hemû tesbitkirî cem mine. Eze niha vana jî bidim ber cavên te. Temamên van cem min e, tu vana lêkolîn bike. Vana jî 30 hebî di nava hebsê de infaz dikin. Hineka digirin diavejin hebsxanê, wanê dinê jî sirgûn dikin. Mefî dikin dişînin Anadolû yê, dişînin Trakya yê, cûda cûda cîya de mefî dikin. Qetlîama Gelîye Zîlan aha dibe. Wanî çûn nefîyê, qismek wan hatin, qismek wan jî li wir ma. Eqreba me jî li wir man. Apê minî Ünîs, apê minî Seîd ewana çûn Erzîn ê. Evana li wan deran man, nehatin. Hinek çûn Çanakkale, evana zivîrîn hatin. Yanî kismek hat, wanî din nehatin."

Di dawîya axaftina me de, çawa wî xeberdana xwe de kerem kirîbû, derxist çend rûpel da min. Dema li wan rûpelan nihêrî, min dît ku bi destnivîsa wî behsa bûyera Komkujîya Gelîye Zîlan tê kirin. Wî nêrînen xwe di çend rûpelan de bi zimane Tirkî nivîsîbû. Dema min lê nihêrî sernivîs gelek balkêş bû. Di girtîgeha Edenê de, 30 kesên giregirên eşîran navên 14 kesên ku hatine înfaz kirin. Gelek bala min kişandibû, navên wan bi zimane Tirkî wiha nivîsandibû;"

1- Mehmet Oğlu Mîrza Gomik Köyü İskanli Aşireti

2- Kasım oğlu Tahir, İncesu Köyü, Begiranli Aşireti

3- Oka oğlu Tahir, Kızılviran Köyü Abdoyi Aşireti

- 4- Süleyman oğlu Zekeriya Hacikaş Köyü Bekiranlı Aşireti
- 5- Selman Oğlu Mehmet, Partaş Köyü, Mikayili Aşireti
- 6- Kuli oğlu Cibir, A.Göze Köyü, Kalkanlı Aşireti
- 7- Mîrza oğlu Muhyettin, Şor Köyü, Hamoylu Aşireti
- 8- Baso oğlu Mirza, Ziyaret Köyü Meğsoyi Aşireti
- 9- Bedo oğlu Efendi, Pirneşin Köyü, Ecoylu Aşireti
- 10- Reşit oğlu Mustafa, Macaris Köyü Halolu Aşireti
- 11- Murat oğlu Selman, Eğîs Köyü Celî Aşireti
- 12- Temir oğlu Mustafa Kardoğan Köyü, Hecideriya Aşireti
- 13- Hiso oğlu Ali Kertis Köyü, Abdoyi Aşireti
- 14- Hasan oğlu Hüseyin, Hasanabdal Köyü, Hamoylu Aşireti

Hemû kesên ku di vê heyamê de hatin girtin ji bo darizandinê şandin Edeneyê, girtîgeha Edeneyê. Piştî Serhildana Agiriyê, veguheztina piraniya serhildêrên Kurd berbi girtîgeha Edeneyê bû mijara gelek stranan jî. Weke ku tê zanîn, piraniya kesên ku çûne vê girtîgehê, gelekên ji wan venegeriyane. Hin serhildêrên Kurd bi derziyên kujer li zîndana Edenê de hatine kuştin. Yê din ji ber tîfoyê di girtîgehê de mirine. Hin ji wan jî ku piştî ku cezaye wan qediya vegeriyan Herêma Zîlanê. Hinek jî wan cihê yê Anadoluyê bi darê zorê hatin bicihkirin.

Di vê nivîsa xwe de dixwazim mînakekê din jî bidim. Paşê jî dixwazim derbasî mijara xwe ya esasî bibim. Mijara min cara ewil derheqa wan kesên hatine îdam kirin rojnemeyekê fermî de agahî hatibû weşandin. Min dixwest ez bi gotinên şahidên Zîlanîyan wan piştrast bikira. Dema ku em li herêma Zîlanê li ser pirtûk û belgefilmê dixebitîn, min bi Mehmet Gurbuz re hevdiştin çêkirî bû. Bavê wî li girtîgeha

Edeneyê de çend salan hatibû ceza kirin. Çîroka Mehmet Beg, ku şopên kûr ên wek êşa gel di rêzikên li ser rûyê wî de veşartî bû. Sekna wî pir balkêş bû. Ev malbat yek ji wan bi hezaran malbatan e ku jiyana wan di nav aloziyê de ye. Ji ber ku jiyan bi rêça xweya asayî didome.

Di Komkujiya Zîlanê de 44 endamên malbata Hesên Gurbuz ên ji gundê Gomikê anîne li gundê Cergeşînê ji aliyê leşkeran ve hatine gulebarankirin. Demek şûnda hestiyên malbata Hesên rakirine û birine li gundê Papişkînê û li wir devereke vala vedişerin. Kurê Hesên, Mehmet Gurbuz, li ser Komkujiya Zîlan, girtîgeha Edeneyê û sirgûnê, ku bavê wî tê de jiyabû, gelek tişt vegotin. Wî nusxeyek ji belgeya jidayikbûnê ya ku bavê wî li xerîbiyê daye wî cem xwe xwayî dikir. Me wêneyên wî û ev nasnama (kimlikê) kişandin.

Mehmet Gurbuz, şahidiya salixdayîna jiyana bavê xwe a li Zîlanê piştî sirgûniya wî dike: "Rojekê, bavê min çû li gundê Zîyaretê ez jî pêra çûm. Em çûn serdana Mihemedê Baso, ew jî ji sirgûnê vegeriya bû. Wana qala girtîgeha Edeneyê dikirin û digiriyan. Dîsa, ez bi bavê xwe re diçûm gundê Akarakê; li wir Bekirê Delo ji sirgûnê vegeriya bû. Carna me berê xwe dida gundê Axbaş; li wir me berê xwe dida Siltan, ew jî girtîgeha Edeneyê sax filitîbû. Aşê arê wî hebû. Navê jina wî Hevsê bû. Piştî wê, ez bi bavê xwe re diçûm mala Mistefayê Tosin Axa. Ew jî sirgûn kirîbûn. Mistefayê Tosin Axa bavê wekîlê AKP ê Kerem Altun e, ku di 2007 an de ji Wanê wekîlê meclisê hate hilbijartin. Kalikê Kerem Altun, Tosun Axa sirgûnê Denizliyê bûbû. Bavê wî ev yek digot. Wî digot ku, "mexbere bavê min Tosun Axa li Denîzliyê ma."

Çawa ku min li jor jî behs kir, girtîgeha Edeneyê her tim di rojeva kurdan de mabû. Lê heta îro, agahiya me ya berfireh tunebû ku kî birine girtîgeha Edeneyê û kî hatiye îdam kirinê.

Ağrı İsyanının İdam Mahkûmları Kimlerdir?

(Adana muhabirimizin gönderdiği tafsîlatı lütfen 11inci sayfamızda okuyunuz.)

Îro lêkolîner û nivîskarê kurd Huseyîn Siyabendî li ser hesabe xwe yê medyaya civakî Twitterê nûçeyek weşand û rê li ber vê lêkolînê vekir ku sipasdarê cenabê wî me. Ez çend roj şûnde çûm cem wî camêrî, min xwest ku ez wan gotar û wêneyê bigrim û di nivîsa xwe de bikarbînim. Gelek kêfxweş bû û destûr da min.

Ez bi van agahyan gotara xwe diqedînim. Li ser bingeha belgeyê, heta îro cara yekem em belgeyekî fermî derbarê navên Kurdên ku li girtîgeha Edeneyê de hatine dalîqandin, dibînin. Hejmara rast a hûnguliyên di vê belgeyê de nayê zanîn, ji ber ku pelên li ser doza darizandina serhilderan hîn ne vekirî ne. Ew bi gotara rojnameya Swêdî Dagens Nyheter re, ya 23ê Gulana 1932an, lihevdikeve.

Li gorî vê nûçeyê, "di dawiya darizandinên ku li Edeneyê hatin kirin de, ji bilî kesên firar û biçûkan, 44 hukmên îdamê hatin dayîn. 31 kes (navên wan ne diyar in) hatin îdam kirin".

Li wî belgeyê navên 30 ji van 31 kesên ku navên wan ne diyar in cihgirtine. Kesê ku nûçe nivîsandiye diyar dike ku navê yekî ji wan awarte(mustesna) ye û navên yên din dinivîse. Di vê belgeyê de navên ku hatiye nivîsandin"

"Adana (Taybet) - Min di derbarê biryarên kesên ku ji beşdarbûna serhildana Agiriyê xilas bûne agahdar kir.

Ji xeynî van, 250 êşên din li benda diyarkirina edaletê ne. Kesên ku cezayê darvekirinê lê hatiye birîn û ji ber temen cezayê wan hatiye kêmkirin, 31 kes wê bên îdamkirin. Ji xeynî navê yekê, ez nasnameyên yên din tomar dikim. Tîmur, kurê Reşît, ji gundê Ercişin Macaris, Mustafa, kurê Tosun ji Akaraktan Abdulkadirê kurê Mistefa ji gundê Tello yê Sêrdînê ye

Mirza kurê Mistefa ji gundê Erçişin Süleymanağa,

Kurê Baso Resit ji Ziyaretê

Kurê Baso Mîrza ji Ziyaretê,

Ahmet, kurê Silo ji Kurdenkaz

Kenan, kurê Şemdîn ji Kurdenkaz,

Memu, kurê Haso ji Espisînekê,

Alî, kurê Huseyin ji Akizê,

Bişar, kurê Osmanê ji Sûskûnê,

Omer, kurê Ahmi, ji Ezîka Jêrîn

Cemşît, kurê Hacî ji Ezîka Jêrîn,

Brahîm, kurê Silêman ji Hacîkaşê,

Halit kurê Mahmut ji Kellekûpê,

Suleyman Ali ji Yekmalê,

Reşît, kurê Hesên ji Ahîzdanê,

Ûsîfê kurê Silêman ji yê Güzêl(Bedew),

Hamo kurê Omer ji Ahizê,

Hamid, kurê Alî ji Kûrdenkazê

Husêyînê kurê Mistefa ji Ahîzdanê,
Cabir, kurê Kuli ji Hakê,
Esmi kurê Kolos ji Kilîsê,
Omer kurê Beşîr ji Kadiraskerê,
Sait, kurê Hecî ji Ezîkê,
Sûslû Abdullah, kurê Mistefa, ji gundê Bayik
ê Wanê,
Şakir, kurê Mustafa ji gundê Cancakpur
girêdayê Ercişê,
Xoce Êsif, kurê Ali, ji Yekmalê
Hesoyê kurê Silo ji Yekmalê,
Osman, kurê Muhyi, ji Ahizê. "

Dawîya dawî de, li gorî vegotina Mehmet
Gürbüz; 'Mirzê Baso, Mihemedê Baso,
Elîyê Baso, Reşê Baso, Evdîyê Baso...
Yanî, pîrraniya malbata Baso di wê beşê de
bûn" û bi wê belge va gelek nav hevdû
piştrast dikin, lihevdikevin. Divê mirov li ser
wê mijarê pir bisekine û kur bikole. Di wê
nivîsê de navên belgeyên fermî û yê
xebatên dîroka devki me berhev kirîbû me
cara ewil anî ba hev.

Erê bi gotina Zîlanîyekê; "bila Xwedê wan
rojan careke din nîşanî dijminên me neke".
Tiştên civata me re gotin; bîranîn qedexe
ye, em jî dibêjin bîranîn jîyan bixwe ye. Heta
hetê em e jana xwe, êşa Zîlanîyan bîr bînin.
Tiştên herema Zîlanê pêk hat, ew dikare li
her heremê dubare bibe. Ji bona wan tiştan
em dibê hişiyar bin. Ji ber ku tu kesek me ji
van xetereyan rizgar nake. Bi bîranîne, em
dikarin pêşîya bîrakirine bigirin û xwe xwe
rizgar bikin.

Çavkanî;

Hevdîtina min û Mehmet Polat 21.06.2015
Hevdîtina min û Mehmet Gürbüz
17.06.2015
Kovara Zend, Payîz 2010
Arşîva Rojnama Cumhuriyetê- Şaredarîya
Mezin a Îstanbûlê Kitêbxana Ataturk
Arşîva Rojnama Akşamê- Şaredarîya Mezin
a Îstanbûlê Kitêbxana Ataturk
Arşîva Rojnama Son Posta 27 Nisan 1932,
(Hüseyn Sîyabend)

SULTAN YARAY

Dayê

dema di bêdengiyêke bê xatirxwestin de
min berî xwe da warê bêdengiyê
tu bigre şîna min
zêmaran bibêje
li ser çîroka min a dirêj
li ser emrê min ê kin û êşên min ên bêdeng
dengê xwe zêde raneke
hêdîka di ber xwe de mîna ku
di ber dergûşa min de tu dilorînî bilorîne
bi sewteke nerm û nizm binuhurîne
ger tu biqîrî
ew ê teyrok li biharan bên xezebê
ew ê xalxalok bixeyîdin ji biharan
na neqîre dayê tu neqîre
jiwe gava ku min xatir ji malzoroka te
xwestibû tu têra xwe qêriya bû
qêrîna te
bibû despêka jiyana min a ku îro mirinê
hêmbêz dike
neqîre
hêdîka dilê min derxe ji sînga min
bi nameyekê bişîne ji evîna min a xenqî re
bila ji xwe re bike berbejn û bi ser dilê xwe
dake
bila ew biqîre
bi qêrîna xwe
bila di çavên Mem û Zînê de
Bekoyan bifetisîne
bila biqîre
biqîre û biqîre
bila qêrîna wî bibe dengê
hemî evîndarên bê mirad
bila biqîre û biqîre.

Lokman Polat

ŞÊWEYEKE WÊJYÊ : CERIBANDIN

Wek xwendevanekî gotarên ceribandinê, ez dixwazim xwendevanên ku ji nivîsên ceribandinê hez dikin, bila ceribandinên Faîk Ocal, Enwer Karahan, Mustafa Aydogan, M. Zahîr Ertekîn, Xalid Sadînî, Occo Mahabad, Welat Dilken, Çorê Arda, Dilazad Art, Bawer Yekta, Sîdar Jîr û hwd, bixwînin.

Bi kurdî nivîsîna ceribandinan gelek kêr e. Pirtûkên xwerû bi kurdî ên ceribandinan hindikin. Hinek nivîskarên ku bi kurdî dinivîsin, ceribandin û kurteçîrokê tevlihev dikin. Ceribandin û kurteçîrok eynê-heman- tişt nîn in. Dema me li ser navê weşanên Helwestê xwest ku pirtûkek ji kurteçîrokên nivîskarên kurd, kurteçîrokên helbijartî amade bikin, hinek nivîs her wekî kurteçîrokê ji me hatin şiyandin. Me lê nêrî ku ew nivîs kurteçîrok nînin, ceribandinin. Ji bo vê sedemê, min pêwîst dît ku li ser ceribandinê vê nivîsê binivîsim.

Ceribandin çi ye?

Ceribandin şêweyeke edebiyatê ye. Di nav edebiyatê de tê hesabandin. Ceribandin berhema ziman û stîla şêwaz e. Metodeke taybetiye. Naveroka nivîsên stîla ceribandinê dikare ramanî be, hîsî be, bi êş be, hîcîv be.

Ev stîl nivîs carma bi îmgayan yanê bi xeyal û îmajan jî tê xemlandin. Di nivîsîna ceribandinê de sînor û çerçevayên destnîşankirî tune ne. Nivîsên herî ciddî, yê felsefî jî bi şêweya stîla ceribandinê tê nivîsîn. Di van nivîsan de temaya siyasî, axlaqî, zanistî, folklorîk û hwd, gelek mijar hene. Li ser berhemên edebî (her wekî roman, çîrok, helbest û şano) jî nivîsên ceribandinê têne nivîsîn. Gelek nivîskar di berhemên xwe yê ceribandinê de giranî didin ser folklorê, yan jî ser ramanê. Hinek nivîskar helwestên xwe yê siyasî û pirsgerêkên civakî di nivîsên ceribandinê de tînin ziman.

Berhemên ku bi navê pirtûkên ceribandinê têne binavkirin di kurdî de hindikin. Bi tirkî gelek hene lê ew jî ewqas pir nayên firotin. Xwendevanên pirtûkên ceribandinê, xwendevanên taybetî ne, entelektuel in. Di welatên Ewropa rojava de pirtûkên ceribandinê gelek têne firotin û têne xwendin. Di van welatan de, ji bo van pirtûkan eleqeyeke mezin heye, întrese heye.

Berhemên ceribandinê asoya fireh ya nivîskaran dide xuyakirin. Nivîskar bi vê şêweyê li ser gelek babetan nixandî û şîroveyan xwe tîne ziman. Ew li ser babetên curbicur dîtin û ramanên xwe bi metodeke taybetî pêşkêşê xwendevanan dikin û xwendevanan ji gelek tiştan agahdar dikin, wan perwerde dikin û bi vê metodê mîsyona zanîstiyê bi cîh tînin.

Nivîskar di ceribandinên xwe de helwesta xwe vekirî, zelal û eşkere diyar dikin. Ji bo ku dîtin û ramanên xwe bi xwendevanan bidin fêrkirin û rastiya helwest û ramanên xwe derxin holê, gelek caran ji fîlozofan, ji însanên zanîst hevok digrin û di nav nivîsa xwe de şîrova wê dikin.

Di berhemên ceribandinê de, şîroveyan nivîskaran yê li ser evîne, başiyê, xirabiyê, bextiyariyê û nostaljiyê hene. Li ser jiyana mirovan, nasnameya mirovan, rola kesan ya civakî û sosyal herî baş di nivîsên ceribandinê de tînin şîrovekirin. Nivîskar A. Ventura di ceribandineke xwe de dibêje : " Yê ku mirov dike însan nasnameya mirov û rola mirov e."

Heger bi yek gotineke mirov bibêje ; Ceribandin radana ramanê ye.

Wek min di destpêka vê nivîsê de jî got, di nav nivîskarên kurd de yê ku nivîsên ceribandinê dinivîsin gelek hindik in. Nivîskarên kurd kurteçîrok, roman û helbest dinivîsin, lê ceribandin nanivîsin. Rahmetî Mehmed Uzun pirtûka nivîsên ceribandinê weşandibû.

Lêbelê pirtûka Mehmed Uzun a ceribandinê bi tirkî ye. Nivîskar Mustafa Aydogan jî bi tirkî û kurdî nivîsên baş ên ceribandinê dinivîse. Min jî gelek

nivîsên ceribandinê nivîsî û di kovar û malperên kurdî de weşand. Ez li ser dixebitim ku pirtûkek ku hemû ji nivîsên ceribandinê pêk bê biweşînim.

Wek xwendevanekî gotarên ceribandinê, ez dixwazim xwendevanên ku ji nivîsên ceribandinê hez dikin, bila ceribandinên Faîk Ocal, Enwer Karahan, Mustafa Aydogan, M. Zahîr Ertekîn, Xalid Sadînî, Occo Mahabad, Welat Dilken, Çorê Arda, Dilazad Art, Bawer Yekta, Sîdar Jîr û hwd, bixwînin.

Pirtûkên ceribandinê bi giranî berhemên ramanê ne. Di nav nivîskarên cîhanê de nivîskarên xwediyê pirtûkên ceribandinê yê navdar Montaîgne, Bacon, Gîde, Pappînî, Huxley û hinekên din in. Di nav nivîskarên tirkan de jî Ferîd Edgu, Fusun Akatli, Ahmed Altan, Dogan Hizlan û Mehmed Fuat pirtûkên baş û balkêş yê ceribandinê weşandine.

Di nivîsên ceribandinê de gotinên gelek balkêş tînin gotin, hevokên girîng tînin saz kirin. Wek mînak, dema mirov di nivîseke ceribandinê de li ser pirtûkê van gotinan bibêje, ev gelek bala xwendevanan dikêşîne û wan dide fikrandin.

- Ji yê ku bibêje vê pirtûkê bixwîne netirse, ji yê ku xwendina pirtûkê qedexe dike bitirse.

- Yê ku pirtûkê herî baş dixwîne, yê ku pirtûkê werdigerîne ye.

- Pirtûka herî baş û xweş ya ku hêj nehatiye nivîsîn e.

- Pirtûkên herî navdar, yê ku herî hindik tîne xwendinê ne.

- Pirtûk zehîr-jahr- be jî, panzehîra wê dîsa pirtûk e.

- Yê ku dijminê pirtûkan be, dijminê mirovahiyê ye.

Morî Xanim

Şahsî û Hezkirin

Ez gava te dibînim
Hêste kî cûda didilive di dilê min da
Bişîrekî di rû yê min da cî dibe
Û hêvî kî nû diafire di dilê min da
Paşê Şewqeq di çavê min da çirûsk dide
Ew dilê min ê qerisîye carek da dipije ji kela
dilê te
Bêhnekî aramî dikişînim nava cergê xwe û tê
da dihêlim
Rihê min wek perperokek difire ji şa bû na
dîtina te
Bayek li nava rûyê min dixwe wek tu rûyê
min hembêz dikî hîs dikim
Laşê min ji hêza bayê dicirife
Lê bi şewqa çavê te carekta germ dibe
Fikrên tu tê da yî êşê nade ev dilê
Lê şahîyek bê dawî dide ev dilê
Fikr û ramanên tarî û reş bi dîtina te wenda
dibe
Ba hêza xwe zêde dike li ser rûyê min
Lê ez ji xweşikbûna te hêza bayê xem nakim
Tu stranê xemgîn îşev nikarin şahiya te yê
xweşik ji dilê min bavêje
Şahî û hezkirîya ev dilê tu yî tu.

Kovara "Hawar" bi herfên latîni yên Celadet Bedirxan amadekirî û "Rya teze" bi herfên latîni yên kurdên Sovyet yên Erebe Şemo û Î. Marogûlov amadekirî.

TÊMÛRÊ XELÎL

KURMANCÎYA ERMENÎSTANÊ Û KURMANCÎYA "HAWAR"Ê WEKEHEV E!

Hinek ronakbîrên kurdên dervayî Yekîtiya Sovyet gelek caran bi rastnivîsandina me - kurdên Sovyetistana berê - qayîl nabin û bona gotinên xwe mak bikin, rastnivîsandina "Hawar"ê wek bingeh qebûl dikin. Ez di vê pirsê da ne her dem bi wan ra me û timê ser wê bawerîyê me, ku rastnivîsandina me ji rastnivîsandina wan ronakbîran rasttir e û gorî qanûnên zimanê me ye. Lê qayîlnebûn tiştek e, îzbatkirina rastîya kurmancîya me tiştek din e.

Ji bo vê armancê min berê xwe da "Hawar"ê û ji "Hawar"ê jî ez tenê li ser nivîsên Celadet Bedirxan (Herekol Azîzan) sekinîm, ji ber ku ew "mejûyê" wê kovara kurdî ya delal e. Û ez hatime ser wê bawerîyê, ku kurmancîya me û ya "Hawar"ê hema bêje wekehev e, lê kurmancîya wan ronakbîran û "Hawar"ê ji hev cuda ye. Li jêr ezê nimûneyan bînim.

Di pirsê tewandinê da:

Kurdên Sovyeta berê dema tewandina gotinan forma gotinan diguhêrînin. Wek nimûne:

"Ewî dêrî vekir", "Heso çûye ber pêz", "Gulîzer ji bajêr tê". Di vê pirsê da "Hawar" û Celadet Bedirxan wek me dinivîsin, lê ne wek hinek ronakbîrên kurdên Ewropayê û Kurdistanê. Ji bo nimûne: Di hejmara 24an a kovara "Hawar"ê da, di gotara: "KURD Û KURDISTAN BI ÇAVÊ BIYANIYAN" da (rûpel 2, stûn 1, xet 18) hevokeke wa heye: "Mêr diçin ber pêz...". Li vira pez bûye pêz. Nimûneyên wa di hejmarên mayîn da jî hene, xwesma di hejmara 55an da: "Heb bi pêz ketibû", "...li nexweşiya pêz hûr bû", "Lawik anîn bajêr" (di rûpelê 4an da), "Lê ji ber ku di lêwik da tu hêvî ne ma bû..." (rûpel 5), "Ji ber ku bêv di wî bajarî de..." (rûpel 2); di hejmara 44an, di nivîsa "Tefsîra Quranê" da: "Herwekî wan ji rastiyê xwe dane paş, erna Yezdên giha wan...", di hejmara 56an, di miqala "SIR JAMES YOUNG SIMPSON 1811 - 1870" da (rûpel 2, stûn 2, xeta 15an) "...bijîşkine welêt lê ezimandin" û h.w.d.

Tewardina gotinan di navên nivîskarên gotaran yên di "Hawar"ê da çapbûyî da jî xuya dibe, wek: Cemîlê Tacdo, Hesenê Mistê, Smaînê Serhedî, Evdirehmanê Rojkî, Sibhîyê Diyarbekirî, Masûmê Hamîdî, Remoyê Qenco, Silêmanê Ferho, Xelîlê Gêncî, Bişarê Segman, Hisên Emînê Perîxanî, Yehyayê Seyda, Qadirê Ferman. Ev cûrê nivîsara navan niha hema bêje tenê li bal kurdên Sovyeta berê maye, wek: Erebê Şemo, Hecîyê Cindî, Xelîlê Çaçan, Emînê Evdal, Şeroyê Biro, Eznîva Reşîd, Zadîna Şekir û h.w.d. Hela di ser da, me navên dengbêjên ermenî jî dikire di nav qalibê kurdî da, ku destûra me tunebû jî, lê me ew yek ji bo wê yekê dikir, ku guhên kurdên me hînî cûrê kurdîyê bin. Wek: Aramê Tîgran, Karapêtê Xaço, Davîtê Xilo û yên din. Lê navên wan ne bi navê bavê wan va dihate nivîsar, lê bi paşnavê ra tevayî dihate nivîsar, wek Aram Mêlîkyan, Karapêt Xaçatryan û h.w.d. Gelo ji kurdên dervayî Sovyeta berê çend kes bi vî awayî dinivîsin? Yên ku ez zanim, tenê Hesenê Metê, Nura Şane, Zinarê Xemo û Şahîne Bekirê Soreklî ne. Gelo we çima ji bîra kirîye, ku Ahmedê Xanî, Melayê Cizîrî, Dewrêşê Evdî, Evdalê Zeynikê, Bişarê Çeto, Elikê Battê, Rizayê Xêlit bi wî awayî (em jî wek wan) nivîsîne. Gelo ji kurdên Kurdistanê, ku niha li Ewropayê dimînin û zordestîya tirkên û ereban li ser tune, çend kesan navê xwe guhartine û niha bi awayê kurdî dinivîsin? Çend kesan navê xwe guhartine, kirine kurdî?

Di pirseke din da jî, ku bi rastnivîsandinê va girêdaye, kurdên Sovyeta berê û "Hawar" hemfikir in. Ew pirsê tewandina wan gotinan e, ku bi vokalan va kuta dibin. Ji bo nimûnê, gotina kitêbxane, di dema tewandinê da bal kurdên Sovyeta berê dibe kitêbxana, lê ne ku kitêbxaneyê. Navê Zerê, ku keça Êsiv e, dibe Zera Êsiv, lê ne ku Zerêya Êsiv. "Hawar" jî di gelek ciyan da wek me nivîsîye. Wek nimûne, di hejmara 35an, di miqala "KURDÊN ECEMISTANÊ Û HALÊ WAN", di têbinîyê, xeta 5an da em dixûnin: "...di çayxanekê da me bihna xwe dida".

Di hejmara 56an, rûpelê 3an, ji jêl va xeta 11an da hatîye nivîsar: "...di dawîya emirê xwe de bi nexweşîke welê ket...", hejmara 55an, rûpelê 3an, stûna 2an, paragrafa 5an, xeta 4an da jî gotina nexweşîk (lê ne nexweşîyek) derbaz dibe. Di hejmara 32an, di miqala bi sernivîsara "KARDÛX Û WELATÊ KARDÛXAN", ji dawîyê xeta 5an da em dixûnin: "Diviya bû di Diclê re derbas bibin". Di stûna rex wê da, paragrafa 9an wa destpê dibe: "Lê ji ber ko yewnanan nikari bû di Diclê re derbas bibin...". Eynî gotin bi cûrê Diclê, lê ne ku Dicleyê, di têbinîya wê miqalê da jî derbaz dibe.

Wekehevbûna kurmancîya "Hawar"ê û ya kurdên Ermenîsytanê û tevaya Sovyeta berê di bikaranîna gotina yê ku (ya ku, yên ku) da jî xuya dibe, ku kurdên din hema bêje bi kar naynin û hela di ser da jî şaş dibînin. Ji bo nimûnê, kurdên Sovyeta berê vê gotinê wa bi kar tînin: "Silo, yê ku gunehkarî kiribû, li xwe mukur hat...", "Sîsê, ya ku di mektebê da baş dixwend, îsal kete Ûnîversîteyê". Em "yê ku", "ya ku" û "yên ku" ji bo merivan û ruhberan bi kar tînin, lê ji bo tiştan em gotina "kîjan" bi kar tînin, wek nimûne: "Tivinga Heso, kîjan winda bûbû, hate dîtin" û h.w.d. Nimûneyên wa ji "Hawar"ê: "Smaîl axayê Şikakî, yê ko bi navê Simko deng daye...", "Herçî mezinên kurdan, yên ko av bi wan sar û germ dibû" (hejmar 35), "...zimanê ibranî, yê ko berî 30-40 salan zimanekî mirî bû..." (hejmar 40), "Ehmedê Xanî, vî şairê kurdan ê mezin, yê ko daye pey her tiştê miletê xwe..." (hejmar 42), "Dr. Sîmpson, yê ko ji êşa xelkê re derman peyda kiri bû..." (hejmar 56) û h.w.d.

Di pirsê nivîsandina navên biyanîyan da jî kurdên Sovyeta berê û "Hawar" ser rêkê ne. Di hejmarên 55 û 56an da Herekol Azîzan di miqalên bi sernavên "Yên ko xizmetî însaniyetê kirine" da navên biyanîyan him wek hene nivîsîne, him jî bi kurdî nivîsîne. "JAMES YOUNG SIMPSON" û bi kurdî - "CÊMS YÛNG SÎMPSON"; û "LOUIS PASTEUR" û bi kurdî - "LWÎS PASTOR".

Di hejmara 56an, rûpelê 2an da navê bajarê Edinburg bi cûrê kurdî - Êdînbûrg hatîye nivîsar. Kurdên Elegezê, an jî Şirnexê ne mecbûr in bi îngilîsî bizanibin, da ku navê Klînton wek Clînton binivîsin. Bal kurdên Sovyeta berê bi kêmanî du gotin hene, ku ji dervayî wan hema bêje tu kes bi kar nayne, lê di "Hawar"ê da ez rast pê hatim. Yek ji wan gotinan gotina wekî ye, yek jî pê ye. Em vê gotinê - wekî - cîna wek eger, cîna jî dewsa ku bi kar tînin. Wek nimûne: "Wekî tu gotineke xwe dibêjî, dudê hevalê xwe jî bêje", "Wekî tu hatî, bi xwe ra bîne". Li van hevokan da wekîya me eger e. Û bi wê manê di "Hawar"ê da jî çend nimûne hene, wek: "Babê keçkê got: Axa wekî tu cihê Jêliyan hemî bidî min, ez keça xwe nadim te" (di hejmara 34an, di gotara Herekol Azîzan ya bi sernivîsara: "JI EŞÎRÊN BOTAN: JÊLIYAN" da, rûpelê 4an, stûna 2an, paragrafa 5an, xeta 1ê). Wekîya vê hevokê tê maneya eger.

Di "Hawar"ê da hinek gotin jî hene, ku niha tenê kurdên Sovyeta berê bi kar tînin. Ji bo nimûne, di hejmara 40î, di rûpelê 5an, stûna 2an, xeta 10an da hevokeke wa heye: "Yehûda nanê tisî dixwar...". Gotina tisî di nav kurdên Sovyeta berê da gelek belabûyî ye (Nanê tisî, pê fetisî) û tê maneya nan bi tenê, bêy pêxwarin. Di kurdîya me da nanê sayî jî heye. Dema mêrê kurd ji kevanîya xwe ra dibêje "nan bîne", her kes fêm dike, ku gerekê her tiştê xwerinê bîne, ango ne tenê nan. Lê gava di dema nanxwerinê da nan bi tenê xilaz dibe (lê xwerin maye, xilaz ne bûye) û mêr dixweze ji xanima xwe ra bêje, ku tenê nan bîne, dibêjê: "nanê sayî bîne".

Niha em bêne ser gotina pê. Kurdên Sovyeta berê vê gotinê gelekî bi kar tînin. Ji bo nimûnê: "Ewê serê xwe pê laçikê girêda", "Xezal pê sergîna tendûr dada", "Memo mast pê nan dixwe" û h.w.d. Xuya ye "pê" ji "bi wê" çê bûye. "Hawar" jî gelek cîyan vê gotinê bi vê fikrê bi kar anîye. Di hejmara 40î, miqala: "ZILAMEK Û ZIMANEK", di stûnên 2an û 3an da ev hevok hene:

"...divêt cihyan jî weke xelkê zimanek hebe û têt de pê baxêvin", "...me zimanekî delal heye û em pê daxêvin". Di hejmara 55an, di miqala: "YÊN KO XIZMETA ÎNSANIYETÊ KIRINE LWÎS PASTOR (LOUIS PASTEUR)" da (stûn 2, xet 8) em dixûnin: "Ez dibêjim qey bihina min wê pê vebiya". Di hejmara 56an da Herekol Azîzan di miqala xwe ya rûpelê 2an da çapbûyî da hevokeke wa bi kar anîye: "Min tukes nas ne dikir, ko sebira xwe pê bînim".

Vira ez dixwezim bala we bikişînime ser gotina tukes jî.

Her tişt nîne, ku kurdên Sovyeta berê bi "Hawar"ê ra qayîl in û gerek çavgirtî wek wê bikin. Em wê gotinê cihê dinivîsin, wek tu kes. Û tu kes nikare me ji wê rastîyê dagerîne. Di "Hawar"ê da gelek gotinên wisa hene (wek tucar, nexweş), ku bi hev va hatine nivîsar û fikreke tam cihê - bazirgan û nexweş - didin. Lê eger cihê bêne nivîsar (tu kes û ne xweş), fikra rast: hîç kes û bê tam didin. Di miqala Herekol Azîzan ya di hejmara 56an de ya bi sernivîsara YÊN KO XIZMETA ÎNSANIYETÊ KIRINE CÊMS YÛNG SÎMPSON "SIR JAMES YOUNG SIMPSON 1811 - 1870" da hevokeke wa heye: "Ez piçûk, feqîr û hov gihaştî bûm Êdînbûrgê. Min tukes nas ne dikir ko sebira xwe pê bînim".

Di hejmara 24an, di miqala: "KURD Û KURDISTAN BI ÇAVÊ BIYANIYAN" da, di têbinîya (not) 1ê, di xeta pêşin da em dixûnin: "Ji ber ku em kurd tucar Xwedê ji bîr nakin...". Vira gotina tucar gerek cihê bê nivîsar, wek tu car. Eger wisa nebe, bazirgan tê fêmkirin. Eynî gotin di helbesta "MIRINA GURÎ" da derbaz dibe, ku bi wergera C. A. BEDIR-XAN di hejmara "Hawar"ê ya 31ê da çap bûye:

"Û ji cewrikên xwe re bibêje,
Mebin nîzing, tucaran...
Avahiyên ko mirov tê de".

Di hejmara 55an, rûpelê 2an, paragrafa 3an da hevokeke wa heye:

"Lê kur ne şerê însanan; lê şerê nexweşiyên dê bikira". Li vira gotina nexweşiyên gerek cihê bihata nivîsar - ne xweşiyên.

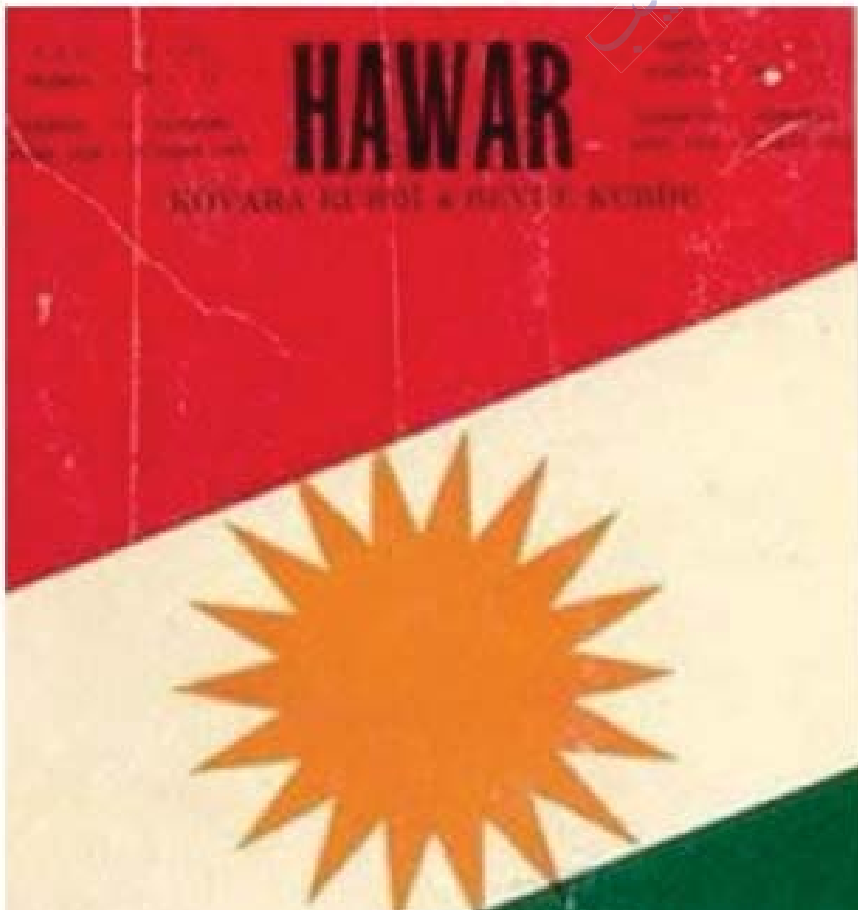
Sernivîsara helbesteke şairê kurdên Sovyeta berê Simoyê Şemo "Tu ne yarî, tu neyar î" nimûneke wisa xweş e, ku wek dibêjin, dikare di vê pirsê da "serê lodê bigire".

Kurdên Sovyeta berê bi wê yekê ra jî ne qayîl in, ku ji bo çî dema gotinek bi herfa "î" xilaz dibe û paşpirtika "ya" di ser da zêde dibe, "î" diguhêre û dibe "i". Wek nexweşî - nexweşiyên, arîkarî (çima ne alîkarî?) - arîkariya û h.w.d.

Nivîsara bi zmanê kurdî, xwesma bi zaravê kurmançî, di nav kurdên Kurdistanê Bakur û Kurdistanê Rojava yê kurmançîaxêf da bi piranî berî çend deh salan destpêkê bû û bi xurtî pêşda çû. Û ji bo wana bingehe gerek ne tenê "Hawar" û Celadet Bedirxan bûna, lê rojnama "Rya teze" û edebiyeta kurdên Sovyeta berê jî, ku berî "Hawar"ê hebûne û bi kurmançî gelek berhemên hêja çap kirine.

Min bi xwe ji herduyan jî - ji "Rya teze" jî, ji "Hawar"ê jî - feyda dîtîye. Û bawer nakim, ku eger min xwe bida tenê alîkî, wê baştir bûya. Û gerek em wek hinekan nefikirin, ku "20 hezar kurdên Sovyeta berê ber 20 mîlyon kurdên Kurdistanê Bakur çî ne ku?". Rastî piranîyê va girêdayî nîne. Celadet Bedirxanê kurdên Sovyetê jî hene û di hêla zimên da yê herî navdar ew profêsoz Çerkez Bakayêv (Çerkezê Xudo) e, ku serokê beşê bû di Înstîtûta Zimên ya Akadêmîya Zanyarî ya Sovyetistana berê da. Wî bi rûsî dersên zimên didan doktorên rûs û milletên din, lê karê wî yê bingehîn di hêla zanyarîyê da çareserkirina problêmên zimanê kurdî bû. Û ewî ser zimanê kurdî gelek pirtûk çap kirine, piranîya wan bi rûsî ne. Lazim e, ku ew bi cûrê wergeran bigihîjine gelê me.

Eger em wisa bikin, ewê ji zimanê me ra tenê karê bîne û zimanê me dikare hîn pêşda here. Wê demê her kurdek bira ji xwe pirs bike: gelo çima HEWARa kurdî bûye HAWAR?

Roger Acun

HÊSÎRÊ ÇÎYAYÊ ŞENGALÊ

Hêsîrê Çîyayê Şengalê ye
rûyê te genimî
awirên te agirîn
bala te li tavê
pala te li peyvê ye

Tu hêsîrê Çîyayê Şengalê yî
bêhna şeveqa gulanê tê ji destên te
xwefiya barûdê tevî xwîna te bû ye
mayin dikele xwîna te.

Tu hêsîrê Çîyayê Şengalê yî
xerîbê mirina nav lihêfan
şervanê şerê giran ê binamûs
hafizê Mishefa Reş
û dildarê Melekê Tawus.

Tu hêsîrê Çîyayê Şengalê yî
cellat roja dijmêrin
ji bo serjêkirina te
desmala te yî binexş
govenda te ye îro li Laleşê.

Tu hêsîrê Çîyayê Şengalê yî
axa, şerabê didin paşa
di tasa serê te
ezê kirasê xwe biçirînim
li ser te.

Îkrâm Oguz

ŞÊX SILÊ YA JÎ SÊWÎ SILO

Şêx Silê, bi navê xwe yê din "Sêwî Silo" dengbêjek ji dengbêjên Kurd ê navdar ê. Di navbera dawîya sedsala 18an û destpêka sedsala 19an da jîyaye û hemdemîyê Evdalê Zeynikê û Gul a File ye.

Lê di kîjan salê da û li kû hatîye dinê, di kîjan salê da dinya xwe guhartîye, sedîsed nayê zanîn. Ev yek jî parçeyek ji qedera dengbêjan, ew jî bi qedera kurdan va girêdayî ye.

Kurd miletek bindest in û ji dîrok û çand û hûnera xwe hatine dûrxistin. Loma lêkolînên di derbarê dengbêjan da hatine kirin, kêman in. Qasî kêmanîya xwe agahîyên tê da cîh digrin jî ji hev cuda ne. Jiber ku çavkanî bi pirranî çavkanîyên qeydkirî nînin û di arşîvan da cîh nagrin.

Wek hemû xalên jîyanê, agahîyên di derbarê dengbêjan da jî, bi devkî ji nifşên berê derbasî nifşên nû bûne. Di wê derbasbûnê da hinek agahî kêman bûne hatine jibîrkin, hinek agahî jî tevlihev bûne û hatine guhartin.

Loma dema bûyîn û mirina Şêx Silê û jîyana wî jî tam nayê zanîn. Di hinek lêkolînan da tê gotin, ku Şêx Silê bi eslê xwe ji herêma Serhadê, ji bajarê Agirîyê ye. Li gundê Zîyaret a bi ser Patnosê jîyaye û dengbêjê Emîn Paşa bû ye. Dû ra berê xwe daye rojhilatê Kurdistanê û çûye li herêma Qelenîyê, di qonaxa Tahir Xanê Qelenîyê da dengbêjî kirîye. Li vir agahîya bêşik û rast ew e, ku Şêx Silê li Qelenîyê jîyaye û dengbêjê Tahirxanê Qelenîyê bûye.

Sedem vê yekê dema ku min biryar da, di derbarê Şêx Silê da nivîsek binivîsim, min berê xwe da çapemenîya Rojhilatê Kurdistanê. Bi alîkarîya hevalemî xwe yê qedîm gihîştim lêkolîner û nivîskarê Kurd, Ebdolkerîm Surûş.

Ebdolkerîm Surûş ji min ra qala xebata xwe ya nû kir, ku ew jî Antolojîya Dengbêjên Rojhilatê yê û dê dimek kin da were çapkirin.

Di Antolojîyê da wek dengbêjê yekemîn cîh dane Şêx Silê, lêbelê ne bi agahîyên berfireh. Jiber ku di derbarê jîyana Şêx Silê da, di destê wan da jî zêde agahî tunebû ne.

Herçiqas xebata wî ya hêja û payebilind nehatibe çapkirin jî, birêz Ebdolkerîm Surûş, beşa pirtûkê ya di derbarê Şêx Silê da, ji min ra şand û ew bi min ra parva kir.

Hezarcar mala wi ava be.

Ew di xebata xwe da, cîh û warê ku Şêx Silê tê da jîyana xwe derbas kirîye, bi nav dike û wiha nîşan dide: „A niha li devera Qeleniyê du gund hene ku navê van Şêx Silo ne. Yek Şêx Siloya jêrê ku niştecihên vê ji eşîra Birûkî (Birûkan) ne û ya din jî Şêx Siloya jorîn e, ku niştecihên vê ji eşîra Delayî ne. Her du gund cîranê gundê bi nav û dengê “Navirê” ne ku Navir û Gola Navirê li nava stranên me yên dengbêjiyê da pir caran hatine gotin (kilama Şêx Zarih, Sirra Qeleniyê û ...)

Li ser gotina Mihê Elo yê ji eşîra Xalidiya, ev herdu gundan Tahirxanê Mîrpenc pêşkêşî Şêx Silê kirine. Şêx Silê ji gundê jorin rûniştîye. Lewra ev gund bi navên Şêx Silo yan jî Şêx Silê, gundên bi nav û deng in. Ev her du Şêx Silê, ku li quntara Çiyayê Eleganê cîh digrin, berî şorişa Girîdaxê (Ararat) bi rêberiya Îhsan Nûrî Paşa li nav xaka Tirka da bûne, piştî şorişê ew dane Îranê.

Şêx Silê ji eşîra Bûdka ye û Bûdkî jî tayîfeyek ji êla Celalîyan in. Şêx Silê zewicî ye, lêbelê zarokên wî nebûne, Sedem vê ye ku ji nesla wî îro kesek tune.

Dema ku Çiyayê Eleganê dibe hidûdê Iran û Turkiyê, herdu devlet Eleganê di nava xwe da parva dikin. Elegana ji alî Tirkan ra gotinê, Elegana Asyayê û Elegana ku ji alî Îranê ra jî gotinê, Elegana Tahirxan...”

Bi rêya înternetê jî li şopa Şêx Silê gerîyam û rastî hinek çavkanîyan hatim. Ji wan hinek makalene, ku heta niha di hinek malper û kovaran da hatine weşandin. Mixabin di agahîyên di wan makaleyan da jî, ji hev cuda ne û d glk xalan da hevdu nagrin... Ji wan cudahîyan yek jî ew e, ku dibêjin Şêx Silê jî mîna Evdalê Zeynikê demek di dîwana Surmeli Memed Paş da cîh girtîye. Di wê demê da dilê wî ketîye Serayî ya keça Memed Paşa. Memed Paşa, Şêx Silê layiqî Serayîyê nedîtiye. Serayî ji êşa dilê xwe nexweş ketîye û bi roj û mehan di nav nivînan da ma ye. Şêx Silê jî, piştî evîna xwe ya bêhêvî strana xwe ya bi navê Serayi ya Memed Axa derxistîye, ku parçeyek ji wê stranê wiha ye:

"Gelî gundî û cîranan gilî û gazind û loman ji min nekin

Bila yekî fenanî seraya Mamet axa dosta meriv be Hespê meriv beza be şûrê meriv birra be

*Tu dêhna xwe bide vê sibekê malxirabo
Kum û kulosên meriva bi ser çav û biriyana mêl û xwar be
Na na wileh bila dosta meriva ser tacê hemû dosta be
Li nava civatê mezin pîr û hakimana meriv ji xwe re rûne
Herkesê ji xwe re meth û senayê yar û dostê xwe bide
Ez ji xwe re methê seraya Mamed axa bidim
Di nava heval û hogira bila per û baskê merivan
Vebe ji xwe re pê bifire serayêêê...”*

Heta leqeba wî ya Sêwî Silo jî bi vê bûyerê va girê didin û dibêjin, Şêx Silê piştê vê kilamê biryara xwe dide û ji diwanên mîr û hakimana dîr disekine. Heta tê gotin, ku ew bixwe leqeba Sêwî Silo li xwe dike û êdî naxwaze tu kesek wi wek Şêx Silê bi nav bike.

***

Piştî berhevkirina hemû agahîyan min berê xwe da lêkolîner û nivîskarê Kurd Ahmet Aras. Ahmet Aras, ku nivîskarê pirtûka bi navê Evdalê Zeynikê, Kerr û Kulik, Sîyabend û Xecê ye.

Gor nêrîna min ew di warê dengbêjiyê da bi tena serê xwe otorîteyek zana û çavkanîyek dewlemend e. Bi rê ya telefonê gihîştîmê û pê ra dîr û dirêj axifim. Min jê ra qala makaleyên ku di derbarê Şêx Silê da hatine nivîsandin û nakokîyên di wan da cîh digrin, kir. Ew jî di derheqê hevdiîna Evdalê Zeynikê û Şêx Silê, çîroka lêca ku di navbera wan da derbas bûye da axifî û di vî warî da agahîyên ku di pirtûka wî ya li ser Evdalê Zeynikê nivîsîye da cîh digrin, careke din ji min ra dubare kir.

Ehmed Aras di pirtûka xwe da çîroka hevdiîna û leca ku di navbera Evdal û Şêx Silê derbas bûye, bi hûrgulî dinivîsîne. Mirov bi wê çîrokê jî têdigihîje, ku Evdal û Şêx Silê heta wê demê rûbirû hevdu nedîtine. Cara yekem li qonaxa Tahirxanê Qeleniyê hatine ba hev.

Aras; Şêx Silê wek dengbêjê Tahirxanê Qeleniyê û mîna Evdalê Zeynikê dengbêjekî bi nav û deng bi nav dike.

Gor lêkolîna Ahmet Aras, rojekê ji serhedê dengbêjek derbasî Îranê dibe û diçe bajarê Qeleniyê. Li qonaxa Tahirxan dibe mêvan û xwe bi

wan dide nasîn, ku ew dengbêjê Surmeli Memed Paşa, Evdalê Zeynike ye.

Çîroka wê bûyerê di pirtûkê da wiha cîh derbas dibe: Tahirxanê Qeleniyê, ku nav û dengê Evdalê Zeynikê bihîstîye, ji mêvan ra dibêje:

- Madem tu Evdalê Zeynikê yî, were bi dengbêjê min Şêx Silê re bistirê.

Ew û Şêx Silê bi hev ra hinekî distirên, lê kesên li wan guhdarî dikin, têdigihîjin ku ew yekî beredayî ye. Ne kilaman baş dizane, ne jî qayde û meqaman. Li ser wê yekê Tahirxanê Qeleniyê nameyekî ji Surmeli Memed Paşa re dişîne û di nameya xwe da wiha dibêje:

- Serê te bixwe bi ser te û paşatiya te ... Dengbêjê te Evdalê Zeynikê hate vir, bi dengbêjê min re kete lecê. Qet ne dizanîbû bistirê, ne jî dikarîbû tiştêkî bêje. Ji yekî mînanî te re ne şerm e, tu dengbêjên wiha hildidî kêleka xwe û kilaman pe didî gotin.

Dema ku nameya Tahirxan digihîje destê Surmeli Memed Paşa, Evdal li gerê bûye. Memed Paşa difikire, ku bi rastî Evdal çûye Qeleniyê û tiştêkî wusa jî qewimîye. Sedem wê yekê Surmeli Memed Paşa diqahire û li benda vegera Evdal disekine.

Dema ku Evdal şûnda vedigere, gotûbeja ku di navbera Surmeli Memed Paşa û Evdal da derbas dibe, Ahmet Aras di pirtûkê da wiha tîne ziman.

Memed Paşa:

- Evdal ev çî hal e? Ev çî mesele ye? Tu çûyî li Iranê bi dengbêjê Tahirxanê Mîrpenc re strayî û te ez rezîl kirime.

Evdal:

- Xwe aciz neke mîrê min. Ez ne çûme Iranê, ne jî min bi yekî wusa ra kilam gotiye. Di vî karî da yeqîn xeletiyek heye."

Evdal di wê gera xwe da çûye kû, çî kiriye, gişkî yek bi yek ji Memed Paşa ra dibêje. Memed Paşa jî qanî dibe ku xebera çûyîna Evdal a Îranê ne rast e, yekî beredayî çûye wir û navê wî xirab kirîye.

Memed Paşa:

- Evdal madam ku wusa ye, tu haziriya xwe bike, here Îranê, bi dengbêjê Tahirxan re bistirê û were.

Evdal haziriya xwe dike, Memed Paşa ji Tahirxanê Qeleniyê ra nameyekê dişîne, gazî rûspîyên xwe Emerê Hecî, Iso û yekî din dike, nameyê dide wan û wan bi hev ra dişîne Iranê.

Memed Paşa di nameya xwe da ji Tahirxanê Qeleniyê ra wiha dibêje: Ew tiştên ku te di name de gotiye, na rast in. Dengbêjê min Evdalê Zeynikê nehatiye wir, ji te ra derew kirine. Gotinên te li min zor hatin. Jibo vê yekê, ezê dengbêjê xwe Evdalê Zeynikê tevî du merivên xwe dişînim cem te. Bila Evdal bê û bi dengbêjê te ra bistirê. Te ku dengbêjê min guhdarî kir, di derheqê wî da fikra xwe ji min ra binvîse.

Evdal û her du merivên Memed Paşa diçin Qeleniyê, di qonaxa Tahirxan da dibin mêvan. Evdal nama Memed Paşa derdixe dide Tahirxan. Ew jî xeberê dişîne hemo giregirên wê kêşê tine li dîwana xwe kom dike. Piştî Evdal û Şêx Silê dest bi kilaman dikin, heft roj û heft şeva bi hevra distirên.

Dawîyê da dengê Şêx Silê dikeve û Şêx Silê dest li ber Evdal datîne. Tarxanê Qeleniyê diqahire û li Şêx Silê hêrs dikeve.

Evdal ji Tahirxan ra dibêje:

- Mîrê min, hêrs nekeve! Şêx Silê dengbêjekî yekta ye û şairekî pirr mezin e. Bawer bike, hetanî niha tu kesî li pêşîya min ewqasî berxwe nedaye. Tu bizanibe ku di şairiyê da Şêx Silê ji min zêde ye, kêma nîne.

Tarxanê Qeleniyê bi wê xeberdana Evdal va kêfxweş dibe, radibe ji wan ra xelatan tîne û dide wan. Pey ra ji Surmeli Memed Paşa ra namekî dinivîsîne, dide wan û wan bi rê dike.

Tahirxan di nama xwe da ji Memed Paşa ra wiha dibêje:

- Paşayê delal, min xeletiyek kir, bibaxşîne. Dengbêje te Evdalê Zeynikê hat bi Şêx Silê ra stra û jê bir. Evdalê Zeynikê şairekî pirr mezin e û ez bawerim ku yekî usa heta niha nehatiye Kurdistanê. Haza ku Evdal şair e, dengbêj e, haza ku ew layiqî yekî mîna te ye.

Piştî leca Evdal û Şêx Silê, kilama leca wan di zemanekî kurd da li hemû dewerên Kurdistanê bela dibe û ji alî dengbêjan va tê gotin.

Kilam wiha dest pê dike:

Lo yeman, lo yeman, lo lo yemaaan

Lo yeman, lo yeman, lo lo yemaaan...

Evdal go Şêx Silê Dîdem e, ji dilê mi ra xweş Dîdem e

Çemê Dîdemê di ber me ra dikişe lem e lem e

Minê li Tirkîyê sê wilayet li pişt xwe hiştî ye
 Ezê ji boyna Şêx Silê hatime welatê Ecem e
 Lo yemaaan...
 Lo yeman lo welat...
 Lo yeman, lo yeman, lo lo yemaaan
 Lo yeman, lo yeman, de lo lo yemaaan...
 Şêx Silê go, Evdal ku ez heme, ez Şêx Silê me
 Dengbêjê Tarxanê Qelenyê me
 Ez kela li deştê me, mija li rûyê behrê me
 Li dinyayê beloqê ber çavê dengbêjê xelkê me
 Li vira ez îro qesasê sere Evdalê Zeynikê me
 Piştî heft roj û heft şevan Şêx Silê dest li ber Evdal
 datîne û dawîya kilamê jî wiha diqede:
 Şêx Silê go, Evdal Dîdem e, ji kula dilê mi ra xweş
 Dîdem e
 Bihar e, Çemê Dîdemê di ber me ra dikişe, lem e lem
 e
 Ez çi bikim kal bû me, diranê min ketine, ez ne
 hemsalê te me
 Evdal haza ku tu şairî, tu hostayê min î, ez şagirtê te
 me
 Lo yemaaan...
 Lo yeman lo welat...
 Lo yeman, lo yeman, lo lo yemaaan
 Lo yeman, lo yeman, de lo lo yemaaan...
 Evdal go, Şêx Silê bejna mi ne kin e, ne dirêj e
 Mînanî tak-rihana li devê mesîl şax davêje
 Eva heft roj û heft şev e Şêx Silê bi mi ra kilama
 dibêje
 Gelfî cemaetê hûn bizanibin ku Şêx Silê şair e û xweş
 dengbêj e
 Lo yeman, lo yeman
 Lo yeman, lo yeman
 Lo yeman de lo lo yemaaan...

Leca Evdalê Zeynikê û Şêx Silê bi vî awayî bi
 salan berê diqede.
 Lê belê birîna me ya kûr roj bi roj mezin...
 Êş û jana wê jî zêde dibe.
 Nakuje, lêbelê ji kuştinê jî xirab dike.
 Bêguman sedemê vê yekê jî bêdewletbûn e.
 Miletê ku xwedî dewlet nebe, qeyd û quydên wi
 milletî jî nayê girtin.
 Ax bindest, welatê jî dagirtî be, mêtû dixurife, hişê
 hevpar şêlû dibe.
 Di bin zilm û zordarîya dagirkeran da berxwe bide,
 lê heger bi ser nekeve, bi demê ra ji qidûmda
 dikeve, li rû dine bê xwedî û sêwî dimîne.
 Loma mirov dikare bibêje, ne tenê Şêx Silê bi
 leqeba xwe, îro hemû Kurd û dengbêjan Kurd jî
 sêwî ne.
 Heger rast be û Şêx Silê leqeba sêwîtiyê bixwe li
 xwe kiribe, ev yek jî tê wê wateyê, ku wî sêwîtiya
 xwe ji wê demê da dîtiye.
 Ew jî ji hunera dengbêjtîya wî ye...

Çavkanî:

Ahmet Aras, Evdalê Zeynikê, Weşanên Deng
 Ebdolkerim Surûş, Antolojîya Dengbêjên Rojhilatê,
 li ber çapê ye
 Mehmet Gültekin, Zargotina Kurdên Serhedê,
 Weşanên Avesta
 Ehmed Cengîz Çamlibel, Evdalê Zeynikê,
 Weşanên Deng

MUQADES AGIRÎ

TIRSIYANE JI TE

ji raperîna reşahiyên çavên te
heybeta sekna te
û ji pêyvên te yên azadiyê
tirsiyane

taaa ji Kawayê Hesinkar heta îro
hesabê têkoşînê
ala berxwedanê
ji te pirsîne

qêmîşî bejna te yê zirav
rûyê te yê bedew
û kenê te yê dilgerm kirine
wekî gurên har
sotîne laşê te
û wekî bazekî birîndar
te danîne li ser axa ku
her roj dinale

gotine
te bêriya dayika xwe
û birayê xwe yê biçûk Mûro, kiriye
te bêriya kolanên zaroktiyê
bêriya avzêman, berfînan,
û girara dew a pungê kiriye

êla te pirsîne ji çend kesan
ger rastî min bihatana
wê bizanibûna navnîşana te
di nexşeya dilê min de veşartiyê
wê bidîtana herfên navê te
di kulma min a hinekirî de
neqîşandiye

û wê bidîtana
xwina te
ne ser mêrgên reş û spî
dilop bi dilop
li ser kezeba min rijandine.

MERVAN SERHILDAN

PÊVAJOYA PÊVEKAN

Pêvajo hene binyadî ne, esasî ne, diyarker in, çarenûsî ne; cewhera kes, kom û civakan nîşan didin. Pêvajo hene teferuat in, ji terî û dûvekan pêk tîn; ne encamê diguherin, ne jî nirxeke xwedî çawanî bi heqîqetê ve dikin. Pêvajo hene kurt in, kêmek in, kulek in; bi ber bayê heqîqetê dikevin, zû û lezgîn diqedin. Pêvajo hene dûvdirêj in, temendirêj in; bi zêdek in, wê gavê di şev û rojan dibihurin, bi bez û bazdan salan û dehsalan li dû xwe dihêlin; herî pir dişibin xewa xefleta kurdan ku car heye bi sedsalan didomin...

Lê hemû pêvajo di encamê de pêvajoyeke nû, cuda û kûrtir diafirînin. Lewra her kêliyeke jiyane, her pêngaveke berxwedane, her biryareke civakê, her teqleke kesayetê û her geşedaneke siruştê pêvajoyekê îfade dike. Hemû rûdan, bûyer û geşedanên takekesî, civakî û xwezayî di nava xwe de destpêkek ji

destpêka pêvajoyekê vedihewînin; her destpêk, di heman demê de ji bidawîbûnekê diwelide, herwiha îşaretê bi destpêka pêvajoyeke li ser bergiya kevinbûnê dike û pê re jî li hawirê hewariya pêvajoyeke nûjen dike. Ji ber vê çendê ye ku kevn û nû ji hev zêde dibin. Her pêvajoyeke nû, ji pêvajoyeke kevn dihingive; her vejîn û hingivîna pêvajoya nû, bidawîbûna destpêkeke kevn îfade dike; her destpêkek pêvajoyê, di heman demê de destpêka mirinekê, yan jî qedînekê ye. Yek diçe, yek tê; serdemek diqede, serdemeke nû dest pê dike; teşeyek diherife, teşedaneke nû dest pê dike. Encax di serê tevahiya destpêkan de kumê pêvajoyê heye. Hemû rûdan, bûyer û geşedan bi liv û lebata yekemîn dirûvekê werdigirin û di wê kêliyê de jî dikevin nav cuh û herka pêvajoyekê...

Eşkere ye ku rûdana hizr û ramanên azadî, wekhevî û serxwebûnê, di destpêka geşedanan de teşeyeke nû digire; kes, kom û gelan bi ber pêvajoya têkoşînê ve beralî dike û di heman çirkê de dibe bingeha pêvajoyeke nûjentir... Azadî û serxwebûn, du têgehên bi efsûn in; sêsed sal berê jî di nexşeya xewn û xeyalên kurdan de cih digirtin; sed sal berê jî hinek kurd çalak dikirin; herwiha îro jî heman bandorê li ser kurdan dikin. Jixwe hemû qewm û neteweyên hemdem beriya her tiştî bi ala azadî û serxwebûnê dimeşin. Kurd jî di vê riyê de meşyan, dimeşin û wê bimeşin. Lê gel û civakên li ser dika azadî û serxwebûnê, divê hundirê pêvajoya azadî û serxwebûnê dagirin. Qewmê kurd sed sal berê li Qoçgiriye ala azadiyê hilda, bi tenê ma; lê gelo tenê li Qoçgiriye bi tenê ma? Kurd li Dêrsimê jî bi tenê man, kurd li Amedê jî bi tenê man, kurd li Geliyê Zîlan û Agiriye jî bi tenê man; di zikê pêvajoyekê de, ma ne pir in ewqas tenêman û ewqas destiyên têkçûna serhildanan?.. Di vê çîrokê de şaşitiyek heye ezbenî, di vê çîrokê de kêmasiyek heye gelî xwişk û birayan, di vê çîrokê de bêqîmiyek heye, di vê çîrokê de nezanî û nebesiyek heye; divê tu jî rastiya qewmê kurd ji xemxurên mayî re ragihîni ey bêşûdê xwendevan: 'Gundîno, malîno nabe!' bibêje; 'entegrebûna pergale qirkeran, xwebişaftin û xweqirbûn e, ev tişt nabe!' bibêje; 'entegrebûna pergale kujeran, jî ala azadî, edlayî û serxwebûnê bêparbûn e, qebûl nabe!' bibêje; entegrebûna dagirkeriya Rojhilata Navîn, daqurtandina lat û zinarên heste ne, naferike, helwesteke xwekujer e, qet û qet nabe!' bibêje...

Pêvajoyên binyadî, esasî, diyarker û çarenûsî yên têkildarî gel û neteweyên vê heyamê tev li ser per û baskên modernîteyê siwar bûn, bi rê ketin, çûn; hemû pêvajoyên kurd ên sereke dîsa peya man, li teferuatan qewimîn; kin, kêma, kulek, stûxwar û serberjêr man. Pêvajoyên têkildarî çarenûsa qewmê kurd bi ber bayê heqîqetê ketin, bextê gelê kurd bi kurtepêvekan hat girêdan, dêran e li min dêran... Hemû gelên azad enerjîya xwe dilop bi dilop civandin, mirov bi mirov vehewandin, pêçek bi pêçek dan ser hev, kanî bi kanî û çem bi çem gewimandin û bi wê enerjîyê pêvajoya serkeftî ya afirandina sînerjîya neteweyî bi rê xistin. Hemû gelên azad naveroka pêvajoyê bi rêgez û rêbazên feraseta neteweya xwe dagirtin.

Lê kurdan hemû kun û denên pêvajoya çarenûsa xwe teqandin û şikandin; riya netewebûnê xetimandin, hemû kîs û telîsên pêvajoyê bi kêr û xençeran tîştîştî kirin... Kurdên sunî di pêvajoya serhildanên Qoçgiri û Dêrsimê de bi hestên neteweyî tev negeriyên; kurdên şîî di pêvajoya serhildanên Şêxseîd û Agiriye de ji hestên neteweyî dûr man. Di pêvajoya rêxistinbûna partiyên kurd a serbixwe de, diviyabû ku hemû rêxistin li çawanîyê û li afirandina hiqûqeke hevreyîyana kes, kom, civak, ol û baweriyên Kurdistanê bigerin; lê paşpê bi dû çendaniyê ketin, bi dû jiholêrakirina hevdu ketin; qîra kanan di hev dan, hevdu helak kirin... Gelî dildarên ziman û çand û hunerê, di destê kurdên Bakur de, ala rastnivîs û rêzimana sedsale ku Celadet Elî Bedirxan amade kiribû û di pêvajoyeke diyarker de wekî remza yekitî û hevgirtina neteweyî li ba dibû, mabû; lê mixabin, bi saya weqfeke kurd ku di bin venêrîna dewleta tirk de ye, sembola yekitîyê çîrçîrî kirin û avêtin ber şûrên dagirkeran. Careke din kurd ji nav hevsengiyên azadî û serxwebûnê hatin avêtin û bûn bendewarên pêvajoya pêvekan. Pêvajoya pêvekên vê heyamê ji mirinê diwartir e gidîno; lewra xerabtirîn sosretên kurd jî hene ku hîn tu kesî nenivîsiye: Eyy kurdên xemxur û hestyar, ji xeynî partiyên ku hîn nehatine damezrandin; di hundirê hemû partiyên kurd ên li Bakur, Başûr, Rojava û Rojhilat de sîxur û saloxgerên tirk, fars û ereban cirîdan didin; pêvajoya azadî û serxwebûna gelê kurd vediguherînin pêvajoya pêvek û dûvekên dagirkeriya Rojhilata Navîn; ben û werîsên qewmî ên çarenûsa gelê kurd vediguherînin giloka girêkork û girêkutkan... Ez bigorî, divê pêvajoya pêngaveke nû bê destpêkirin, divê tiştin biguherin, divê enerjîya azadî û serxwebûnê li sînerjîya neteweyî veguherin; divê îro, vê saetê, vê çirkê ev arvan li bêjîngê bikevin; divê hemû girêkên ser vê dikê yek bi yek bîn verişin û vekirin; divê ava hemû bîr, gol û behrên vî welatî bîn parzûnkirin û zelalkirin. Nexwe dewletên dagirker bi destê çete, sîxur, saloxger û kontrayên ku di nav partî û rêxistinên kurd de şûna nigên xwe dîtine, wê gelek xençerên din di noqa gel de biçikînin, wê gelek carên din înfaza pêşengên kurd biceribînin; nexwe tirk, fars û ereb wê gelê kurd û Kurdistana qedîm di çirav û çalavên pêvajoya pêvekan de bixeniqînin.

DEM HAT DÊRÎKÎ

Hebûna te

Hebûnê

li ser ku temen li min bû payîz

lê

çi li salên buharî

çi li salên payîzî

di aşûpên min de

di ferhenga min a peyvê de

di bîranînên bi çar demsalên te pêçayî

ku car ji agir bûn

car jî gulbuharî bûn

hebûna te her al bû

di hinavê min de.

Ew duhî bû

îro jî

henaseya dil e

di çavê min de

welatekî ronîvedane

hêviye di rêveçûna te de.

Erê xewna pêşeroja min

hest li nav şewata te bendeware

ku sibe te ramûse

hembêz bike

bêhn bike û hebûna te

li ser çiyayên ji êş û birînê

bilind bike.

AXA KURDISTANÊ JÎ DIKARE ŞERÊ NERM LI HEMBER NEYARÊN XWE BIKE?

KEYHAN MIHEMEDÎNIJAD

Îro rojê şoreşa teknolojiya zaniyarî û pêwendî roleke berçav di rêxistina operasyonan de dilîze. Pirsên ku di vir de tene gorê ev in, gelo ev şoreşe çî bandorek li ser şerê nerim heye? Şerên bandordar ji şoreşa teknolojiya zaniyarî û pêwendî kîjan in? Kurdistan jî dikare şerê teknolojiya zaniyarî û şerê nerim li hember dujminê xwe bike?

Bersiva wan pirsîyarane dê di berdewamiya gotarê de bêne dan.

Teknolojiya zaniyarî û pêwendîya serdema nû, tevî vê ku rol û bandorek berfireh heye, di şerê nerim de cih girtiye û herwisa di şerên

saybirî, şerê “network”î û şerê elekteronîkî de jî bikar tê.

Şerê teknolojiya zaniyarî û pêwendî, şiyana taktîkên artêşan di şer de guheriye û radeya serkevtina wan di meydana pevçûnê de diyarî dike.

Îro rojê artêşa Amerîkayê bi rêya setelaytê ve leşkerê xwe rênimayî dîke û li ser wan zal e û çawahiya pêşveçûnê dibêje wan.

Îro rojê piraniya welatên cîhanê digel neyarên xwe şerê meydanî nakin û ew bi rêya teknolojiya serdem ve şerê nerim dikin û wan teslîmê xwe dikin.

Kurdistan jî dikare hêza xwe ya mirovî pêş bêxe û ji rêya teknolojiyê ve dujmin û neyarê xwe bike bi armanc.

Her welatek ku di hewlê de ye hebûna xwe biparêze, mifahê ji emraz û teknolojiyên nû werdigre û di hewlê de dibe ku derheq teknolojiyên nû pirrçek be da ku xwe ji gefên dujminên xwe biparêze.

Mînaka herî berçav Îsraîl e, ev welate xwe di warê teknolojiyên serdem de pêş xistiye û li hember dujminê xwe disekîne û ji rêya teknolojiya nû ve dujminê xwe lawaz dike.

Lê Kurdistanê çawa dikare xwe bihêz û pirrçek bike, da ku li hember neyarên xwe de serkevtî be û dujminên xwe lawaz bike?

Kurdistan dikare ji şerê nerim mifahê wergire.

Lê pirsyarek tê gorê, axo çawa şerê nerim bike û ji kîjan rêyê ve?

Bersiv ev e, şerê nerim pêk hatiye ji şerê derûnî, propagende, mediyayî, saybirî, zaniyarî, çandî, siyasî, civakî û zanistî”.

Lê çar metodên sereke yên şerê nerim pêk hatiye ji şerê derûnî, propagend, mediyayî û saybirî.

Ji rêya wan mînanan ve, dikare civatgehê an jî girûpekê bike bi armanc û bi bê pevçûna leşkerî, dijberê xwe rastî şikestê bîne.

Emê di çend mînakekê de wan şeran bas bikin ku ev jî wiha ne:

Şerê derûnî:

Şerê derûnî bi darêştina plan li hember herifên an lawazkirina morala dijber an dujmin tê pênasekirin. Şerê derûnî li şerê cebilxaneyî zêdetir ji aliyê dujmin ve girîngî pê tê dan.

Bi giştî di şerê derûnî de du plan zêde bikar tên: 1- Jinavbirina hin ji haletên morala xelkê û raya giştî, ku ew ji berpîrs û karbidestên welatên xwe bê hêvî bin. 2- Cihgirkirina nerînên xwe di nav hizira wan de.

“Thomas Fuller” dîroknivîsê Birîtaniyayî gotiye: “Mumkin e şerê derûnî cihê amûran di şer de bigre, şerê derûnî dikare hişê mirovan aloz bike û jiyana meînewî û exlaqiya neteweyekê ji nav bibe”.

Şerê derûnî yê stratejîkî, yek ji wan şerê derûnî ye ku mifahê jê tê wergirtin, lê ew demdirêj e û dikare li ser xelkê netewa dijber,

civatgeh, çand, dîrok û ya hemûyan girîngtir heta dikare li ser hêzên vefadar bi nizamê jî mifahê bê wergirtin.

Mînaka berçav a şerê derûnî yê setratejîkîwelatê Îsraîlê ye, welatê Îsraîl bi hemû awayekî şerê derûnî yê setratejîkî yê demdirêj dadirêje û di nav hundirê dujmin de bandorê li ser civatgehê û heta hêzên dijber jî dadinê. Di wê midehê de Îsraîlê çendîn caran binkeyên leşkerî ên Komara Îslamî ya Îranê kir bi armanc û ev jî, ji rêya xwedî kesên ku di nav Spaha Pasdaran de kar dikirin mifahê hate wergirtin, ev yeka bûye cihê şik û gumana berpîrs û hetanizama Îranê, axo di nav berpîrs û fermanên nizamî de sîxurên Îsraîlî hene?

Bi her kiriyarekê ku bi mebesta derzkirin li nav bawer, reftarê kesê beranber, lawazkirin û jinavbirina morala wan, şerê derûnî jê re tê gotin.

Kesê ku wan xalên jorîn ku hatin baskirin bike bi armanc, divê personelên hikûmî bin, divê şarezayiyê baş li ser xelkê û civatgeha dujmin û neyarên welatê xwe hebin, zimanê wan bi başî bizanibin û digel pîrsgirêk, derd û... hwd ên civatgeha beranber zaniyariyên baş hebin da ku bikarin li ser derûn an psîkolojiya raya giştî ya beranberkar bikin û wan di paşerojê de lawaz bikin.

Di rastî de şerê derûnî şerkirin digel hizirê dujmin e. Ger hizirê dujmin lawaz bû, ew rastî gumankirin ji hev, xelkê û civatgeha xwe tên. Ku wisa ye şerê derûnî baştirîn rê ye bû lawazkirina dujmin.

Şerê propagende:

Piropagende yek ji girîngtirîn şerê teknolojiya nû ye û yek ji şerê nerim tê hesabandin.

Piştî şerê cihanî yê duyem, peyva “propagende” gelek caran bi merema siyasî an netewî an bo mebesta handana çend bîrokeyêke diyarîkirî bikar hatiye.

Propagende çekeke gelek bihêz e ku di şeran de bikar tê.

Bo çî tê gotin ku propagende çekeke bihêz e? Çimkî propegendekirin biamûrên şer ên pêşketî ve, yek ji girîngtirîn şerê derûnî ye ku dikare li ser morala dujmin û leşkerê dujmin bandordar be. Pênîşandan çekên pêşketî gelek girînk e ji bikaranîna wan. Bo mînak di şerê Amerîka û Îraqê yê sala 2003`an de ku dengvedanek belav bû û bû manşeta nûçeyan ku Amerîka ji çeka navkî bo destbiserdagirtina Îraqê bikar aniye. Berevajî, Amerîkayê ti carî ev çeka li dijî Îraqê bikar neanîbû.

Propagendeya çekên pêşketî di medyayan de û manordan bi wan re hem şiyaneşan dide û hem jî bandorek nerînî li ser dujmin tê afirandin û eva jî dibe sedema daketina morala leşkerên dujmin.

“Adolf Hitler” dibêje: “Divê hemû propagende evqas pupoler û di asta hizrî de be ku nezantirîn kes ber bi wê propagendê ve herin û wê fam bikin, û bi bikaranîna propagendeya hişmendî û berdewamî, xelk dikare cehenemê bi buheşt û berevajî buheştê wek xirbtirîn rewşa jiyanê bibîne”.

Îro rojê tev cîhan bi propagende şerê nerîm dikin, û morala neyarên xwe dadibezînin. Di şerê propagendeyî de zêdetir ji bawer, nasname û psîkolojiya aliyê beranber dibe bi armanc.

Bi armanckirina morala leşkerêndujmin di eniya şer de yek ji girîngtirîn şerê propagendeyî ye. Çimkî leşkerê dujmin di eniya şer de bi bihîstina nûçeyekê bi giştî bê moral dibe. Bi propagendekirin bi nûçeyên bîrsîtiya dujminê beranber, bombarana cihên hestiyar ên wan û herwisa bi belavkirina nûçeyên şikesta eniya din awan di şer de, dikare bibe sedemê alozî û lawazbûna wan di eniya şer de.

Herçiqa DAÎŞê bi navê îdolojiya Îslamê şer kir, lê wê girûpa terorîstî bi navê îdolojiya Îslamî mifah ji bawera xelkê wergirt. DAÎŞê di despêkê de bi belavkirina kurtevidiyoyên tundûtîjî di nav torên civakî de û bi wan

propagendeyên xwe samek xiste nav dilê xelkê de û her navê DAÎŞê dihat, xelk ji nişkê ve tirsek bo wan dihate afirandin, axo ew girûpe ji çi cure kesekê pêk hatibe?.

An beravajî ji propagendeya DAÎŞê, Hêza Pêşmerge Kurdistanêjî, bi bîr û bawereke kûr bi netewe, ax û serweriya welatê xwe veşer dikir û propagndeya medyayan derheq qehrimaniya pêşmergegan di eniya şerê dijî DAÎŞê de, li ser morala dujmin bandorek nerînî hebû.

Dema ku Serokê Herêma Kurdistan rêzdar “Mesûd Barzanî” di eniya şer de serdana Hêza Pêşmerge kir, û medyayan propagende pêve kir, rastevxwe li ser morala pêşmergegan eniya şer û heta xelkê Kurdistanê bandorek erênî hebû û herwisa berevajî li ser dujmin jî bandorek nerênî hebû.

Welatê Bîrîtaniya di şerê yekem ê cîhanê de, ofîsek bi navê propaganda şer ava kir û her heman ofîs di sala 1918ê de bi Wezaretê Zaniyarî hate guherîn.

Almaniya sedema şikestxwarina xwe li şerê yekem ê cîhanê de kêmasiya wan di warê propagendê de daye zanîn.

Armanc li şerê propagendeyî eva ye: Piştevanîkirin ji hêza leşkerî, cihgirkirina moral, bawerî bi hêza leşkerî, berevanî ji bîrûbawerên netewî û serweriya tevahiya welat.

Her lewma jî, hewce ye ku Kurdistan bi hemû hewlên xwe ve û ji rêyên narastevxwe ve şerê propagendeyî li dijî neyarên xwe bike.

Şerê medyayî:

Şerê medyayîyek ji metodên girîng ên şerê nerim e û herwisa behrimendbûn ji şiyana medyayanbi mebesta berevanîkirin ji qazancên netewî gelek girîng e.

Hin rewşebîr û zana li ser vê bawerê ne ku mediya, desthilat û hêza diyarîkirina çarenivîsa mirovan ji wan bêpar kiriye û xistiye bin xizmeta xwe de û li ser hizir, fehm û hesta takan zal e.

Di niha de, mediya di darêjeriya şerê derûnî de roleke taybet dilîzin. Di şerên niha de, setratejiya mediyayî hekî ji setratejiyên leşkerî girîngiyek zêdetir nebe kêmtir nîne; di rastî de piştî şerê sar, wate û setratejî hatine guherîn û niha şerê sar, derûnî, propagandeyî... hwd, her hemû di bin bandora şerê mediyayî de ne û mediya roleke taybet dilîze.

Dema ku mediya bikare li ser bîrûraya giştî bandorê danê, wê demê ew mediya serkevtî bûye; Mediyayên îroyî dikarên di sedan rêyên cuda de şer bikin. Di televîzyonê de gava çend şirovekar bi zimanê dujmin bi axivîn û propagandeyên nerênî li dijî siyasetên dujminê xwe bikin, bi awayeknerastevxwe dikare li ser xelkê neyar bandordar be. Di şerên mediyayî de, çand, civak, nasname û bawrên dujminê beranber dibe bi armanc; Bo mînak di şerê Amerîka û Îraqê de, mediyayên Amerîkayî bi hev re û bi awayekî lez bûyerên şer vedigusatin û tev bûyer jî bi qazancê Amerîkayê bas dikirin û wisa dikirin ku morala leşkerên Îraqê demûdest lawaz be û binkeyên hestiyar ên xwe bi cih bêhlin. An jî berevajî şerê Îraq û Amerîkayê, di şerê DAÎŞê de, mediyayên Kurdistanê bi berdewamî pêşveçûn û şiyana Hêza Pêşmerge Kurdistanê nîşan didanku eva jî rastevxwe bandor li ser morala çekdarên DAÎŞê hebû.

Di şerê mediyayî de, dibe karnasên şareza bêne bikaranîn da ku bi mifahwergirtin ji wan karnasan bikarin şerê nerim di mediyayan de lidar bixin.

Di niha de şerê mediyayî li ser birûraya giştî bandordar e.

Şerê saybirî:

Şerê saybirî pêk hatiye ji êrîşên saybirî ku ji aliyê bikirêgirtiyên welatekê li dijî bingehên saybiriya welatek din, bi çend oprasyonan tê kirin.

Em dikarin di mînakeke şerê saybirî de şerê

Amerîka û Îraqê sala 2003`an binin, ku bandordartirîn mînakê şerê saybirî ye. Di vê şerê de Amerîkayê karî bi hekkirina sîstemên dije mûşekî ên Îraqê vîrûsekê bi rêya kampiyoterê ve veguhezînine nav sîstemên dije mûşekî ên Îraqê û ji kar bixe. Dema ku balafirên Amerîkayê li ser esmanê Îraqê bûn, sîstema berevaniya Îraqê kar nekir. Wan karî piraniya sîstemên berevaniya Îraqê ji rêyên dûr ve hek bikin. An jî di mînakek din de, Îsraîlê ji destpêka sala 2021an ve, çend sîstemên berevanî ên Îranê hek kiribûn, û bi balafirên F35 çend binkeyên alavên navkî di bajarê Kereca Îranê de kirbû bi armanc. Roja 27`ê "June" a 2021`an jî "Joe Biden" Serkomarê Amerîkayê gef li Rûsiyê xwaribû ku dest ji êrîşên xwe ên saybirî bo ser Amerîkayê berdin, ku ger êrîşên saybirî li ser Amerîkayê berdewam bin emê rastî şerekî rasteqîne bîn. Bi giştî şerê saybirî di cîhanê de ber bi berfirehbûnê ve diçe û gelek caran berjwendiyên netewî, çand û ewlehiya netewî ya wî welatîdikeve metirsiyê de.

Ku wisa ye, hewce ye em xwe, civatgeh û welatê xwe li dijî şerê nerim û teknolojiya nû vaksîne û pirçek bikin.

Divê em jî li dijî wan di hewil û tekoşînê de bin. Ger ev ji rêyekê ve digel civatgeh û welatê me şerê nerim dikin, divê em ji dehan rêyên din ve derz bikine nav civatgeha wan û lawaz bikin. Di rastî de, divê Kurdistan beşeke zêde ji dahata xwe terxanê wan şeran bike û ji kesên psporê wan waran mifahê wergire. Kurdistan ji warê heşîmeta mirovî ve gelek ji Îsraîlê zêdetir e û ji warê îrade û bawer jî bi heman rengî sedan beranberê Îsraîlê bihêztir e. Ku wisa ye, divê Kurdistan welatê Îsraîlê bo xwe bike bi mînak û xwe ji hemû warekê ve biparêze û dost û neyarên xwe ji hev cuda bike.

Hekî Kurdistan karî ji rêya teknolojiya serdem û şerê nerim ve dujminê xwe lawaz bike, wê dem hem neyar û hem jî dost dikare li ser Kurdistanê hesabek taybet bike.

ÇAYAN OKUDUCI

BAŞ ZANİM

baş zan im tu yê mala min bikî dojêha nûjen
eyy şehweta ku li min vegeyayê îşkenceyê
dikim nakim xelas nabim ji okyanusa te
ê bêav ê ji rehme dûr

têkçûn:

çaxê lêvên te li ser çav çilmisî
tofana şêrîn û sosret li can ket
bi lez û bez:

kefenek ji ewran hat dirûtin
ji gulên şikestî bajarek ket para sewiyan
ez li benda fîka fîkê

xwennek xwe da keys li ser ciyan
xiyalên hatine jibîr kirin lê xwe germ kir
bayê barkiriye nefreta ku bi nefesate şa dibe
û diweşîne li ser miraran ji nifrên xwe rengîn

di paşila wê de lawikêk
di paşila wê de mesiyên ji avê revok

lehî tê: xweydana bêxwêyê de
ka tasek ji dewê te yê sar,
lehiya bêbav û bêxwedî

vayê tê zombiyên çev şîn
pîroz be!

erd û esman te got qey erzanê?
rebeno, belengazo, hemalo, teslîmkaro

robarek min dî bi laşek teze xwe hambêz dikir
min laşek dît barana zua lixwe dipêça

dibe rêyek dirêj raxim li ber tiştan
rêyek ji deng û sterkan
rêyek ji *viraneyan*
qeder-ek ji filan û bêvanê

û di vê helbestê de beriya birincê qeracedaxê
kem
brêz xwîner, hinek din ê jî em liberxwe bidin
vay em digîhjin ser qaniyê
qaniya qut bûyî

baş zan im tu yê li ser seran şevên kor
bigerinî
baş zan im tu yê ji Yemena bêdev
tu yê felekê bi goşt estî bikî
hinek hiş
hinek axavtin
hinek mirin

Şîlan Doskî

NAMEYA KUŞTÎNÊ

Çavên te welatê min bûn, her awirekê razên hestên te vedigotin. Her rondikekê, ez dixendiqandim, wan ji min nerevîne, çavên min nikarin bibin penaberên çî çavên din.

Dilê min wisa dibêje, lê hişê min tiştêkî din dibêje..

Serwer ji bo xwedê ji me dûr bikeve, çavên hemû xwendekaran li me ne.

Ew jî, dibêje: Dîmen ez nikarim, ev biryara te werîsê sêdarê li dor gerdena min aland...

Dîmen were neraweste! Tu jî here Serwer, tu dê me li belayekê bidî. Sîpel ka berê xwe bide, ew çû an li dîf me dihêt.

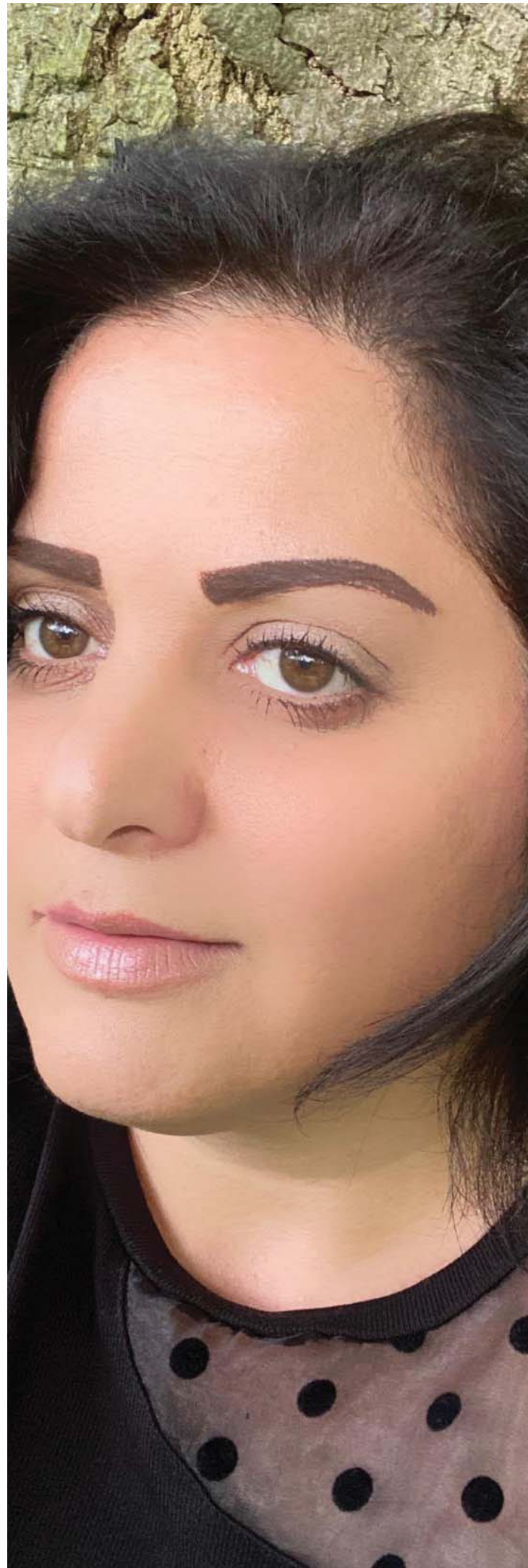
Were em bikevine nav dibistanê, ew bi xwe êdî dê her biçê. Dîmen aram be

û here wana xwe, ez jî dê biçim pola xwe.

Li mal dê paşî em ê hev bibînin. Carê bi xatirê te...

Rast e, gelek çav li ser evîna Dîmenê û Serwerî bûn, lê yê gelekî cira xwe ne xweş dikir Çeto bû.. Çeto ji Dîmenê hez dikir û bela xwe tê de dida, lê wê hîç guh nedida wî û dil û hizira wê herdem li ser Serwer bû.. Me jî guman dikir ku Çeto sîxwirê birayê Dîmenê ye, lê me nikarî bû ji vê mijarê piştrast bibin, çimkî pirsiyarî di babeteke wisa de metirsyeke mezin e.

Şev e, hindî xwe bi hirve û wêve de berê xwe diguhêrim, xew nakevite çavên min. Hestekî ez ji hemû rexan ve dorpêç kirime, hizira min li ser

dîmenê bû, lê ji tirsê birayên wê û gumanên wan, min xwe girt û ez ber bi wan ve neçûm. Gelek caran derdê min ew bû ku êkane me û bê bab im, lê dema ku birayên Dîmenê dibînim, dilê min ji dinyayê reş dibe û dibêjim hema baş e min çi bira wek yên wê nîn in...

Birayên wê bi xwe ji keçên xelkê hez dikin û jiyana xwe hildibijêrin, lê dema bes ji xelkê guh lê bibûn ku kurkek li ser rê ligel xuşka wan axiviye, ew bo mirinê qutan û jiyana wê xistin metirsiyê, bêyî ku bizanin egerên hevdiîna wan çi bûne...

Li pey rewîştên berê û gotegotên nehezan jiyana li xuşka xwe tarî kirin, ew keça çeleng û zîrek baskîkestî kirin û ew neçar kirin ku dest ji Serwerî berde.

Spêdê ji xew rabûm û wek her car li ber derî li benda Dîmenê mam, bîstek çû min dît nehat û dê direng bimînim, min li derê wan da, Dayika Dîmenê derî vekir. Min silav kir û gote wê Xalet: Bêje Dîmenê direng e, hêj gotina min di devê min de bû, got: ne, nahêtin. Dîmen nexweş e.

Nîvro dema ez ji dibistanê veheriyam, min ji dayika xwe re got: Dîmen nexweş e, ez naxwazim wê bi tenê bihêlim, gerek em seredana wê bikin. Dayika min got: Bila ka em biçin pirsyara rewşa wê bikin.

Ez û dayika xwe digel hev çûn mala Dîmenê, dema min ew di wê rewşê da dît, canê min tezîlank bi ser da çûn! Min zanî dîsa birayê wê, li wê daye. Dayika wê çîrok vedigerand ku xelkê ji birayê wê re gotine ku dîsa li ser rêka dibistanê digel kurkekî axiftî ye... Ji ber vê egerê

û ji ber şermezariya me di nav xelkê de û li gora rewîştên malbatê, birayê wê biryar da û got: Nabe êdî biçîte dibistanê û eger wî kurikî peyda biket dê wî bikuje!

Stem zor e, eger mirov laşhasin be jî, li ber lawaz dibe, êdî çewa ku mirov can tenik û nazik mîna Dîmenê be.

Hêsirên Dîmenê, laşê herîşî ji lêdanê, metirsiya li ser jiyana wê, lêvên xwe min diguvaştin da gotin ji devê min dernekevin, min destê wê di nava destê xwe de dipêrixand, taku hinek hêz bidim wê û bi germa destê xwe jê re hestên xwe biguhêzim. Çavên Dîmenê gelek name digehandin çavên min, ji min re digotin wê tiştê mezîniyê çêbibe, ji min re li naqosa metirsiyê didan, lê çavên min matmayî bê bersiv diman, zimanê bêdengiyê di navbera wan de êş û jan bû.. Roj û heftî derbas bûn, Serwer her di hate serê rê û Dîmen nedidît!

Rojekê nêzîk bû û ji min pirsî, tu bi serê dayika xwe bikî, bêje min Dîmen li kû ye? Ez li wî nerawestiyam, min rêka xwe berdewam kir û gote wî: Serwer, ji ber te rê nadin wê bête dibistanê, tendiristiya wê jî ne gelekî baş e û divê birayên wê te neniyaşin da bo te jî, pirsgerêk çênebin...

Çendî xwendin û xwendekar pir bibin gerek ewqas pêşkeftin jî çêbibe, lê civaka me hêj li pey rewîştan, li pey gotegot û serdestiya mêr û newekheviyê diçe, ji ber vê hindê serbestiya me hêj di benda nezaniyê de dîl e! Sema çirûska hiziran, jana wijdana min gurtir dike. Her pêngava ku davêjim, rondikekê li pişt xwe bi cih dihêlim, asman jî çavên xwe şor diket, ne baranê rondikên min veşartin û ne jî axê ew hewandin...

Ax! Mêbûn, pertûkek bi navê namûs e, di destê regezekî kûvî de bi gulle, agir, kêr û keviran di hate xwendin. Hizir digel min karwanî bûn heta gehiştin cihê jivanê...

Silav Serwer, ez neçar bûm bi ebayekê xwe binixumînim da kes min nas neket. Silav Sîpel! Ka Dîmen?

Tirimpêla xwe li vir bihêle û bêje hevalê xwe bila ew jî peya bibe û ligel me bêt, ez ê te bibim nihala rêya gund, cihê Dîmenê ... Sîpel, tu bo çî rawestiyayî, çi bûye?

Ka Dîmen?

Serwer, tu evê axa bi kend û kûr dibînî?

Gorek bê navûnîşan, bê kêlî ye...

Ev gora Dîmenê ye, ku hetaheta ew himêz kiriye...

Sîpel tu çî dibêjî!

Bira! Xwezî zimanê min lal bibaya û destê min bişikesta dema te name didaye min û min nedabaya Dîmenê... Her wê şevê Dîmenê bersiva te da..

Spêdê berî ji mal derbikevim, li ser dîwarê mal da min û ez dame sûndê dema te li ser rêya dibistanê dibînim, bi çî rêkeka hebît bigehînim destê te. Min name ji tirsî di nava cilên xwe de veşart û çûm dibistanê.

Nîvro dema ez vegeyriyam, dayika min ebaya wê li ser serî û li serê kolanê li hêviya min bû. Min gote wê, reng û rû li te nemane, Dadê xêr e?

Bi girî got: Hiş be, were zû were malê,

Dayika min heta odayê milê min rakêşand. Got: Çî li ser Dîmenê pisyar dîkin, tu dê bibêjî ez nizanim. Min gote wê Dadê ma çî bûye? Got: Birayê Dîmenê, evro spêdê namek di destê Dîmen de dîtibû ku mijûlî xwendina wê bûye, name ji destî kêşandiye û xwendiyê. Ez li pey deng û qîrîna wan çûm, hema min dît kinifek kiriye stuyê wê û wek ajalan li dîf xwe dikêşînit heta ku rihê wê bi ser da çûye... Bi şev birayên wê kelexê wê ji mal derxistine û înane li vir veşartine. Piştî heyvekê ji nû em agehdar bûne ku li vir veşartine.

Ji ber vê sedemê ez jî demekê neçûm dibistana xwe û ev egerê berzebûna me bû..

Niha derfet çêbû ku rastiyê bo te vebêjim û ev e jî bersiva wê Nama te, emanetek li dev min e ku min soz dabû Dîmenê bigehînim destê te, bersiva nameya ku bû egerê kuştina Dîmenê.

ABDULLA¹⁹ HAJIAN

MİRİN

Mirin;
gelîyekî kûr û hûnandî ji hilma jana perçiftî û şîn .
Kavila çirkan ; xala dabizdîyana rihên gij û sawyî Ji gewdeyên tevzî û tazî.
Deq û awazek naşimite ji rih û laşên hêrandî heta zar bisitêre!
Hindî tabûta rih bi çenteya qola hizirê, Li rêpiya giloverê xeyalan bezî
Sola hîvîyê fek vekir û giriza leylanan herikî û xwezîya xwezîyan ziwa bû
zimên zeweq dalist ji tîyan
henase rakişîya ser girê xeniqê
Û rihên gewşek çêra nivcû lal qîrîn, can ker bûn;
Loma êdî dengê hîvîyên kurmîç û pîç sêwî man!
Lê borî, xelas!
gor dev vekirîye Û Her tişt teyare
Fermo: Mirin
Mirin;
Ew çavê ku şîn dibîne:
bedewîya çilmisî û perçiqî.
lavjîn û awazê ciwî dizê
û
ronahîya jîna kor
Tarî û sipehî vedibrûskîne.
dengê dîlana savayê xeyalan e
Di rihên sindifkirî da
Mirin êşê zainê xeyalên bê tov !
Tu jîn î!

SORAN HEMEREŞ

**KURMANCÎKIRIN: MUHSÎN
OZDEMÎR**

KURD MÎTRAYÎ/MÎSRAYÎ BÛN?

Wextekî galegala Zerdeştîbûna kurdan bû, niha jî behs behsa Mîтарыîbûna wan tê kirin. Babetek ku li ser Mîтарыîbûna kurdan hatine nivîsandin, pîrsgireke wan a ecêb heye. Heta niha pênaseyeke zelal ji bo ola Mîtrayî reşnivîs nebûye. Tevî vê jî wan bi xwe biryar dane ku Kurd Mîtrayî bin. Ji bo vê armancê jî diçin wêneyekî, cihekî, navekî an jî her civîneke Kurdî peyda bikin da ku piştgiriya ramana wan bikin. Ango ew kesên ku berê biryar dane kurd mîtrayî ne bi mejiyekî vekirî li lêkolînên xwe nanihêrin. Nexwe kut e biryar dabe, êdî pêwistiya te bi lêpîrsînê jî nîne. Eger di merasîmeke Kurdistanê de gayek bê serjêkirin an jî li Lalişê nîgarek bê dîtin, em dikarin bi Mîtrayî ve têkildar bikin. Min nedîtiye ku kes berî ku bêje kurd Mîtrayî ye ji me re bêje mîtra çi ye.

Bi rastî belgeyek di destê min de ku yekemîn car di dîroka mirovahiyê de Mîtra beriya 3500 salan li Kurdistanê navê wê hatiye gotin, bi dehan metnên kurdî di destê min de hene hene ku temenê wan nêzîkî 2600 salî ne û navê Mîtra anîne û her Kurdekî îro jê fêhm dike. Her weha navê gelek eşîrên kurdan li cem min hene ku di serdema navîn de beşek ji pêkhatayên navê Mîtra bûye û bi dehan lêkolînên cîhanî jî li ber destê min hene ku li ser wê olê ne. Tevî vê jî ez hîn nikarim encamekî ragihînim.

Divê em qebûl bikin ku me ola-ayîna Kurd fêhm

nekiriye. Netêgihîştina di ola kurdî de du sedemên xwe yê serekî hene. Ya yekem ew e ku Kurd neteweykî pir kevna e û li deverê ne ku bi sedan ol, rêçikên olî û bi hezaran belgenamêyên olî yê kevna tede hene ku heta niha jî bi piraniya wan re em hevna nebûne.

Ya duyem jî ew e ku zanîngehên Kurdistanê û sazîyên akademîk, bi giştî şiyana wan a lêkolînên zanistî yê cidî li ser Kurdan nîne bi taybetî di warê olî de bikin. Raste berê sazîyên me yê akademîk bi taybet ji bo lêkolîna Kurdî tunebû, lê va sî sale çendîn sazîyên me hene ku diviyabû lêkolîneke zanistî bikirana, nekirine.

Bi dîtina min, ji bo ku mirov li ser ola Kurd encameke pêbaweriyê bi dest ve bîne, divê herî kê mîrov bersiva van pirsan bide: Xwedayên Hurî, Hîtî, Lûvî, Sumerî û Gutî û Medî û Huriyan kîjan in û dîn li cem wan çi wateyek bû?

Ola Sirasiyan çi peywendiya wan bi olên kurdî re hebûye?

Çima Kurdên Xiristiyan li ser mezhebê Yaqûbî û Misilman li ser mezheba Şafî bûn?

Zerdeşt hetanî çi radeyê dîrokî bûye û ola wî çawa belav bûye?

Çima dêrê/kilîsê ji sedsala yekê ve pirtûkên taybet li dijî Manî, Berdeysan û Marsîon derxistine, ku hemû ji Kurdistanê bûn an jî nêzîkî Kurdistanê bûn?

Çima piraniya Kurdên xiristiyan, di asta herî bilind de ji aliyê Dêra Romayê ve wekî hêresî(terkedîn)tên tewanbarkirin Dîne Manî çawa serî hilda û bandora xwe li olên kurdan çawa bû?

Pêxember Manî çima ji Kirmaşanê çûyê Hewlêrê û ji wir jî çûy Cizîrê û Botanê. Pêwendiya vê çiqasî bi herêmên desthilatdar ê kurdan ên wê serdemê re heye?

Bandora Mezdaq û ola wî li ser olên kurdan çi bûye?

Çima di sedsala çaran a zayînê de padîşahê Hewlêrê Mar Qerdax li dijî ola Zerdestî sekinî û bû mesîhî.

Rewşa Êzîdî û Kakayiyan beriya Îslamê çi bû?

Çima di sedsala dehemîn a zayînê de, hin kurdên kurmançî û dewletên bakurê Kurdistanê xwedî meylê Şîa ne û nêzîkî fatimayan in?

Ji bo malbata padîşahên Hewlêrê di sedsala yekemîn a zayînê de çûne ser ola Cihûyan, heta xwe xetene/sinnet kirine?

Çima du rêûresmên mezin ên sofîtiyê yê serdema Îslamê, Sûrewerdî û Qedirî, kurdî bûn?

Kê rêçika Sofîtiya Neqşebendî anîye Kurdistanê, Mewlana Xalid an berî wî anîbûn Kurdistanê? Nexwe çima li Kurdistanê wisa belav bûye?

Dema misilman hatin Kurdistanê, ola kurdan çi bû?

Bandora dewleta Hesnawî û Heyarî('enasî) li ser ola yarsan û berevajîyên wê çi bû?

Selahedîn ol ji bo berfirehkirina desthilatdariya xwe bikar anî yan jî berevajîya wê raste? Heta çi radeyê rola Ereban di nav dewleta Selahedîn de hebûye û çima Selahedîn ewqasî giringî daye mezhebê Şafî.

Selahedîn û malbata wî di warê çandê çima ewqasî di bin bandora stranbêj û helbestvanên Hewlêrê de bûn?

Dîn li cem Hewramî û Soraniyan bi belavbûna Îslamê re ber bi kû ve çûye?

Çima piraniya kalam/klamên Yarsanî bi zimanê Hewramî û yê Êzîdiyan bi Kurmançî ne?

Durzî kî ne û təkiliya dîne wan bi olên din ên Kurdan re çi bû?

Ez naxwazim xwendevanan

bêhêvî bim , lê ew valahî tev di têgihîştina me de hene. Îca di ewqas valahiyan de em çawa dikarin li ser dînê kurdî biryarê bidin. Eger em biryarê jî bidin, bêguman wê biryareke belengazî be. Dê bi wî rengî be ku îro em têde ne û her kesê ku tê olekê dike Kurdî. Wusa dixuye ku tijîkirina wê valahîyê ne erkê xwendevanan e, lê erkê zanîngehan e vî karî bikin ku heta niha pêk neanîne.

Ez naxwazim hemû xebatên ku saziyên akademîk kirine red bikin, lê divê em qebûl bikin ku em di astek pir nebaş de ne. Nexwe çawa dibe piştî Şerefxan tu dîronivîsê Kurd li ser bingeha kurd axivîbe, nikarîbe Emîn Zekî derbaz bibe ku bi şertê ew di salên Sî(30)yî de dest bi nivîsandina dîrokê kir. Îro tenê xebata akademîk a baş a ku ji aliyê kurdan ve li ser dînê kurdî hatibe kirin, pirtûka Mîrdad Êzedî ya bi navê “The Kurds” e. Mîrdad bavê wî Kurdekî Kirmaşanî ye û dayika wî Belçîkî ye. Ew yekemîn kes e ku bi şêweyekî akademîk li ser têkiliya di navbera olên Elewî, Êzdî û Yarsanî de axiviye. Pêwîstiya me bi têgihîştinê heye, ne ku encamê. Îro em gelek encaman didin û em hewla lêkolînê nakin.

Em wek kesekî ne, ku di çemekî boş de de hewl dide her çiqê dara ku bikeve berdestê wî xwe pê ve hilawasîne. Çi tiştê ku em sade bibînin, xwe pêve dadiliqînin, axaftina me li ser ola kurdî bi vî awayîye.

Îca heke ez bersivên van pirsan bidim ku gelo kurd mîtrayî ne? Belê, Mîtra di nav kurdan de xwedî kokeke kevnar e, lê danîna Kurdan wekî mîtrayî nerîneke pir feqîr e, sade û ne akademîk e û ji vî têgihîştina xwe feydeyê nade me. Ola Kurd ji ya ku bi vî rengî hêsan tê lêkolînkirin, gelekî aloztir e. Li şûna ku Kurdan bikin mîtra, hê baştir e ji xwedayê Mîtra û ola wê û rola wê di Kurdistan û cîhanê de em têbigihêjin, bi wê armanca ku em bigihêne têgihîştineke kûr di ol û çanda kurdî de.

Têbînî:

- Hin mijarên li ser Mîtrayê min di pirtûka xwe ya nû de danîne li bendê nemînin di şîrovekirina olan de beşdariyê bikim. Ew mijar pir aloz e bi çend şîroveyan çareser nabe.

AZAD EKKAŞ

HELEBA ŞER

Êdî nalîna guleyan ne bisaw e
ne jî sîya MiGê dema bi nizmî serî li me dida.
Şeveke bêdeng e
ta jî
segên ji laşên ademîzadeyan têr bûne
ditirsîne.

Herku çirûsînek di ezmanê me re diboriya
Me daxwazên kesê îdam lê birandiye dikir.

Herku bêhna jiyane bike,
li gêdûka segvên
digurmije mirin.

Xêva avê biçûk e,
Têra kesên ku wê pêr laşên wan şuştin nake.
Xêva gihayê biçûk e,
Xema navên berê ên kaviên ew dagir dike
naxwe.

Xêva axa biber biçûk e,
Mezhebên berê yên laşên zaxdar nas nake.
Xêva Ruhstîn zindî ye
Navê her kesekî dizane,
karîbû an jî nikarîbû gêdûka segvên derbas bikira.

Berê Tofanê,
sipî bû qelereş.
Piştî Tofanê,
sitem ma reş.

HASBEG KOKSAL

DILOPA AVÊ

Çi wextê biçim qeraxê çemekî, çîroka dilopek ava wê mereq dikim.

Gelo ji kîja kanî, rûbar, gelî, behr û okyanûsê weke mûyek ji baskê teyrêbaz jê bibe hilkişiyaye asîman? Çendîn caran li ber têna rojê hatiye şûştin? Di nav telpên ewran û bi mij û moran da çawa pirrengî bûye?

Bi kîjan ba û bagerê ra rêwîti kiriye?

Min dixwest jê bipirsim, bê ka di kîjan rê, çiya, deşt, zozan, gund, bajar û bajarokan da derbas bûye?

Bê ka çawa bi hesret jiyan dide dar û devî, giya û gihanekan. Çawa lêvan şil dike, çawa dilan hênik dike û çawa jiyan dide axê...

Yek jî hêrsa wê û bendlêxistina wê ya xwe bi xwe, min dixwest bipirsim.

Avê tu caran qirêjiya şermînî di nav xwe da nehewandî ye. Nahewîne jî.. Ez dizanim. Min dixwest bipirsim, bê ka çawa qirêj dibe û dibe hilm bi hewa dikeve.

Çawa xwe di heşîniya asîmanda pak û paqij dike.

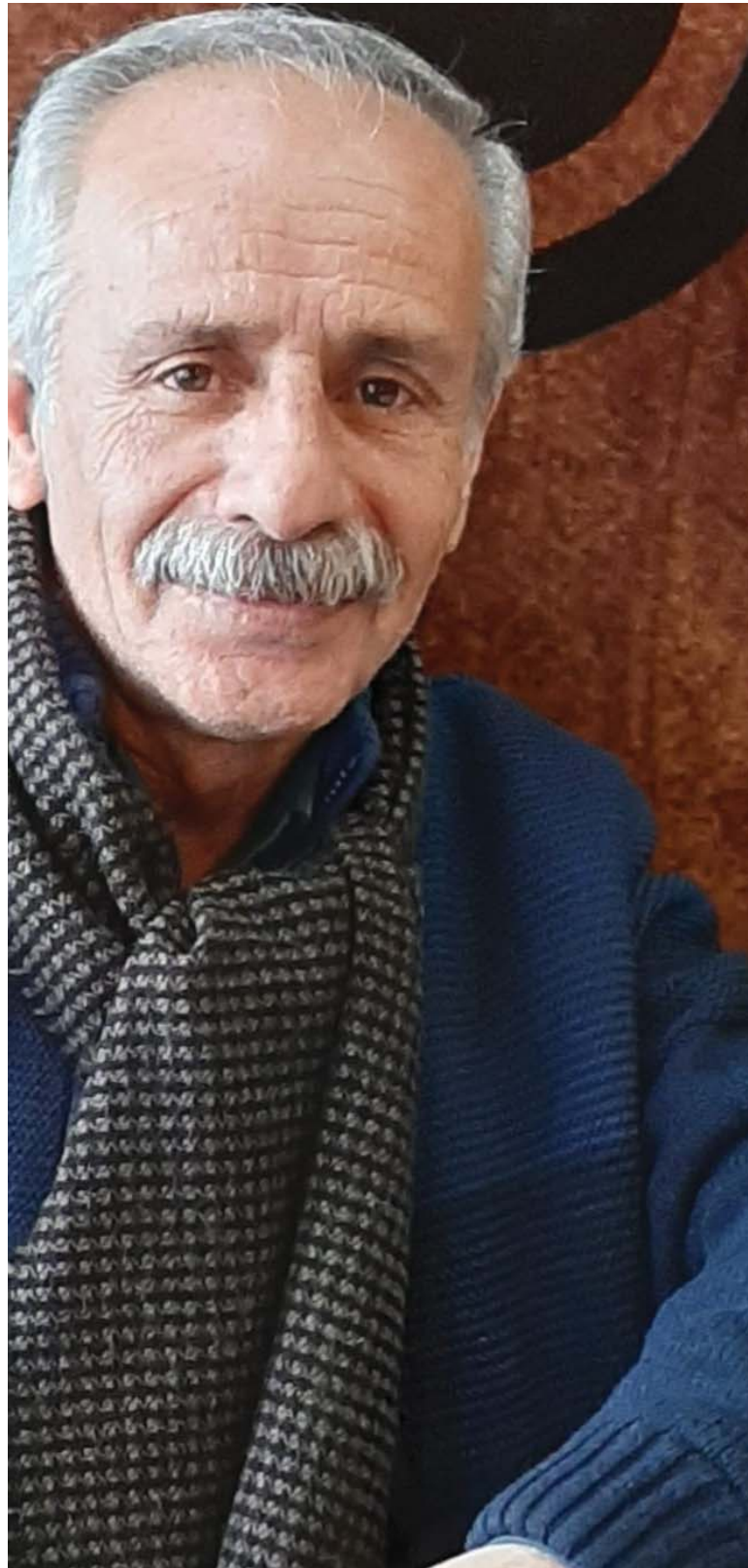
Min dixwest, vê esaletê jê bipirsim. Rûmeta wê ya xwebûniyê.

Rêwîti û serûvena wê ya bi mij û baran û berfê ra. Weke xemla bûkek spî pêçandîna wê ya axê û helandina wê ya bi hezkirina rojê...

Min dixwest, herikîna wê ya bi coş a dilop dilop diherike geliyan bipirsim.

Min dixwest sirrên ew dilopa zanyar fêrbibim, bê ka çawa diafirîne û rih dide jiyanê.

Min dixwest bipirsim, ji min ra behsa senfoniya dengê xwe yê muzîkalî û carna jî behsa xuşexuşa xwe ya tirsnaq bikira...

SERDAR KÖMÜRCÜ

DU EVÎNDAR

Du evîndar
Di kolanekê re diçûn
Bê xem, dikenîyan
Bi hemdê xwe

Kêfek fedyokî
Li ser rûyê wan bû
Min bi wan anît
Heft xwezîyên xwe

Wan nebihîst
Min hilmek kûr veda
Ji dil
Ji bîranînên xwe

Du evîndar
Di rêyekê re diçûn
Bê bask, difirîyan
Bê hemdî xwe

Kêfa minî berê ne
Kerba wanî salê me

هه و النامه كتيب

REMEZAN BAKUR

JI ÇANDA QEDÎM

Mirovayî bi pîvana dem û wext ji dema berê heya iro jîyaye. Bi pîvana dem û wextê, şîyaye xwe ji gefên xwezayê biparêzin, debara xwe bike û jiyana xwe bidomîne, gelek qirn bûrîne, heta mirovayîyê şîyaye, werz û mehên salê durist bike, her werzekê, her mehekê û her rojekê navekê lêbike. Hemû neteweyên cihanê çar werz û duwazde mehên salê bi pîvaneke hevbeş lê bi zimanê xwe bi nav kirine. Împaratorê Romayê dawî bi sereraskirina mehên salê anîye.

Li rojhilata navî neteweyên aramî bi heyva li asîman, neteweyên arî bi rojê duwazde mehên salê destnişan kirîne û bi nav kirine. Netewa Kurd, ji ber hewceyîyên jîyanê, şert û mercên erdnigarîyê, kêşeyên werzan, da xwe ji gef û xezebên xwezayê biparêze, ji bilî çar werz û duwazde mehên salê; neh demên salê yên bi kêşe û bandor jî destnişan kirîne û bi zimanê kurdî bi nav kirine, ji bandora van deman, minak dane û gotin li ser bi kar anîne, ji bilî van pîvanan, heta baxorana vê serdema modern hatîye kifşkirin li kurdistanê serwext û şarezaya baxoran didanî û xelk ji saqayê hewa, barîn û nebarîna befir û baranê agahdar dikirin, Hemû pîvanên bi kurdî wateyeke kûr û bandoreke mezin li ser jiyana mirovan heye.

De vêca kerem bikin da em van pîvanan bi nav û minakan nas bikin û bidin nasîn. Baxoran çawa dihate danîm: Serwext û şarezayan, her mehê bi navbera hefteyekê, li cihên veder, li sê-çar deran, êvarê kevir û ferşikên pehn didanîne ser hev, berbangê hê tavê ne hildayî, diçûn lê dinêrîn, ji xûs xûnava li navbera ferşik û helanên keviran, herwiha hatina bay ji alîyê bakûr û başûr, hatin û çûyîna ewran pêşbînîya barîn û nebarîne dikirin, pêjbînîyên wan ne bi şik û texmînkirinê bûn, bi delaletên berbiçav bûn, bi vi awayi xelk ji rewş û seqayê hewayê agahdar dikirin, bi delaletên berbiçav bûn, bi vi awayi xelk ji rewş û seqayê hewayê agahdar dikirin,

Werzên salê:

- 1-Bihar
- 2-Havîn
- 3-Payîz
- 4-Zivistan

Ev werze hevbeş in li hemû neteweyên cîhanê û bi zimanê cûda.

Mehên salê

Sersala vê serdemê bi meha kanûna paşî dest pê dike

- 1-Kanûna paşî
- 2-Sibat
- 3-Adar
- 4-Nîsan
- 5-Gulan
- 6-Xizîran
- 7-Tîrmeh
- 8-Tebax
- 9-Îlon
- 10-Çirîya pêşî
- 11-Çirîa paşî
- 12- Kanûna pêşî

Pîvana mehên salê hevbeş in bi yên cihanê re, lê her netewe bi zimanê xwe dibêjin.

Demsalên bi kurdî neh in û ev in:

- 1-Çile
- 2-Beçe
- 3-Zîpe
- 4-Axlêve
- 5-Têrxwer (berdoş)
- 6-Pûşber
- 7-Çilê havînê
- 8-Gilavêj
- 9-Heyhot

1-Çilê zivistanê ji bîstê kanûna pêşî dest pê dike heya dawîya kanûna paşî didome, çil rojên ji hemû demên salê sartir in. Çil hejmareke gelek kûr û watedar e , kesê çil roja bişê li ber xwe bide, tengasîyeke mezin derbas dike û ji zehmetîyên jîyanê serkeftî û selexwari dibe Kesê şiya çil rojên

sarmayê li ber xwe bide û xwe biparêze, demên din bi hêsanî derbas dike, çil roj in xilweya zanyar alim û oldaran e, dema jinekê Xwedê zarokek dayê jê re dibêjin çiledar, ji ber Xwedêdana zoroki ji çil rojan bi şûn de gewdê wî diveşide ser hev û ji sehm û tirsên janên Xwedêdana zorokî xilas dibe û derûnîya wî timam dibe.

2-Beçe, bi xilasbûna çile, bi meha sibatê dest pê dike heya dehê Adarê, ew jî çil roj tên hesibandin, beçe jî demsaleke sar e, Sereyan di derbarê vê demsalê de wiha gotîye; Beçe gote çile ez li şûna te bûma min ê berx di zikê makê de qerisandiba

3-Zipe dehê meha Adarê dest pê dike, heya dehê meha Nîsanê, demsala amadekare ji bo biharê, berî dêndik çil bide, raha giya bilive , pişka dara bibişkive ye, gulîyên hesp û hêstira tên qûsandin, mêr pora xwe kûr dikin, jin, serê kezî û biskên xwe di qûsandin, da bi hatina verzê biharê pûrt û pora nû derkeve, xwe ji gemara demsalên sar paqij dikin, hemîşe demê barîna baranên xûrt e. Sereyan li ser zipe wiha gotîye: -Zipe zîpedar heke barî bû bihar heke ne barî bû qiresala har -Zipe zîpekûr ser û biskan bi qûsinin keç û kûr

4-Axlêve demsala delîvê teng e, ji dehê meha Nîsanê destpê dike heya dehê meha Gulanê, qût ber bi xilasbûnê ye û bihar ne kemilîye demsal deravê bê delîve, ax tê lêvê, xelk li benda biharê li hêvya gilûgiya û pincarê ye.

5- Têrxwer û berdoş: dehê meha Gulanê dest pê dike heta dehê meha Xizîranê, hedara mirovan li jûrê nayê, dema

pincar çêbûnê pez û heywan ji deve hedirînê ye û pez tê dotin, ango demsala hêl û bereketê û xêra Xwedê ye, xilasbûna tengasîyan e.

8- Gilavêj: ji meha Îlonê dest pê dike heya dehê meha Çirîya paşî, berbangê stêra gilavêjê li asoya rojhilat xwîya dike, seqayê hawa dişikê, ba hênîk û şev sar dibin. Demsala ji hemû demsalan dirêjtir e. Destpêka werzê payîzê ye, destpêka vê demsalê berê koçeran li deştê ye, bara teyr û balindeyan ji zozanan ber bi deştê dest pê dike, li vê demsalê baranên payîzê dibarin xûs û xûnava payîzê dikeve axê û nizara, damsala amadekar e ji bo zivistanê, zevî tên kêlan, tovçîna payîzê tê avêtin, qûtê zivistanê tê berhevkin.

9- Heyhot: ji dehê meha Çirîya paşî heya bîstê kanûna pêşî didome. Destpêka zivistanê ye, serma bandorê li deşt, zozan, çiya û banîyan dike, dû stêrên heyhotan hene, vê demê salê li asoya rojava di ber hev re diçin, gotegotek li nav xelkê heye, dibêjin demê êvarê ev herdû stêrk di ber hev re dibûrin, kesê bibîne û mirada xwe bêje, mirada wî hasil dibe.

(Wekî ji navê vê demsalê tê famkin, heçî karûbarê zivistanê ne kirî jêra dibêjin HEYHO) Sereyan ji vê demsalê re wiha gotîye: Heyotin heyhot ji hev verestî mehê bi cot, kerî hespê xwe firotin dan bi dar û li ber xwe sotin.

DILAZAD A.R.T

ŞEV Û MIJ

Çi muamaya, çi aşqe, çi belaye ey mela
Têm xepandin bi qedehek û ramûsanekê
Ev lêv, ev sîng, ev gerden çiyê ey mela
Her kes bi derd e, kes nîne şerh bikê

Ey zahid ji min neke gazinan
Şîretên te nakevin dilan
Awirên wan dilberan
Hiş nahêlin li seran

Ey mela carek were bi me re meyxanê
Tê bibînê ku her kes bi ilmê te zanê
Tu jî wek me vexwê ji wê şarabê yek tasê
Tê li xwe heram bikê rêya camî û medresê

Ey saqî bide min şaraba aşqê yek carê
Sermest bibim bi “lam û bê” ye yarê
Ji bo sîng û berê wê dilberê
Sed can didim bi yek nezerê

Ey mela li min neke waz û nasîhatê
Tu dibê heram e, ez dibê ava heyatê
Tu dibê ew yar wek agir e
Ez dibê wek hingiv û şekir e

Dêr ji bo keşa, mizgeft ji bo mela ye
Dergaha min hembêza yarê ye
Her bişkoka ku vedikim li ser pêsîre
Mîna mifteya bihuştê bi xwe ye

Milkê ereb û ecem û tirkan
Li ber fermana te bin ey dilber
Nakim şikayet ji husn û cemala te
Şanika li ser rûye te bim bes e ey dilber

Ey mela her kes bûye mûbtelayê pere
Dîn û îman maye peya li ber pere
Pere bûye bav û dê, insan nebû dilşa
Bêpere nameşê karê mela û keşa

Sed mizgeft nakê meyxaneyek
Sed waz ne bi qedehek
Bedena te “laleşa nûranî” ye
Tewaf dikim rojê carek

Ey saqî, çima nade min qedehek ji ava
kewserê
Dil û hinav şewitîn bi vê keserê
Dilazad wek sîmir qaf bi qaf digerê
Çend sal in ne gihiştim mizgeftê ne jî
dêrê

K O N Ê R E Ş

MÎN GOT Û NEGOT!

Gelo! Hûn dizanin, her ku kalemêrek an pîrejneke me dimire, pitûkxaneyeke me pê re dişewite..! Û her roj kalemêr û pîrejinên me li ser rêka oxirê ne.. Her roj pirtûkxaneyên me têne şewitandin..! Mixabin! Rêxistinên me, nefikirî ne ku, zargotin me ji ser zardevê wan bidin hev û tomar bikin..! Di nifşê nûhatî de neponijî ne..! Ev nifşê ku di dibistnên erebî de mezin bûne û baş dûrî ziman û zargotina bav û bapîrên xwe ketine.. Eger rast ew rêxistin ji bo avakirina Kurdistanê dixebitin, Kurdistan bê ziman û zargotina kurdî ne ti Kurdistan e..

Sebaretî nivîsandinên min ên ku li dor zîlana Bedirxaniyan digerin, dibêjim; ew nivîs ji bo xort û keçên nûhatî ne..

Ew ên ku dûrî ziman û kultura xwe ketine.. Da ku serwextî ziman, wêje û ferheng xwe bibin û ji nêzîk ve lehengên kultura xwe nas bikin.. Qet ez ne ji bo bilindkirina navê Bedirxaniyan dinivîsim. Bedirxanî û danîna bingehê rewşenbîriya kurdî a nûjen bi hev ve hatine hunandin, wek ku çawa navê Kurdistanê û Barzaniyan bi hev ve hatiye girêdan. Ew berê bilindin.. Bilindbûna wan mîna roka di nav ala Kurdistanê de ye. Bajaro! Em tev mêvanên te ne, mêvanên xaka te ne.. Em ê tev bar kin, tu yê bimînî zindî.. Kolan û sikakên te dîdevanên wan xelkên ku, di wan re derbasbûne.. Ewên ku dîroka te bi navê wan hatiye girêdan.. Wek Seydayê Cegerxwîn yê ku li ser xaka te kul û xemên me di (Kîme Ez?) de aniye ziman..

Osman Sebrî ji xelkên te (Derdên Me) gotiye.. Mihemed Şêxo, berê xwe daye felekê û strana; "Ey felek bo te dinalim, bo çi nêrgiz çilmisî..?!" ji me re gotiye.. Aramê Dîkran, yê ku li ser zimanê Kurdî "Zimanê Kurdî şêrîn û xweş e".. gotiye.. Seydayê Namî sirûda; "Pêşkevin em serfirazin miletê Kurdî.." huna ye.. Seîd Yusif; "Qamişlo bajarê evînê" gotiye.. Erê bajaro..! Ez ê çi bêjim û çi nebêjim?! Wek ku bapîrên me gotine: "Nû hatin, kevin xelatin". Hem jî gotine: "Her geyak li ser koka xwe şîn dibe". Da ku em dûrî ziman û dîroka xwe nekevin.. Werin, em li koka xwe vegevin û wek ku diyar e, koka me di parastina zimanê me de ye. Nivîsandina rojên derbasbûyî ne tiştêkî hêsan û qola ye.. Dêrana çê û ne çêyên rojên buhirî ye.. Ew rojên ku ji me re bûne dîrok.. Erê dîrok.. Dîrok bi nivîsandinê ye.. Hêza nivîsandinê ji hêza quretî, qal û qultan xurtir e.. Nivîsandin nemir e.. Axaftin bi kêlîka xwe re dimire.. Û ne her nivîsandin cihê xwe di civakê de digire.. Ez heyranê wî mirovî bim yê ku di nivîsandina xwe de rastgo be, ew e yê ku wek nivîsa xwe nemir dimîne.. Ewe yê ku bibe dîrok.. Di van rojan de hay be, şiyar be..! Ji kesî re qala şîn û şadiya xwe meke.. Qala Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanî, Feqîyê Teyran, Mîrê Botan, Soran, Baban û Şêxê Barzan meke..! Qala xewnên xwe ji kesî re meke..! Qala dijîtiya di nav partî û rexistinên kurdên Rojavayî Kurdistanê de meke..?! Bi Xwedê kin bixwînin, bê çendî zimanê vî kalemêrî xweş e. Berî çend rojan, rastî kalemêrek kone hatim. Min xwest çend pirsan jê bikim, belê berî ku bersivên min bide, wiha ji min re got: "Mamoste Min gelek teşqe, xap û rîp dîtine.. Mirov bi serpêhatiyên xwe, bi ger û geşta xwe kone dibe..

Nifşê we bi xwendina pirtûkan û boyaxa qelemê kone dibin..Serê we mizin e, lê dinya dilê we biçûk e..! Dinya dilê mirov çiqasî mezin be, derd û kulên wî hewqasî mezin in.. Erê mamoste! Dema ku kul û xemên mirov gelek bin, xemgîniya wî giran e.. Ka bêje apê xwe, hêza qelema te çend rital in, çend weqiyên bilind dike?! Ji bo ku ez zanibim giraniya te çend e? Bêje da ku tu derd û kulên apê xwe nas bike.. bêje.. Min, kitek nexwendiyê, pit û nîvek xwendinê nizamim.. Lê nexeme ji apê xwe bipirse.."

Bawer bikin, di vê jiyana kurt de, bi tenê bîranîn dimînin.. Xweş e ku di vê jînê de, kar û barê mirov çandina bîranînên çak û rind be, pîş û sazê wî di xizmeta welat û welatîyên wî de be.. Mane Kurdan ji mêj ve gotiye: "Tu çi tovê di xakê de bireşînî tê berê wî tovî hilînî". Hem jî gotine: "Ga dimire çerim dimîne, mîr dimre nav dimîne". Erê, em ê tev li xakê vegevin.. Belê ya giring ku em bîranînên çak û bedew li pey xwe bihêlin.

Mixabin, bûyer û serpêhatiyên me di pirtûkên dibistanan de nînin.. Di nav rûpelên Ansîklopediyayên çerxa bîstan de cih negirtine.. Di nav rojên wînda, salên şikestî û erdnîgariya welatê qedexê de dibirjin..!

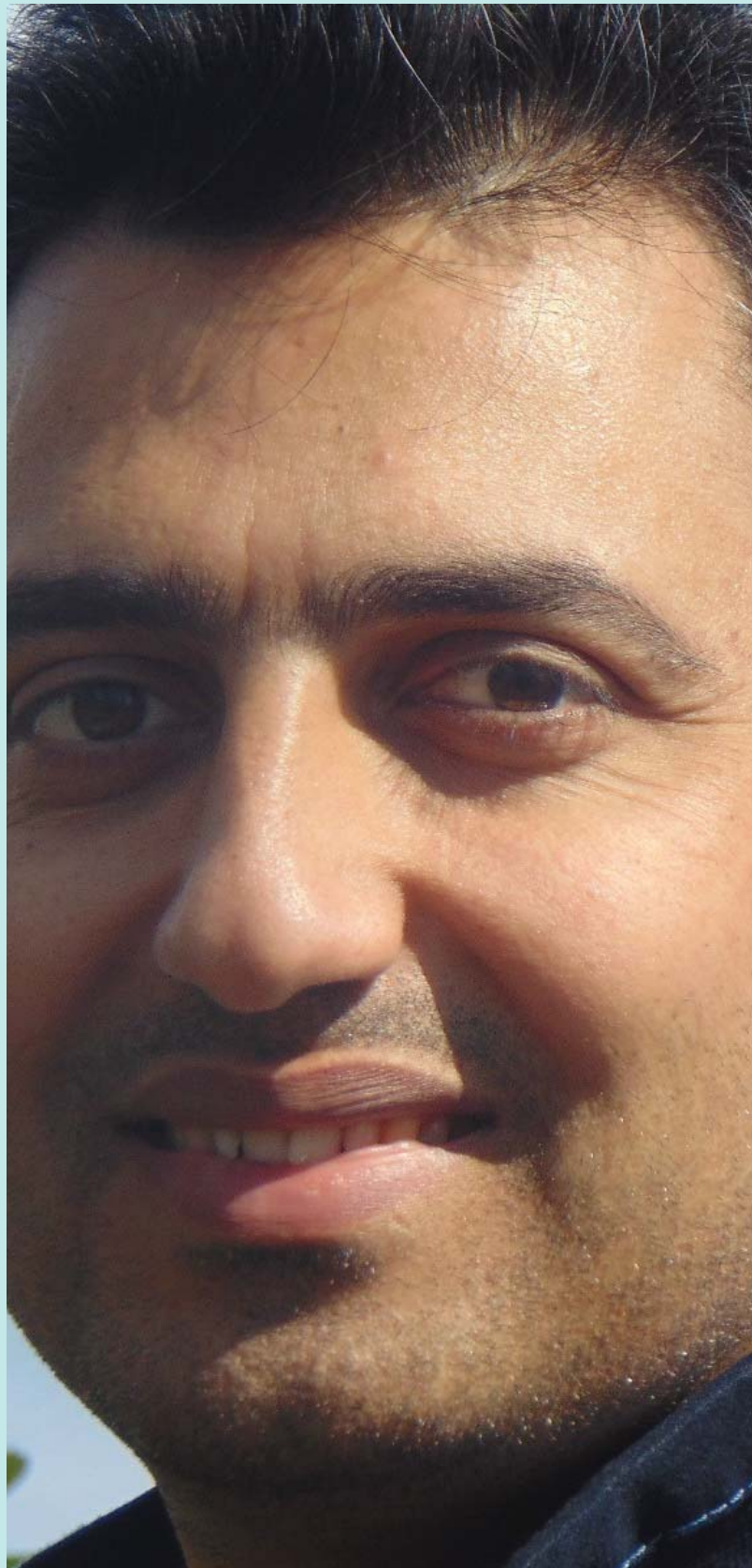
Hin wek pirên li kêleka çeman avakirî bin! Ji dûr ve xuya dikin. Lê qet şopa mirovan bi wan nakeve.. Carekê min ji demê pirsî: Ev çiyayên bi heybet û saw, asmanê ku Rok û Heyv têde, pey hev dikevin yê kê ne gelo?! Demê li min venegerand.. Serê xwe kir ber xwe de û bi lez û bez derbas bû..Dem dijminê me ye.. Werim em demê bikin hevalê xwe!

RÊBER HEBÛN

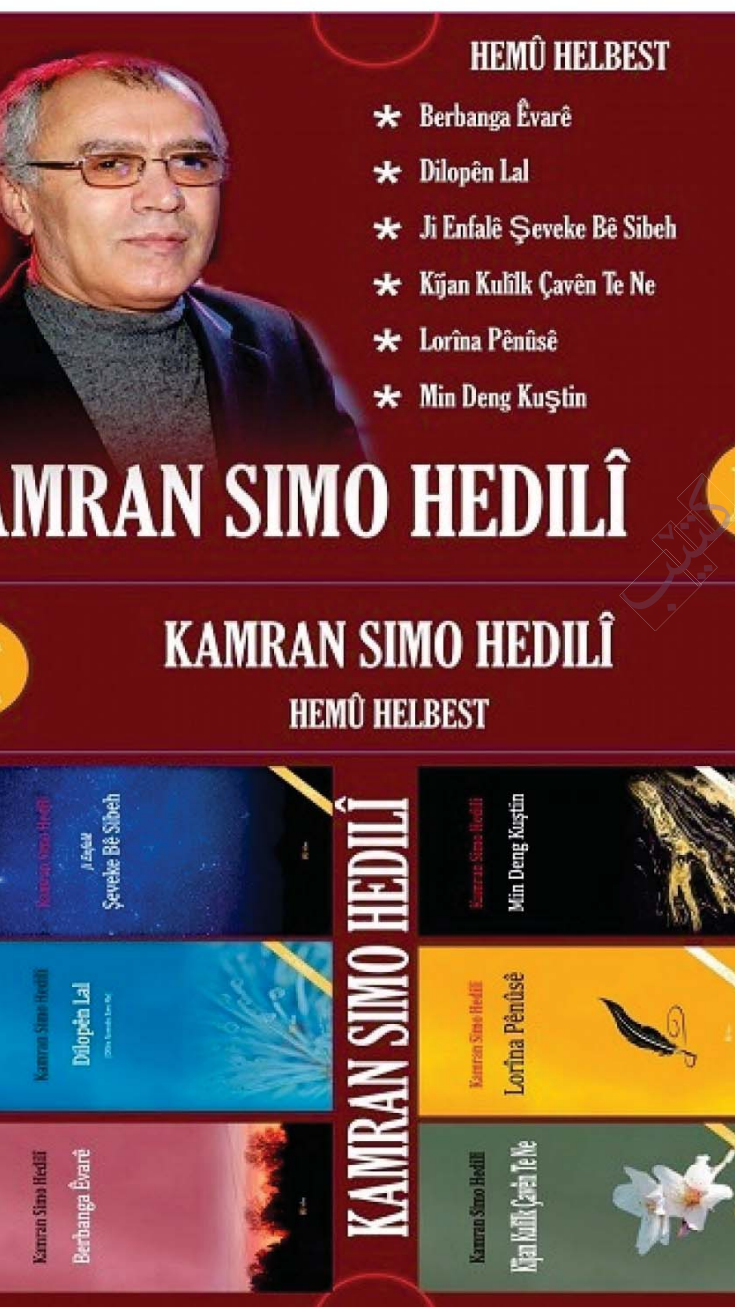
Dawiya Axînê

Tu vîna her hêzê yî
Pîvana her nîrxê yî
Jîn û gav û aramcî
Êzinga şoreşê yî
Gavên min her li pêş in
Ji ber tu tîrêja rê yî
Ji ber tu giyanî yarê
Şahiya av û bê yî
Kurdisana biçûkî
Xumxuma şalûlê yî
Tu şînbûna ezmênî
Sipîbûna berfê yî
Erdî deryayî û darî
Tu giyana xakê yî
Rengî û awazî dilber
Tu ahîna avê yî
Tu her tiştî lê yarê
Naveroka xewinê yî
Her tu ji bo min dermanî
Dawiya axînê yî.

KAMRAN SIMO HEDILÎ

Serokwezîrê Min

Serokwezîr kaxeza axaftina xwe lê nivîsandî, pêşî ji Sîwezîrê bawermederê xwe re xwend. Sîwezîrê qet navê wî nedigot û her jê re digot, "serokwezîrê min." Wî jî jê re digot, "kengî ez bûm serokwezîr, divê tu zanibî, tu jî wezîrî. Ma ji te nêzîktirî min û yê ji wan bawer bikim, kî heye? Zanîn û hişên wezîr û serok wezîrên vê dinyayê hemiyarên dênin ser hev biqasî zanîn û hişdariya te nabe."

Berî şîvê çend caran û piştî şîvê çend caran din axaftina xwe ji xwe re bi dengê bilind xwed. Berî razê çû ber awêna li salona mezin û li pêşberî wê çend caran din dîsa xwend. Ew zêdeyî mehekê bû, axaftina dê li nav kevne hevalên xwe bixwendina û serokîtiya xwe beyan bikirina nivîsandibû. Hero çend caran an ji xwe re an jî Sîwezîr re dixwend.

Êdî bawer kir, xwe amadekiriye û bi sed hezaran mirov dê li guhdar bikin. Bi vê axaftinê û awayê xweşxwendina wî, dê ne tenê bibe serokwezîr. Li demeke kin dê bibe serokê welêt bi vê axaftinê. Ji ber awênê hat û çû jûra razanê. Bi wê dilxweşiyê xwe li nav nivînên xwe dirêjkir. Piştî çend xeyalên xweş, xwe li pêşberî bi hezaran jin û mêrên bi kelecana li ser piyan li çepikan didan dît. Ew qasî bi hêz û bi rengên haran li çepikan didan, derî û pencerên li derdora meydanê dihejyan. Weke dîwar û ban bi ser de hatibin xwerê zimê ji mêjiyê wî dihat.

Pêlên şadiyê her cih girtibûn. Her kes di nav şadiyê de jê re li çepikan didan. Li pêpelokên ji avahiya bilind ber bi meydanê ve dihat sekinî. Destên wî bi dil û laşê wî re dilerizin. Êdî ne deng dibihîst û ne tiştê didît ji şadiya xwe. Pir şad bû. Rûyê wî weke gulên nû vekirî bû. Bi destên xwe yê lertzok hin tişt digotin.

Qelabalixa mirovan hewîrdorên wî girt. Herkesî tişteke dixwest. An jî tişteke jê re digot. Di cihê xwe de sekinî û weke gel nû dibîne, li komê nêrî. Zîncîra xeyalên qetiya di wê gavê de. Çi di bîra wî de hebû, hemû jibîrkin. Têgehişt, xwe ragirtin li ber wan mirovan pir zahmet e. Bi paş ve vegeriya. Qelabalix dîsa ber bi wî ve dihat. Welweleke pir ecayîb dest pê kir. Berê bi hezaran çavan bi aliyê wî ve hatibû zivirandin. Çav di çavên wî de bibûn bi milyonan. Herkesî li çavên wî dinêrî. Hemû deng û devan digot, bipeyive! bipeyive! bipeyive...!

Bi paş ve zivirî û xwe di pişt deriyê avahiya jê derketibû de veşart. Destên wî bi xurtî desmala destan birine ser rûyê wî. Bi desmala destan xwêdana ser rûyên xwe paqij kir û desmal bi paş ve danî cihê wê. Tevzîonkeke nediyar di laşê wî re çû û laşê wî derbas kir. Xwe di quncik de kiribû mîna marê ji serma xwe dike weke werîsê li hev hatî pêçan. Weke meşkeke tijî av, herderên bedena wî dilerizîn. Care yekem, navê xwe bihîst di quncika tirsê de. Pir bi hêrs bû ji ber hemiyarî navê wî zanîbû û navê wî diqêriyan. “Rêmîr, Rêmîr, Rêmîrê bûyî Mîr û serkêşê me.”

Li nav wê welwelê nedizanî bê li pey çî ye? Li çî digere? Çî dixwaze? Quncika xwe tê de veşartî ronî bû, ronahiyek pêket. Têgehişt, hin kesên din ji bilî wî li wir hene û pêwîst re ji bona ronî pêxistin ji we re spas bike. Lê spas nekir û her di nav xwe de dipeyivî.

Kes an kesên li wir jî ne peyivîn û tişteke negotin. Car caran ji pişt derî derdiket û di cih de bi paş ve dizivirî. Ji xwe jî bawer nedikir, ji endamên laşê xwe ditirsiya. Wê xelwetê gelekî nekişand û ji paş derî derket..

“Vaye tê” bi bihîstina dengên re dara şadiyê di nava wî de kulîlk vekir. Ji keyfxweşiya dengên, rondik ji çavên wî fûrîn. Bangurê tirsê ji ser rabû û hemû astengî bi xwe re birin. Hikumdariya tevliheviya bêbiryariyê bi dawî bû. Dengê çepik û lîliyan bûne dengê hûnandina evînê. Şepolên hestên serkeftinê di mêjiyê wî de agirê têkçûnê fetisandin.

Bi baweriya qasdê vejînê ye, ew pêşwazî kirin. Bi awirên hêviya, ew ê wan rizgar bike, li dinêrîn. Dilê wî di qefesa sînga wî de bibû weke stêra sibehê. Xwe bêtawan weke di jiyane de qet şaşî nekirî, xwe hîskir. Bedena wî weke siya firindan bê armanc derbas bû û ber bi komê ve çû. Weke perperîkên li ser kulîlkan serê xwe dihejinin û şîrêzê kom dikin, wî jî bi serhejandinê kom silav kir.

Wê gavê li derveyî tariya tenêtiyê mabû û li nav mirovên ji wî hez dikirin bû. Weke stranbêjên popê yê di dil bi milyonan keç û kurên heyranên xwe de textê hezkirinê danî û hemû bi hev re bixwazin destên xwe bigihînin, hemû dest dirêjî wî dibûn. Mîna şêxên tesewufê yê tene nav derwêş û mûrîdên xwe di dema zikir kirinê de.

Dengên, “ya xewzê zaman, ya xewzê zaman,” selawet bi navê pêxemberê umetê û bi navê şêxê xwe biqêrîn heta perdên asîmanê haftan bidirînin, hemû devên li meydanê ber bi wî ve diqêrîn û perdeyên guhên wî didirandin.

Mîna roja koça dawiya Şêx Edî li Lalaşa Nuranî û hemû êzdîxan herikî Lalaşa Nuranî. Ji bona cara dawî bi çavên xwe Nura Şêx Edî bibînin, bi maçkirina darbestê lêvên xwe ji Nurê dagirin û çûna bihuşta xwe gerantî bikin, hemû dest, çav û lêv dirêjî wî dibûn.

Komê ew weke femandarekî sedsalên navîn bi heybet û li paş xwe şopên ronî hiştî didît. Li aliyê din koma mirovan jî weke koleyên sadikê xwediyê xwe, sadikê wî bûn. Ew weke femandarê bêhêvî xwe di nav şer de bibîne bû û kom jî weke leşkerên ji bona xwe bi femandarê xwe bidine ecibandî bi dil û can dibezine ser şûr û rîman bûn.

Weke leşkerên di meydana şer de xwe diavêjine hembêza mirinê, mirovên li meydanê jî xwe diavêtin ber piyên wî. Koma mirovan li pey dikirin kezkez û himhim. Herkesê ber bi aliyê wî ve dinêrî û herkesê tiştê digot, tiştê dipirsî, hestek nîşan didan. Dilovanî û kelecaneke pir balkêş hebû. Nedizanî çi bike? Çawa bike? Di nav wê welwelê de ne tenê bizav, gotin jibîrkiribûn. Bêriya hîlbijartina hevokan kiribû. Ji ser rûyê wî kenekî bi mebesta dilxweşiyê diherikê nav komê.

Berê hemû çavên diniyayê li cihekî bûn û wî cihî jî li wî dinêrî.

Awirên wî weke tava rojê li ser komê digeriyan. Awirên xwe berdidan nav çavan û li çavên bi hêrs li dinêrin digerandin, lê ti çavên bi hêrs nedîtin. Piştî gera awiran li nav çavan jî zimanê wî venebû. Bi tenê dikarî bêje, “belê, nexêr, spas, dibe, ev camêriya we ye...” Ji ber kelecane bi tenê ev peyv ji nav lêvên wî dikarî werin der. Wê gavê xortekî ciwan derket ser milên qelabalixê bi kelecane û hişk li dijî wî dest bi axaftinê kir. Heta dengê wî derdiket, dengê xwe bilind kir û axivî. Piştî dest bi girî kir. Bi îske îsk girî. Hêdî hêdî di nav rondikên xwe de wînda bû. Giriyan xemgîn, loriyan û stranên li ser ciwan dihatine gotin meydana dagirtin. Serê xwe ber bi jêr ve tewandibû û bi gezan diçû lêva xwe ya xwerê. Lêva wî di nav diranên wî de bû, bi xemgînî li xortê di nav rondikên xwe de wînda bûyî dinêrî. Piştî xortê ji girî nedikarî tiştê bêje, hêdî hêdî hate ser hişê xwe, giyan pê hat rabû ser piyên xwe û xwe avêt hembêza wî. Serê xwe danî ser sînga Rêmir û dîsa girî. Rêmir destê xwe yê rastê danî ser serê wî û ji xort pirsî. “Tu çima digirî?” Xort lê nenêrî û berê xwe da komê. Ji cara pêşî bi kelecantir bi hêrstir dest bi axaftina xwe kir.

“Mêjiyê we weke mêjiyê masiyan yên zû tiştan ji bîr dikine. Hûn bi tenê dizanin li çapikan bidin, dûrûşma biqêrin, bigirîn û stranên li ser kuştîyan bistrênin. Çima hûn tiştê din nakin? Çima hûn bi hev re nameşin û van dîwaran xira nakin?”

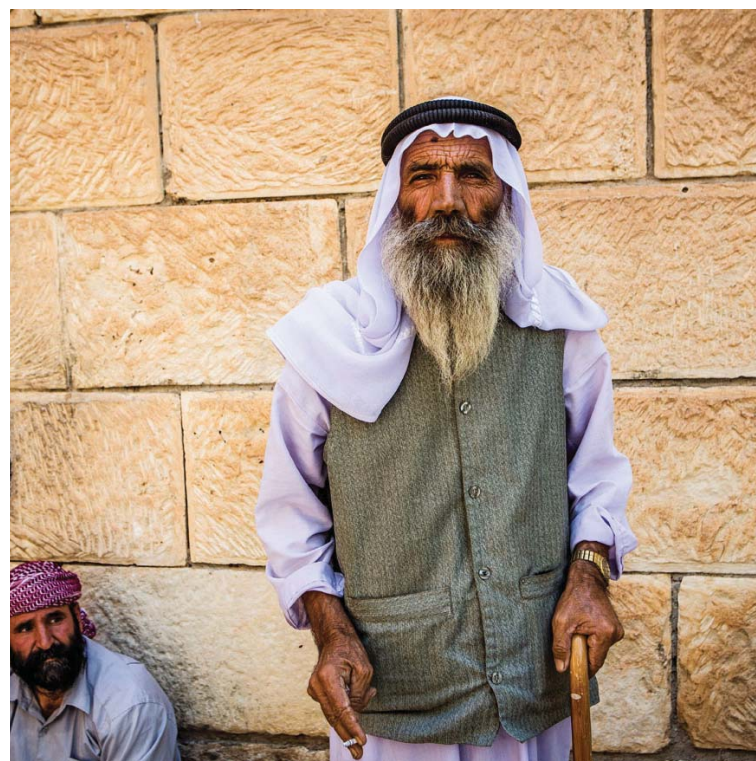
Bi aliyê Rêhmîr ve berê xwe zîvirand bi awirên nefret û hezkirinê lê nêrî. “Ewqas sal çûn tu li ku bûyî? Çima tu napeyivî? Ji bona çi heta vêga vê tu nahatî naskirin? Tu dixwazî bi ku ve herî?”

Hinekî sekinî, bêdeng bû bi çavên xwe yên ji girî sor bûyî lê nêrî û got.

“Tu dikarî bibî weke pêxemberekî. Tu ji bona bipeyivî û komê li peyi xwe bibe, hatî afirandin. Tu hebûneke pîrozî, pêwîste bi milyonan werin pîrozkirina te. Vê komê pêwîstî bi serokatiya te heye...”

Bi dengê xort re ji xew veciniqî û ji nav nivînên xwe derket. Zû zû cilên xwe li xwe kirin. Riha xwe qusand û berî ji mal derkevê axaftina xwe dîsa xwend. Bi baweriya xewna wî dê rast be ji male derket. Berê xwe da dûkana Sîwezîr ya pirtûkfiroşiyê. Xwest wî jî bi xwe re bibe. Lê kolanê çi kesên dîtî, ala partîya dîjber di destên wan de bûn û ber bi qada minting ve bi lez dimeşî. Xwediyên dûkan, çayxan, xwaringehan devê cihên xwe digirtin û ew jî digehîştine komên diçûne minting. Bi wê lezê xwe gehande ber deriyê dûkana Sîwezîr, dît ew jî dûkana xwe digire û di destê wî de jî ala partîya dîjber heye. “Tu jî bi wan re diçî?”

“Mire min, em jî bi wan re herin. Ez bawer dikim, ew ê bi serkevin.”

DENNIS DARGUL

ALA MIN

Xemla Piroz ya Şînahiya Esman,
Nexşa vehandî ya xaka niştiman,
Evina piroz ya erd û esman,
Sor e, Nexşê dawî ya Giyanê Şehidan,

Li ber 21 tirêjên rojê xwe delalinî,
Destan, me ji te xwed, pir bi evînî,
Xwin me rijand da tu her xwe jor bihejînî
Evinî eve, dê tu her û her bilind û bilind bî

Ciyayên bilin li ber te berxwedan,
Çukên Esmanan, ji ber te silav dan,
Li ber bejna te, deşt û bahniyan renk dan
Sor e, nexşê dawî ya giyanê Şehidan,

Tu her dem, dê berz u gewher bî,
Cihê bihejî dê her çax bi sebir û aram bî
Sibera te bese, dê gel xak û welat bî
Evinî eve dê tu her û her bilind û bilind bî

Roja piroz tirêjên erd u esmanan,
Bila her şev be jî, roja me bixudan,
Rengê xwezayê da deşt û zozanan
Sor e, nexşê dawî ya giyanê Şehidan

Tu kevoka Aştiyê, ser me digerî
Strana azadiyê ber bay dibejî
Bihar eve ye, gav bi gav ronak dibî,
Evinî eve dê tu her û her bilind û bilind bî.

Li ber sibera te em xwedê dan
Li ber bejna te, Egidan giyan dan,
Li Dilê Kurdistan, dirok ronî dan
Sor e, nexşê dawî ya giyanê Şehidan

Tu dê dîrok, wêje, helbest û hêvî bî,
Bes tu bixaze, tu her derê dê bilin bî,
Şayane, li ser xak tu her erd û esman bî,
Evinî eve dê tu her û her bilind û bilind bî..

D I L B I R Î N D I L O

ÇEND GOTÎN
LÎ SER LÎ DÊRÊ

Çîrokên evînê, bi taybetî jî evînên negihiştine miradê xwe min xemgîn dikin. Ez ji bo evîndaran xemgîn dibim û pirê caran jî çavên min dibin hêlînên rondikan. Jixwe mirovek çavşil im ji bo her tiştî karim bigirîm, lê halê evîndaran min ji temamê taybetmendiyên min dûr dixê û tenê min dike wek jinek ku ji bo miriyan, ji bo zarokan, ji bo şeran digirî/dilorîne. Ev yek ne ji ber ku min evîn dîye ez bûme evîndar belbî ji bo ku min evîn nedibe diqewime.

Îro dîsa ji bo evînek hêsiran êrîşê çavên min kir evînek negihiştîye miradê xwe. Evîna Bilindê Zaxoyî û dotmama wî ye ya ku dil li min peritand.

Hesenê Metê wek ku bi qelesa Bilindê evîndar ji xweda re dide nivîsandin bi kurdiyê ku tenê xweda û kurd jê fêm bikin nivîsandiye novala xwe ya bi nav "li dêrê".

Pirtûk ji 74 rûpelî pêk tê, bi çapa xwe ya duduyan ji weşanên peywendê di sala 2015 an de derçûye.

Bi zimanekî herikbar û bi uslûbek ku mirov zane ji pênuşa Hesenê Metê herikîye hatiye nivîsandin.

Naveroka wê wek ku di serî de jî me got bi evînek negihiştiye miradê xwe dest pê dike û bi dawîbûnek ku nivîskar jî jê bawer nake bi siûd diqede.

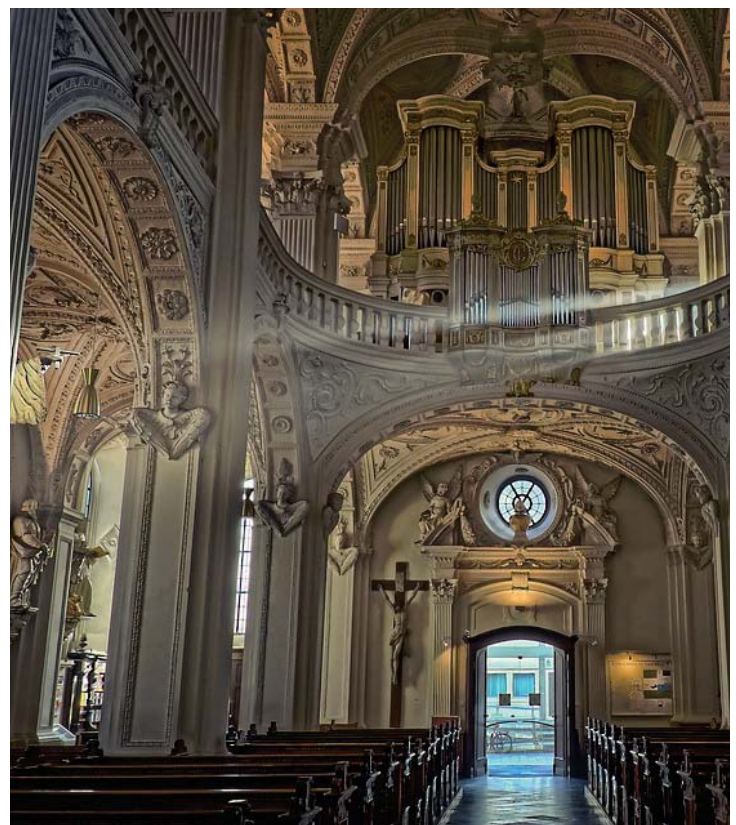
Nivîskar ji bo nivîseke xwe amade bike diçe dêrê û dixwaze dêrê û dîroka dêrê hîn bibe di wê kêliyê de rastî Bilindê hemgelîyê xwe tê ku her du jî kurd in, yek ji bakur yek jî ji başûr e. Piştî hev nasîne Bilindê başûrî dest bi çîroka xwe dike.

Bi wê uslûba ku ancax evîndar karibin qal bikin, Bilind jî behsa serpêhatiya xwe dike. Bilind û dotmama xwe (ji ber ku naxwaze navê wê bide dibêje dotmama min) di rojek şilî de diçin hespên xwe yên ku havînê berdane bînin mal, li wir Bilind eşqa xwe ji dotmama xwe re diyar dike ew jî qebûl dike. Bilind û delala wî sozê ku ê dî ji hev naqetin didin hev. Lê dema ku mala xalanê keçikê tî wê dixwazin û keçik jî qebûl dike, dînya li Bilindê evîndar teng dibe, dibe wek dînan û bi çolan dikeve. Êdî her tişt jê re dibe derew.

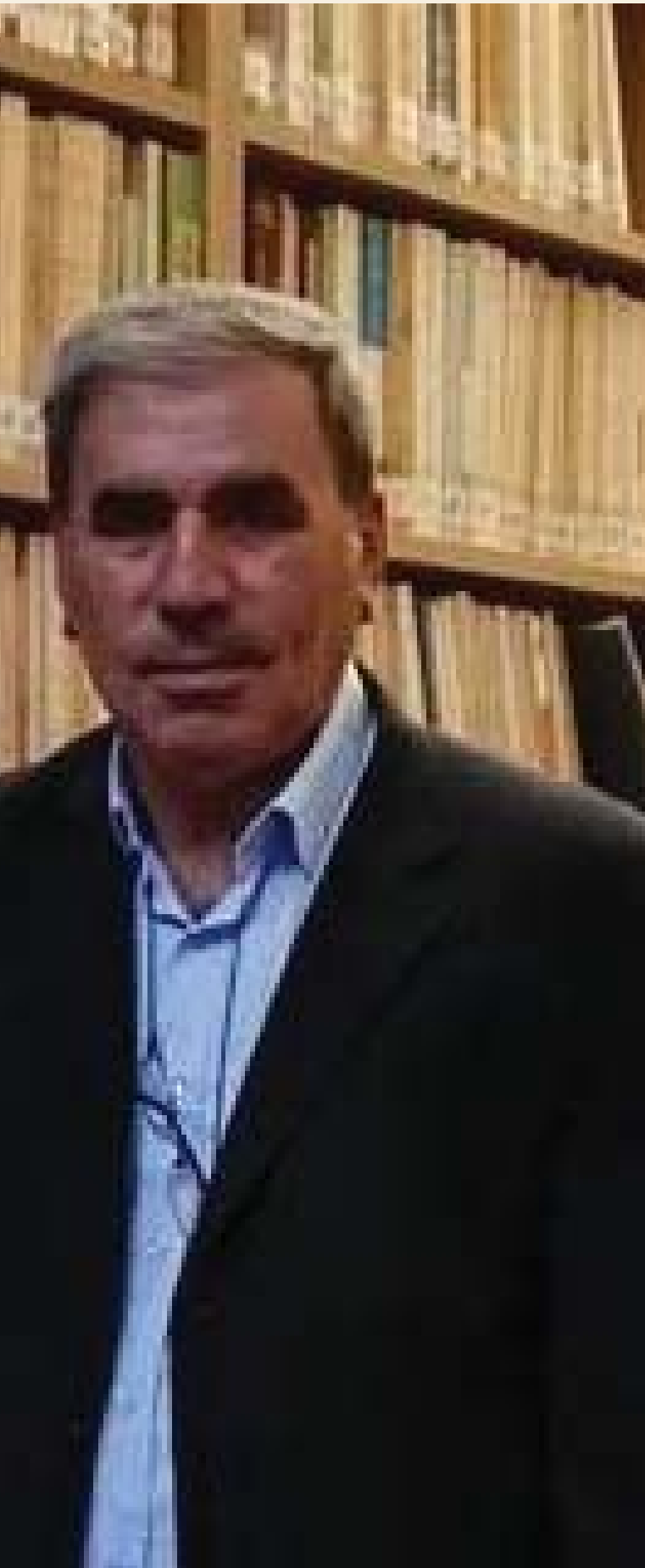
Bilindê evîndar rojek rastî helbestek tê, dikeve bin bandora wê helbestê û ew jî dest bi nivîsa helbestan dike. Helbestek wî di kovarek de tê weşandin û ji ber vê helbesta xwe ji nav civakê tê afaroz kirin. Êdî nikare binivîse û nikare li wî welatî jî bimîne. Diçe cem wî helbestkarê ku ji helbesta wî sûd girtiye, dixwaze

qelega wî bişikîne, helbestvan dide xuyanî ku ev ne heddê wî ye ku pênuşa helbestvanek bişikîne. Bilindê zaxoyî dinêre debara wî li welat nabe koçê Swêdê dike.

Piştê tê Swêdê li wir jî ji ber evîna dotmama xwe dikeve tengezariyê û di dawî de biryara xwekuştinê digire di rojek bi baran de. Dema diçe ser pirê ku xwe ji wir de bavêje xwarê, dengê naqosa dêrê tê wî û li wir hêviya jîyanê pê re çê dibe. Ji wir tê dêrê ji xweda re bi zimanek ku ji xeynê xweda û kurdan kes nikare bixwîne bi kurdî nameyek dinivîse û diçe di rêza ewil de rûnî dike û serê xwe dide ser zenda destê xwe û dikeve nav fikaran. Di vê kêliyê de bi dengê jinek bi xwe dihese. Ew jinik jê re dibe heval û dibe hêviya jîyanê, di dawî de bi hev re dizewicin. Her çiqas minnettare wê jinikê be û jê hez bike jî dîsa ew her û her evîndarê dotmama xwe ye.

Seyfedînê Welekorî

Kê Rabû

Kê rabû bo xwe em kuştin,
Em xapandin bê dewlet hîştin,
Herdem xulamîya xelqê kir,
Ew çûn, em bê xwedî hîştin.

Ew çûn bûn xwedî dewlet,
Em man ji paşve bê rûmet.
Di nav me da nîne 'edalet,
Yek li yê din dike heqaret..

Heta kengê emê wuha bin
Çima ji neyar re xulam bin
Li ser keda me ewê axa bin
Emê bê mal û bê welat bin...

Rûmet Med

ZANYARÊ NAVDAR YUVAL NÛH HARARÎ Û ÇAR BERHEMÊN WÎ

Rewşenbîr, dîroknaş û profesore navdar ê îbranî Yuval Nûh Hararî (Yuval Noah Harari) di sala 1976ê de ji dayik bûye û yek ji akademisyenên Zanîngeha Îbranî ya Qudsê ye.

Lêkolînên zanyarê cihû Yuval Nûh Hararî heta niha bi dehan zimanan hatiye wergerandin û wî li seranserê cîhanê herî zêde bi pirtûkên xwe yê; "Sapiens: Kurtedîroka Mirovahiyê" (2014), "Homo Deus: Kurtedîroka Sibê" (2016) û "21 Dersên Sedsala 21-an" (2018) ve tê naskirin. Lêkolînên wî di derbarê mijarên mirovnaşî, cureyên mirovan, dilxweşî, êşê, jîrbûnî, nijadnaşî, îradeya azad, rabirdû, dahatû û hişmendîya mirovan û şoreşa nasnameyî de ne. Hararî vegan e, û dibêje ku ev encama lêkolîna wî, di nav de dîtina wî ku bîngeha pêşesaziya şîraniyê têkiliya di navbera ga dayik û golikê de qut dike.*

Yuval Nûh Hararî, ji sala 1993ê heta 1998ê li Zanîngeha Hebrewbranî ya Orşelîmeyê li ser mijarên dîroka serdema navîn û dîroka leşkerî de xebitî ku di van beşan de bû pispor. Di sala 2002ê de li Zanîngeha Jasussa û Oxfordê bawernameya doktoraya xwe hilgirt. Di 2005ê de jî xwendina postdoktorayê xilas kir.

Nivîsar Jared Diamondî bandoreke mezin li ser fikr û ramanên Hararî kir û wî di jiyana

xwe ya akademîkê de ji ber Afirînerî û Resebûnê xwe, di navbera salên 2009 û 2012ê de du caran Xelata Polonskyê girtin. Di 2011ê de xelata Moncado ya Civaka Dîroka Leşkerî wergirt û piştî salekê ji bo Akademiya Zanistî ya Ciwan Israelê hate hilbijartin. Di sala 2017ê de bi pirtûka xwe ya Homo Deusê Xelata Pirtûka Aboriyê ya Germenî ya Handelsblattê stend. Hararî di axaftineke xwe ya li salona Enstîtuya Berggruenê de got, "Diamond's Guns û Germs û Steel ji bo jiyana min a akademîyê gelek girîng bûn û di vê demê de min fam kir û têgihîşt ku ez dikarim pirtûkên wisa binivîsim." Ji bilî pirtûkên Yuval Nûh Hararî, heta niha gelek gotarên wî yê zanistî jî hatine weşandin. Di dema şewba pandamiye Coronayê de, Hararî ragihand ku em ê bi navê malbata xwe, bi riya Sapienshipê ji bo fînanmana saziya WHOyê 1 milyon Dolar bexş bikin.

Hararî, di berhemên xwe de bi taybetî dema 70.000 sal berê û derketina cureyên mirovan ên wekî Homo Sapiens, Neandertal û cureyên Homo Sapiensê yê din vedikole û di derbarê mijarên pêvajoya pêkhatin û geşedana zimanên mirovahî û demên şoreşa çandinê û şoreşa nasnameyî de dinivîse. Xebatên wî nêzîkî bi zimanê wêjeyî hatine nivîsin û ji lêkolînên zanist ên bingehîn ên wekî jiyannasî-peresan, mirovnasî, nîjadnasî, civaknasî, hwd. ve pêk tên. Piraniya çavkaniyên rastîn ên hemû van zanistên bingehîn; xebat û lêkolînên giranbiha yê zanyar Charles Darwînî ne, loma jî ji fikr, hest û ramanên ên zanistên diyalektîk, materyalîzma dîrokî û felsefeyê derketine holê û bi ronîya riya wan pêşveçûn û geşedana xwe didomîne.

Ez di vê nivîsa xwe de hin pirtûkên Yuval Nûh Hararî yê ku li ser dîroka mirovan û dahatûya mirovahiyê hatine amade kirin, ji bo xwîneran bi kurtasî didim naskirin.

"Kurtedîroka Nîjad (Cure) a Mirovan" / Jêza û Geşedanên 'Sapiensan'

Di xwezaya erdnîgariya cîhanê de, cureya yekem a mirovan ya bi navê "Sapiens" çawa pêkhatî ye û cureyên Homo Sapiensan çawa derketine holê û kengê li cîhanê belav bûne? û belavbûna wan a li parzemînan cîhanê çawa bûye?.. Dîroka cureyên Sapiensan, pêvajoya pêkhatina zimanên qedîm û yekem, dîrok, jiyana û çandên erdnîgariya mirovahiyê.. Bersivên hemû van pirsan dide pirtûka bi navê; *"Sapiens: A Brief History of Humankind"* (Kurtedîroka Nîjad a Mirovan)

Lêkolîn, ji aliyê lêkolîner, zanyar, dîroknas û nivîskarê navdar Yuval Noah Hararî ve bi zimanê îbranî hatiye nivîsin û di sala 2014ê de li bajarê Londonê ji Weşanên Harvill Secker derket. Di mijara zanista mirovnasî (antropolojî), dîroka mirovahî û xwezaya jiyana de, pirtûkeke zanistî û raveker e û di vê babetê de yek ji çavkaniyên girîngtir e. Rûpelên pirtûkê têr û tije ye û her agahiyên nû, di hiş û bîra mirovan de asoyan kûr dike.

Lêgerîna pirtûkê, qala pêvajoya qewimîn û derketina holê ya yekem mirovan (Sapiens) û Homo Sapiens, Neandertal û cureyên din ên mirovan, rêwîtiyên wan ên ber bi hemû parzemînan cîhanê ve, pêvajoya pêkhatin, derketin û geşedana zimanên yekem, jiyana û çandên wan dike. "Homo Sapiens", guherîn, veguherîn û geşedanên mirovahî û xwezayê, bi nerîna fikr û ramana diyalektîk rave dike.

Pirtûk, piştî weşandina xwe, li hemû cîhanê bi gelek zimanan hate wergerandin û weşandin. Zimanê pirtûkê fehmbar, vekirî û zelal e, rûpelên wê wekî belgefilmekî didome.

"Homo Deus: Kurtedîroka Sibê"

Berdewama lêkolîna rêza "Homo Sapiens"ê ya Hararî, pirtûka duyemîn a bi navê "Homo Deus: A Brief History of Tomorrow" (Kurtedîroka Sibê) di sala 2016ê de ji aliyê Weşanên Vintageyê hate çap kirin û nivîskar di lêkolîna xwe de li ser rewşa îroyîn û dahatûya mirovahî û xwezaya jiyana disekine. Hararî di rûpelên pirtûka xwe de agahiyên zanistî dide me û hest û ramanên xwe yê derbarê jiyana û çandên mirovahiyê û geşedan û encamên nûjeniyê (modernîzmê) de tîne zimên.

“21 Dersên Sed sala 21an”

Pirtûka sêyem a rêza Homo Sapiensê di sala 2018ê de bi navê “21 Lessons for the 21st Century” (21 Dersên Sed sala 21-an) li Londonê û ji aliyê Weşanên Jonathan Cape ve hatibû weşandin û di rûpelên xwe de qala mijarên geşedanên teknolojîk û zanistî dîke û li ser aborî û encamên wan disekine ku rewşa îroyîn ên mirovahiyê, xwezayê û cîhanê vedikole.

“Sapiens: Dîroka Grafîk - Cilda Yekem / Pêkhatina Nîjad a Mirovan”

Pirtûka “Sapiens: A Graphic History - Vol. 1, The Birth of Humankind” (Sapiens: Dîroka Grafîk - Cilda Yekem, Pêkhatina Nîjad a (Cure) Mirovan” ya zanyar Yuval Nûh Hararî di meha Cotmeha sala 2020ê de ji Weşanên Harper Perennialê derket li pêşberî xwîneran.

Pêkhatina Nîjad a Mirovan” pirtûka yekem a lêkolîneke nû ye ku ji çar cildan pêk tê û wekî pirtûkên din ên Hararî heta niha li hemû dinyayê ji aliyê bi milyonan xwîneran ve hatiye xwendin. Nivîskar, di vê pirtûka xwe ya dawî de bi formateke nû qala dîroka mirovahiyê dîke. “Pêkhatina Nîjad a Mirovan”; digel çîrokên pêkenî/mizahî û lehengên rengîn û wêne û vegotinên derasayî, hêza Sapiensê ya hemû cîhanê veguherandiye dide ber çavan. Pirtûk, xwînerên xwe derdikeve rêwîteyêke bêhempa û kûr, û li ser mijarên peresana mirovan û bobelata ekolojîkê ku bi destên cureyên Homo derketiye holê, disekine. Biyolojî û dîrok çawa teşe dane li mirovahiyê?, şoreşa nasnameyî û yek ji encamên wê yên; pêkhatibûna sêwirî û hêza bîpîvan a mirovan çawa bûne? û bandorên vê rewşê yên rûxîner çi ne? Ev lêkolîn, bersivên hemû van pirsan dide û sedem-encamên van rave dîke.

Ev lêkolîna giranbiha û herîkbar, di rûpelên xwe yê têt û tijî de helwest û nerînên zanistên cuda dihewîne û bal dikişîne li ser mijar û pirsgirêkên dijwar ên mirovahiyê. Li ser dîroka mirovahiyê çavkaniyeke bêhempa û serpêhatiyeke herîkbar e.

Pirtûkên Yuval Noah Harari yê weşandî:

“Renaissance Military Memoirs: War, History and Identity, 1450–1600 (Bîranînên Leşkerî yê Ronesansê: Şer, Dîrok û Nasname, 1450–1600, Woodbridge: Boydell & Brewer, 2004)

“Special Operations in the Age of Chivalry, 1100–1550” (Operasyonên Taybet di Serdema Serkeftinê, 1100-1550’, Woodbridge: Boydell & Brewer, 2007)

“The Ultimate Experience: Battlefield Revelations and the Making of Modern War Culture, 1450–2000 (Ezmûna Dawîn: Daxuyaniyên Qada Battleerê û Çêkirina Çanda Modernerê Nûjen,

1450–2000’, Houndmills: Palgrave-Macmillan, 2008)

“Sapiens: A Brief History of Humankind” (Sapiens: Kurtedîroka Mirovahiyê, Harvill Secker, 2014)

“Homo Deus: A Brief History of Tomorrow” (Homo Deus: Kurtedîroka Sibê, Vintage, 2016)

“Money: Vintage Minis (select excerpts from Sapiens and Homo Deus) (Drav: Vintage Minis (perçeyên ji Sapiens û Homo Deus hilbijêrin, Penguin Random House, 2018)

“21 Lessons for the 21st Century” (21 Dersên Sed sala 21-an, Jonathan Cape, 2018)

“Sapiens: A Graphic History - Vol. 1. The Birth of Humankind” (Sapiens: Dîroka Grafîk - Cilda Yekem. Pêkhatina Nîjad a Mirovan, Harper Perennial, 2020)

Çavkanî:

<https://www.ynharari.com/>

*https://ku.wikipedia.org/wiki/Yuval_Noah_Harari

https://en.wikipedia.org/wiki/Yuval_Noah_Harari

https://tr.wikipedia.org/wiki/Yuval_Noah_Harari

<https://rumetmed.blogspot.com/2018/08/diroka-kurt-nijadi-cure-ya-mirovan-jeza.html>

ADİL BAŞARAN

Çîroka Lawê Padîşah

Lawê paşê û hevalên xwe li qadê bi gogê dileyze. Dema lawê patîşah gogê davêje û bişid digindire dîçe li kûzê pîrê yê tijî av dikeve û kûzikê pîrê dişikê ,pirtî pirtî dibe. Li ser vê pîrê diqehere û bedûayê li lawê paşê dike û dibêje; "we kûzikê min şikand,tu lawê paşê ye, tu hêza min tune û ez nikarim tişteki jî bikim,lê ez ê vê bibêjim,tu jî mîna bavê xwe bibe. ez bangi yezdan dikim.bila kul û derdê evîna mednîgarê di ser dilê tekeve û miradê te pêne be.kul û derde wê ket ser dile bavê te jî."

Li ser vê nifira pîrê,lawê patîşah dikeve nava xewn û xeyalên kûr û roj biroj li pîrê û nifira lêkiriye difikire.gelo ev çî bu ku bire ji min re got. Demek dirêj derbas dibe,hew xwarinê dixwe û gelek lewaz dikeve. Patîşah dibine ku lawê wî roj bi roj zeîf dikeve û bangî hevsera xwe dike û dibêje: çî bi sere lawê min de hatiye? Heyran ka jê bipirse bê çî pirsgirêkên wî hene.

Dayîka wî êvarî dema şîvê datîne û cardin bi qelsî dixwe,dayika wî jê dipirse û dibêje ka çî bi te hatiye tu nema xwarinê dixwe tu dike ji birçîna bimirî de ka bêje çî derdê te heyî? Li ser vê pirsê dayika xwe dibêje: dayê berî bi çendakî min û hevalên xwe dema me bi gogê dileyst goga min li kûzê ava pîrê ket

û şikest ,pîrê nifir li min kir û got tu derd û kulê , mednîgarê bivîne û tû bi miradê xwe şa ne be.her çiqase dayika wî got de pir bi ber gotinên wîsa nekeve lê wî got dayê ez ê bi dû vê keça bi navê , mednîgarê bikevim heta Ku ez wê nebînim ez neyê malê, dayika wî çiqasî li ber da lê tu feyde nekir û biryara xwe da ku bi çol û çepelekeve daku ew navê pîrê qal dike bivîne û kula ketiye ser dilê xwe derxîn e.

Dayika wî jê re got madem tuyê biçê bi tenê nere. Li nava bajêr bi qasî sîh destbirakê te yê şîr heye, her şevên li mala yekî bive mêvan û ji bona bawerîyê dema razandinê ji wan re bêje ez dixwazim sere xwe daynim ser çonga te û razê dema tu li ser çonga wî raza û hetanî sibehê serê te ji ser conga xwe neda alî tu pêzani be ku ew ê bi tere bi rastî tevbigerê û dostê te ye. û tuyê wî bi xwe re bi ve. Ê ku tu tahamûl nekir û sere te ji ser çonga xwe da alî tu pêbizani be ku ew ê bite re bi rastî tevnegere û wana bi xwe re ne be. Lawê patîşêh gotina dayika xwe dixê serê xwe û tûrê xwe davêje ser milên xwe dikeve ser rê û diçe.şevê li mala destbirakekî xwe yê şîr dibê mêvan û tiştên dayika wî jêre gotibû dikir. Li mala kîjanî dibê mêvan,dema xewê tê, ji wan re dibêje ez ê sere xwe deynim ser çonga te û razê bîst û neh rojan bi vê hewî derbaskir,. Li ser vê tu dest birakên wî sere wî hetanî dawiyê li ser çonga xwe nehişt bi tenê mehmedê gavan hetanî sibehê sere wî li ser çonga xwe hişt û destbirakê xwe lawê patîşêh serê wî ji ser çonga xwe neda kêlekê.

Dema şiyar bû dît ku hîn jî sere wî li ser çonga mehmedê gavan e û jê pirsî te çima bangî min nekir : hevalê wî got heyran;cara ewile ku destbirakê min î şîr li mala min bûye mêvan, min qêmîşî te nekir ku ez te ji xew şiyar bikim û sere te hetanî sibehê liser çonga min bû, li ser vê lawê patîşêh ji destbirakê xwe yê şîr mehmedê gavan re got ; tuye bi min re were û em ê li çol û çîyan bigerin daku nifira pîrê li min kiriye ji ser xwe bavêjim.:

Mehmedê gavan:her çiqasî got heyran ez gavanekim ma çênabe ku ez werim tu kurê paşê, ez gavanim. lê gotinê feyde nekir û ew neşikand erê kir:lawê patîşah du hespan anîn,heqîbên herdu hespan dijî zêr û zîv kir û suwar hatin û ketin ser rêya nepenî û çûn: Çûn çûn,çûn bi qasî 50 .60 rojan meşiyar. Çîya çîya ,newal newal, di nava daristan bax û baxçan re derbas bûn , li qesrekê rast hatin û got em ê îşev bivin mêvanê vê qesrê, li ber deriyê qesrê rawestiyar bi rişmên hespê xwe girt û di deriyê qesrê re ketin hewşa qesrê. Hesp li ber alifan girêdan û bi pêlikê qesre re rapelikîn û di deriyê qesrê re ketim hundir qonaxê bala xwe dayê ku qesra bi xalîyên rengoreg xwmilandî ye,lê tukes di hundurê oda qesrê de tune.

Lawê patîşah ji mehmedê gavan re got;heyran em ê îşev li vê odê razê hetanî sibehê, li oda raxistî rûnişt û xwe dirêj kir,Dema hebek dem derbas bû dît ku deng ji metbaxa qesrê hat û li dengê ji metbaxê dihat şingîna tebex û kevçiyar ûli ser sînîka baqir tijî xwarin, şîv ji wan re hat li ber wan dani tu kes xuyanabû, lê her tişt bi xwe tê ber wan .ketin nava tîs û xofeke mezin; lawê patîşah got heyran xwarina xwe bixê em ê paşê fêhm bikin bê ev çî nepenîya vê qesrê ye. Têr şîva xwe xwarin û serî avêt xewê: Lê xewa mehmedê gavan nehat fêmkir ku kerameteke vê heye.û ji xwe re got hetanî ez fêhm nekim ez ê şiyar bimînim,lawê patîşah ne xema wî bû ew ket xew.

Pîştî şev qar dibê û bi şûn de ,dengê tê dengê çend kesan û bang dike ji xwedîyê kesrê re dibêje axayê min; xuya ye îşev mêvanên te hatine,ew jî bibêje raste ketin xew. Dibêje birako xwezî niha şiyarbûna û dengê min gohdar bikiranan,ez bi vê meşa wan ya domdirêj dizanin, dengê min bibihîsta minê rê bi ber wan xistana ,l rêya ku ewê pêde herin,rêya nevegerê ye..

Azayê wî jî dibêje hema bêje dibê ku yek ji wan şiyar be û dengê te her e wan; Li ser wan nîqaşan : Dibê başe ez ê bijim, û dest bi

axaftina xwe dike "Niha ev herdû mirov li ser rêyek dût û dirêj in, dema bi rêde biçin du rê dê bêne bêşiya wan, yek rêya fireh û yek jî xaçerêk e. ger ku di rêya fireh re herin dê ne ji xêra wan re be û ewê winda bibin.,Rêya rast a xaçerêke ,dema di xaçerêkê re here dê tahtekî mermer û mezin li ser rê bivîne. Bila wî tahtê mermer bilind bikin û bide alîkî û dê dû gemên hespan bivînin û rahêjinên û bimeşe dê di meşeke dirêj bimeş in hetanî ku çûn ber deryayê û ji hespên xwe peyabin rişmê hespê xwe li dora stuyê wan bigerîne û berde:û ,gemê di dest xwe de li hevdû xînin dê du hespên din ên bahrînî li berwan bisekinin û ew ê li wan hespan siwarê û di ser deryayê re wan derbast bike. Dema gihaştin hêla din ya deryayê bila zêrên di qesîdan de li erdê raxin û bila bêjin zêrê me şîl bûye me li ber tavê raxistîye.// Ew ê qedera wan bi cerdonekî ve girêdayî be,ew cerdon dê rê bi ber wan xîne//: dema zêrên xwe raxe erdê dê Cerdonek ji kuna xwe derkeve û were zêran bikişîne: dema cerdon het bila cara ewil bêhêle ku zêr û zîvan bive ,deng nekin ,cara dudiyan jî cardin deng dernexin û cara sisiyan bila cerdon bigirin ,yanî ku xelasiyek wan hebe bi wî cerdonî ye: dibê wihaye ji hev re dibêjin wihaye û deng qut dibe." Mehmedê gavan li van gotinan hemûyan guhdarî dike . dibe serê sibehê,radibin ser xwe dibîne ku ji metbaxê dengê çingînek tê diçîn dibînin ku taştêya wan amedebûye taştîya xwe dixun û ji qesrê vediqetin û dikevin ser rê. Demeke dirêj dimeşin dibîne ku du rê tine pêşiya wan,lawê patîşah dibêje heyran em ê di vê riya fireh re herin, .,mehmedê gavan dibêje na ,û wiha berdewam dike ,hetanî niha te çi digot min min wekî te kir, lê ji niha û pê de tu wekî min bikî. Em ê di xaçerêkê re herin Lawê patîşah her çîkasî naxwze jî lê mehmedê şivan pêdizane û dikevin xaçerêkê.

Qederekî dimeşin dibîne kevreki pahn yê mermer dibînin ,tiştê ku li qesrê bihîst rast bû,taht bilind dikin û du gemên hespan di binê taht de dibînin radihêje û dimeşin:

Diçin, diçin demek dirêj dimeşin û bahra avê tê pêşiya wan, li ber perê deryayê disekinin ji hespan dadikeve hespê xwe berdidin, herdu gemên yê ji binê kevirê mermer derxist li hevdû xist û dît ku du hespên deryayê ji nava bahrê derket û hat rexê deryayê :herdu destbirak her yek li hespê deryayî siwar hat û derbasî aliyê din bûn....piştî derbasî hêla din bûn mehmedê gavan got em ê Zêrên xwe raxin,lawê patîşah got :ma çi hewceyî raxistinê dike? Lê destbirakê wî got ka tu sebir bikî.. Piştî ku Zêr û zîv li ber Rojê Raxist û demek kin derbas bû,Cerdonek ji qula hêlîna xwe derket û hat rahişt zêrekî, lawê paşê got : "heyran ka em nehêlin wî bigirin"destbirakê wî jê re got sebir bike, cara dudiyan cardin zêrek bir.:û Cara sisiyan ku cardin hat hema bi carekê ew girt.! Dema cerdon girt,cerdon kir qêrîn û gazî,û got: "Çêlikên min hûrikin dê ji tîna û birçînan bimrin min berdin,hûn çi ji min dixwazin ? Li ser vê mehmedê gavan got "çîrokame eve ger ku tu bibî alîkar em ê têra te zêran bidîne te, û paşê te azad bikin, xelasiya me di destê te de ye, Cerdon dibêje ka hûn çi dixwazin bejên ez ê wekî we bikim, :li ser vê çîroka xwe vedibêjin .Cerdon tiştê ku ew ê bêyî kirin ji wan re dibêje û gavavêtina ewil û ya dudiyan û ji wan re hemû planan vedibêjin:" hûn qet denge xwe dernexin bejin bila fanos beje ez ê jî di baş fanosê de xwe veşêrim .dibeje merdnigarê keçeke gelek zana û pêşketiye. Bi herkesi qayil nabe,gelek xwazgînî yên wê hat û şerdê bavê wê digot nikarî bûn bi cih baniyan celedan sere wan jêkirin.Merdnigarê keçeke wiha ye ket napeyive ger ku hûn wê 3 caran nepeyivînin dê serê we jî jê bibe.

De ka li min guhdar bikin ez ê merdnîgarê 3 caran biştexilîm im, tiştê ku ezê ji wer e bêjim hûn eynen binen cîh. Ewil ,Herdu destbirak tiştê cerdon baş hîn dibin û têra çêlikên Cerdon zêr û zîvan didên û berê xwe didin mala bavê merdnîgarê; Diçin li pêşiya mala bavê merdnîgarê li ser kevirê xwazgîniyê rûdine:piştî demekê bavê keçikê derdikeve û deng li wan dike,Dibêje: Hûn kîn in,? We rêya xwe

windakiriye?hûn pê dizanin ku hûn lı ser kevirê qîzxwestinê rûniştînin.

Ew ji bersiva bavê merdnigarê dıde û dibêje ,er ê em dizanin û em xwazgininin. Lı ser vê bave keçikê dibêje heyran geleki mina we hat û şerdê me kebûl kır lê bicih ne anîn û paşê serê wan jê bû. Hûn jî şerde min bi cîh neynin,sere we herduyan jî jê bibe.

Belê gohdarvanen eziz û delel. ...dibe êvar dıçın li oda bavê merdnigarê mîna ku cerdon gotiye dikin û dibêjin sila li ehle fanosê.û derbasi dawiya odê dibin. Ode tijî Mirov mirovên axê buye.û dest bı axaftinan dıkın.

Bave merdnigare dbêje

” Hûn bi bazara min dizanin şerdê me çi ye hat gotin û we jî pejiran paşê bila gazin an bexşandin neye gotin.ger ku hûn sê caran keça min biaxivîne,ez ê keça xwe bidim,lê ku hûn nikaribin serê we jê dibe . hetanî niha tu kesî sê caran keça min neştexilandi ne.û dibêje kerem ke:.

Mehmedê gavan DIBÊJE HEYRAN EM TIŞTEKÎ NABÊJIN BILA FANOS JI MER RE biştexile.: ; lı ser wê gotina mehmedê gavan,hemû cimhet matmayi dimine û bala xwe dıdın fanosê..deng jı fanose tê û dibeje.; Ez ê niha çîrokerkê vebêjim û bersiva wê hûnê bidin. Fanos dest bı axaftinêdike.û

dibeje.”heyran rojeke 3 destbirakê hev,yek xerat e,yek çıldirûn e û yek jî sofı ye ...dem adi rêyeke domdirj re dıçın li wan dibe êvar û nema dizanin çi bikin, li nava ciheki cîhekî nepenî û tenha li der o dora xwe diğerin û li şıkeftêkê ras tên . Hersê destbirakên hev, dîkevin hûndir şkeftê ...jı hevdu re dibejin ev der dereke gelek xeternak e, di be ku ajal ,sewan an heywaneten xeter wer me bıkuje emê tedbîra xwe bigrin. Her carê yek ji me bi dorê rabin nobedariyê bigrin. Du heval radize û yek şıyar dimine.ewil yên ku xerat dikeve nobedariyê. Di nobedariye de jı bona dema xwe derbas bike dıçe jı derve çend daran dibi re û tine hundur şıkeftê bi wan iskeleteki mirovan çêdike. Hetani xılas dıke nobeta wi jı dıqede. Û

bangi hevalê xwe yê cilan didrû dıke, û dıçe radizê..

Yê cıldirûn bala xwe dıde hundır ku hevale wi iskeleteki mirovan jı textan çekiriye. Geleki kefa wi je re te u ew jı lı gora wi iskeleti cılen jıneke le diediline u dıke mina qizeke 18 de sali hu geleki xweşik dıke... dema wi jı dıqedı u bangi sofı dıke ..sofı dora wi ya nobedariye de çavlı wi peykere qızıke dıkeve ü hema ew jı bergerina xudayan dıke da ku ruh berde vi peykerei. U bı careke re ruh dikeve peyker u dibe mirov.. ... mehmede govan dibeje geli cimhete gelo ev qıza hekqe kijani ye.e xerat,an e cıldirun yan e sofı ye. Lı ser ve pırse cimhet dıbin du beşan u henek dibejin heqe merengoze jı berk u wi ew fikir kır u bı textıkan iskelet çe kır... henekan jı got heyran heke çıldirun e,wi kınç dırut u lekır kır qizeke delan.....

lı ser van gotinan merdnigare xwe negirt u got heyran hun çı sereşıyan dıkın heqe sofıye ger ku bergera xwadan nekıra u ruh berdeda bedena we nedıbu.. dema erdnigare axıfi hema lawe paşe got heyran we bıhits waye erdnigare axıfi.

Bave we got heyran we ezmuna ewıl derbas kır.

Cimhet belav bu ew jı derketin u cardın demhat u çun mala bave ertnigare. Ketin hundır u got sılav jı ehlen fanosere.cimhete jı bersiv da u got ehlen wesehlen u runiştın.xediye male got mevanen me ye jı we re biaxıve. Lawe paşe got heyran em xeribın jı dur ten eme bejin çı de bıla fanos biştexile u cimhet hemu bala xwe dan fanose. Deg jı fanose derket u dest bı axaftine kır... got : lı bajareki se pısmame hevdu hebun u doznameke wan hebun...herse pısmama jı dil ketıbu doznameke xwe. Çereke herse pısmam lı bona debara xwe bıke dıçın lı başareki kar u xebate.. demek direj derbast dibe dema vegera male herse pısmam dıçın lı bajar pedıviyen xwe dıkırın daku wegerın welate xwe.

Dema li bazara alavan digere jek je dibine ku mirove bang dike u dibije tejen difire hene: ew ji meraq dike u dipirse çaw yani? Mirove tejfiroşt dibije dema tu li ve tejike siwara u tu bixweze here ku tüye xwe li wir bivine u tüye li wir peybe. kefa wi gelek ji we teje re te u distine. Di dılı xwe de dibije dema ez beriya dozmama xwe bikim hema ez e li tejike siwarem u herim. Ye din ji diçe bal xwe dide ku ye dibije durbine min hene u hun kengi bixwezın mirovan bibine ,çiqasi durbe ji ewe bine nezi we.. li ser ve ew ji di dile xwe de dibije eze durbine bikırım daku ez li dozmama xwe meze bikim. U dikire.. yes sısıyan ji dibine ku yek bang dike u dibije ev tasen ave mirovan ji mirine xilas dikin u dem adi ber sikrata mirine de be bi ava ve tase ji mirine xilas dike. Ewji we tası dikire u di dile xwe de dibije ger ku dodmama min di ber mirine keve eze bi ve tase ave bidime da ku ji mirine xilas bibe. Dema herse vedigerın male u tišta kirine bi hevdure parve dikin . u çiroka herse amuran bi hevdure parve dikin.... Xwediyö durbine dibije ka ez bınere be li walet çı heye: dem abi durbine li welate xwe dinere dibine kul i mala dodmama wi qerebalıx e u deng te dibejın dotmam ketiye sikrata mirine: hema ji herdu pismame xwe re dibije dodmama me di sikrata mirine de ye.ye xwediyte tejike dibije heyran de ka wer em li tejike siwara u em xwe zu bigenın welet. U her se pismam çawa li tejike siwar ten xwe li welet dibinın u diçın mala dotmama xwe. Dema dibine ku dotmam di sikrate de ye ye xwediyte tase diçe u bi tasa ave dide dodmama xwe u dotmama wan bi ser hişe xwe de tö u radibe ser xwe... : de ka cimheta delan ev dotma heqe kijan pismami ye? Cardın cihmet li nava hevdu dikevin. Henek dibeyı heqe xwediyte tejike ye.ew nebaya xwe nedıgıhan dodmama xwe,henek je ji dibije na heqe xwediyte durbineye ew neba ya bi dodmama xwe u eşa we nızanıba.cardın cihmet bu du beşan. Cardın li ser vê mineqeşe çê bû û merdnîgarê xwe negirt û axifî got; heyran ne heqê tejikê û ne heqê yê dûrbînê ye,heqê ym xwediyê tasa ava

sikratê ye ger ku ew ava sikratê nedayê dê bimra. û li ser vê lawê axê got heyran wayi we bihîst cardin merdnîgarê axivî. Bav merdnîgarê got ev bû du car ma carek.

Li ser vê cimhet belavbû û herdu destbirak bi cerdon re derketin, cerdon ji wanre got; heyran vê carê baş godarbikin ger ku hûn ne baldarbin ew ê min jî û we jî bikuje. Bele ev cara dawî ye, vê carê dê ew ê pisikekî bînîn cemhatê. Hûn jî min têxin bine eba xwe dema pisîk weri dê ew ê bênamın here pozê wî û ewê li dora cihê bêna min jê were bigere, wê deme hûn jî , min berdın ez ê xwe li fanosê

biqelibînîm, dema fanos biqelibê û dinyayê reştarî bibe tu kes kesî nabîne.û cardin merdnîgarê dê biştexile. Bernama xwe tamam dikin û cardin derbasî oda bavê merdnîgarê dibin. Dema derbast dibin hundirê odê tijî mirovin û cardin dibêjin silav li ehlên fanosê û rûdinin..

Cerdon di bènê ebayê de sere terîka wî dixuye. Bavê merdnîgarê ji xwe bawer dibêje keremke de ev cara taliye ye dema wer dibe je xulamên wî jî pisîk berdidin hundir odê.. bisîk çawa dikeve hundir û behna cerdon dikeve bêvîla wî û li dorî cemhetê dide çîrivîtkê. Memede gava dêla cerdon hebekî derdixe û pisîk çavê dikeve û êrîş dike bi vê re cerdon berdide û cerdon jî bi bazdan xwe li fonosê diqelibîne û fanos dikeve erde dişkê.. dema fanos vedimire û hundir odê dibe şevtarî; li ser vê merdnîgarê bi hêrs dibêje; hû çı dikin ,we hertişt tevî hev kir.. li ser vê lawê padîşah dibêje heyran ev cara sîyem merdnîgarê axivî. O bi deste wê digire û bere xwe dide qonax bavê xwe.

Cardin tê ber pere bahre game hespê bahrîn li hevdu dixîne du hespên bahrîn tê li wan siwar dibin derbasî hîla bahrî din dibin û her du hespan berdidin cardin li hespên xwe swar tên û dikevin ser rê..

Demeke dirîj dimeşın cardin li qesra bere rastên û xwe davêjin hundir. Şeva xwe li qesrê derbas dikin, lê cardin ji qesrê deng tê û wiha

dibêje.; yek ji yê din re dibêje axayê min ev herdu mêvanên te yê wê şevan ku ji bona merdnîgarê ketibûn sere. Demekî li min godarkiribûn. Waye evîna xwe jî anî ye. De cardin ez ê tiştan bejim hêvî dikim ku deng herin wan.: û wiha didomîne dibêje ; ger ku herin malê,dê bavê wî ewê nehêle ku miradê wî bi merdnîgarê bi ve; ew derdû kulê merdnîgarê di ser dile bavê wî de ye. Dema ku here mal bavê wî ew ê tazîyekî (tahjî) bi sêrê bişîne pêşîya wî û dema destê wî bi tajî bive dê bibe mîna ariye, bila çibike ,bila çawa kû hat nêzî wî hema şûrê xwe derxîne û sere wî jêke. Û dema gihaşt deve deruyê malê dê ji hespê xwe peyabe û mehmedê destbirakê xwe li kolanê xwe bike û derbasî hundir bibe. Ji berk u di serdera derî de marekî bi cîhkirî ye heye:

Cardin mehmedê gavan li van kerametên vê qesrê guhdarî dîke û dema dibê sere sibehê. Li hespên xwe siwar tên bere xwe didin malê. Dema nîzî qonaxa bavê xwe dibê dibine ku tajîyekî reş ku mîna kîrojkan bi lezgîn xwe li wan girt û hat.. mehmedê gava çawa ku nêz bû hema jûrê di destê xwe de avê serê wî jêkir. Li ser vê lawê axê got te çima werkir, jê re got heyran ev sêr bû. Û meşîyan qonaxê dema gihaşt ber deriye konaxê mehmedê gavan hesp sekinan û berî ku derbasî hundir bibe, ji lawê patîşa desbirakê xwe re got dakeve û tuyê min li kolanî xwe bike, lawê axê ew neşikan û li kolanê xwe ki û dema derbasî hundir bû marê bi sêê xwe dirêj kir dît ku ne lawê paşê ye û cardin xwe kişand kunê bi vê lawê patişêh gihaşt miradê xwe ; lê a ku ew anîn wê merhelê rêhevaltiya rast bû..

AVAZÊ KALO

HETA KU

Heta ku em ev bin
Ne xwedî hêz bin
Ne xwedî dewlet bin
Em ê reben û bidest bin

Heta em biparêzin bratiya gelan
Em ê wenda bikin bi hezaran
De bese êdî bigirin hemî derîyan
Êdî silavê jî nedin wan hovan

Wan welatê me perçe kirine
Baweriyên me ji hev qut krine
Ji bona em nemînin weke kurd
Her tim li serê me dixin mîrkud

Bûbê Dibêje û dike qazî û dinalîne
Xwe dûr bixin ji wan ew alî ne
Xwe dûr bigrin ji roman ew ne xalî ne
Hukmê xwe li ser serê me danîne

Nepeyvîn bi zimanê wan,
xwe dûr bixin ji adetên wan
Bavêjin hemî hêjayî û malê wan
Li xwe vegerin û bibînin wan.

Cemûl İbrahim

WERÏN EM ZIMANÊ XWE BÏPARÊZÏN

Pêkanîn, yan jî sazkirina hevokan

Di her zimanekî de hevok ji sê bêjeyên sereke pêktê, ew jî ev in: Kirde, Bireser û Lêkar, lê rêzkirina wan, ango sazkirina hevokê bi wan hersê bêjeyan, di hemû zimanan de ne wek hev e, di zimanê Kurdî de, bi tevayî, pêşî Kirde tê, bi dû de Bireser tê, di dawî de Lêkar tê; wek nimûne, yek dibêje: min sêvek xwar; di hinek zimanên din de ne wilo ye, weke zimanê Erebi, pêşî Kirde tê, pişt re Lêkar tê, di dawî de Bireser tê, û li gorî wê, ew mînak me wilo tê: min xwar sêvek ...

Îcar li gor şopandina min ji çend nivîskar û helbestvanan re, (ji ber ko îsal tenê, ji min hat xwestin ko ez lêveger û hûrbîniyê ji heft dîwane, çîrok, û roman re çêkim, herweha ez hûrbîni û serrastkirinê, ji bo çend gotar û helbestên ko di Pênûsa Nû de tene belavkirin, çêkim), di gel xwendinek bi lez ji çend pirtûkên nivîskar û helbestvanên din re jî, ji min re hat xuyakirin ko hinek nivîskar û helbestvanên me ên birêz, gelek caran, ew weke zimanê Erebi hevokên xwe pêk tînin,

ango li hev siwardikin; bêyî ko ez navan bêjim, ezê çend mînanan ji wan pirtûkan bêjim:

- Çîroknivîsek di çîroka xwe de, li ser zimanê kesayetiyekî çîrokê, dibêje:(amade bike ji bo me vê masê)!, gerek bêje:(vê maseyê ji bo me amade bike), û li cihekî din jî dibêje(wî min siwarkir bi xwe re)!, ev hevok jî gerek wilo bihata gotin:(wî ez bi xwe re siwarkir im) ... û gelek hevokên din bi vî şeweyî di çîroka wî de hatine sazkirin ..

- Yekî din dibêje:(û bi tiliya xwe ewê nîşandikir ji pêşketina wî re)!, weke ko ez têgihîştim xwestiye bêje:(wê bi tiliya xwe pêşdehatina wî nîşan dikir) ....

- Romannivîsek di romana xwe de dibêje:(ew pelik hiştiye di destê wî de)!, gerek bê gotin: (ew pelik di destê wî de hiştiye), dîsa dibêje: (ew gelek xemgîn bibû li ser wan)!, ev jî gerek wilo bê gotin: (ew li ser wan``yan jî ji ber wan `` gelekî xemgîn bûbû) ....

- Yekî din di romana xwe de dibêje:(namîne ji wan re bilî xewnan)!, gerek bê gotin:(ji bilî xewnan ji wan re namînin) .... û li cihekî din dibêje: (keko, çima tu maye bê par ji belavkirinê?)!,
Gerek bigota:(keko, çima tu ji belavkirinê bê par mayî?) ....

- Nivîskarek di gotareke xwe de dibêje:(agir diweste li ber deriyên dijminên me)!, gerek bêje: (Agir li ber deriyên dijminên me diweste) ....

-Yekî din di gotareke xwe de dibêje: (wî ew jibîr kir li ber derî), mane gerke bêje: (wî ew li ber derî ji bîr kir), piştê dibêje:(min mest nekir ji xeynî çîrokek), ev hinekî giran e, lê gerek mero bêje:(tenê çîrokekê ez mest kirim) ....

Lê hêjayî gotinê ye ko carina hevok bi hinek Lêkaran re(ew jî hindik in), bi awayekî din têne darijtin, ango pêşî Kirde tê, piştê Lêkar, û dawî Bireser tê; bi rastî min ew hemû nejimartine, lê ez dibêjim belkî gelekî hindik in; wek nimûne:

- Çûn: di hemû deman de wek hev e, mirov dibêje: (ez diçim dibistanê, ezê biçim ser avê, ez çûm bajêr, ez diçûm nav daristanê ...HD) .

- Hatin: ew jî di hemû deman de wek hev e, mirov dibêje:(ez tîm malê, ezê bîm sûkê, ez hatim cem we, ez dihatim gund ...HD) .

Herweha çend Lêkarên din wek: derketin, daketin, hilkişîn ....

Lê gava ko daçêkek dikeve hevokê de, dîsa rêzkirina wêjeyên hevokê tê guhertin, dîsa Bireser dikeve pêşiya Lêkar, wek nimûne:

Çûn: mirov dibêje:(ez bi rê ve diçim, ezê ji wêderê biçim, ez ji malê çûm, ez ji cem wî diçûm, ...HD) .

- Hatin: mirov dibêje:(ez ji malê tîm, ezê bi siwarî bîm, ez ji dibistanê hatim, ez ji gund dihatim ...HD) .

Herweha mirov dibêje:(ez di derî re derketim, ez ji ser dikê daketim, ez ber bi lûtkeya çiyê ve hilkişiyam ...HD) .

Ev hinek mînak bûn, lê xwediyê van çîrok û roman û gotaran, hema bêj her rûpelekî wan gelek hevokên wilo têde têne dîtin ....
Ez ji naxê dilê xwe hêvî dikim ko kesek ji nivîskarên me ên birêz, ji ber van rexneyan, dilê xwe ji min negire; di heman demê de, ez bi dilgermî destxweşiyê li van biraderan dikim, ji ber ko karekî gelekî baş û hêja kirine, gava ko berê xwe dane nivîsandina bi zimanê Kurdî, lê bê guman e jî, herkes zane ko em hemû di nivîsandina bi zimanê Kurdî de hinekî qels in, divê em gelekî lê miqate bin ko em bê şaşî binivîsin, gelek caran li nivîsandinên xwe vegerin, û ji bo serrastkirina şaşiyên em alîkariyê ji hevalên xwe bixwazin, ewên ko em wan ji xwe zimanzantir dibînin, ezmûna wan di vî warî de ji ya me bêtir e; û gerek herdem çavên me li pêzanînên nûtir û bêtir bin, û gerek e em ji bo bilndtir kirina asta xwe di warê ziman û rêzimanê de newestin, da ko nivîsên me rast û durist derkevin, û em alîkariya xurt kirin û çêtir kirina zimanê xwe bikin, da nifşên me ên niha, û ên bi dû me de bîn jî bi zimanekî rast û durist biaxivin, bi wê resenî û şêraniya rasteqîne a zimanê me biaxivin, yan jî binivîsin ....

Bimînin di xweşiyê de ....

Elind Mizûrî

Rîvîng

Ez rîvîngê eşqa te me
Tu li kêve bî li pey te me
Bi şev û rojê dê li te gerim
Nêçîrvanê bejna te me

Gerim li çol û berriya
Di nava komên Zeriya
Ta digehim hembêza te
Nahêlim çû war û rîya

kevokek bî li ser çîya
kulîlk bî di nav gelîya
Dê geryêm da te bibînîm
Te bigehînîm xweziya

Dê hêm û hêmez her dê hêm
Li kêve bî dê dîftehêm
Ji bo dîtina te delalê
Çi çara ez nabêm neşêm

Ji bo dîtina wan çavên te
Bûm rîvîng li rêya eşqa te
Li çî qonaxa navemînîm
Heta di gehim bejna te.

JI BO ÇÊKIRÎNA E-KOVARAN

MÎTANNÎ AJANS

mitanniajans@gmail.com